

130.234

130.234

3 3

ความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญาโท

ของ

อารีรัตน์ กล้าอาษา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

มีนาคม 2541

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

06262

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิณม)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิณม)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมมา)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
วันที่ 12 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิม และผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา อาจารย์ที่ปรึกษาควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่สนับสนุนและเป็นที่กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ในภาควิชาจิตวิทยาทุกท่าน ที่กรุณาอบรมสั่งสอนจนผู้วิจัยมีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการและนำมาใช้ในการทำปริญญานิพนธ์นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจน์ สิทธิวงศ์ ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยและกรุณาตรวจสอบแบบสอบถาม พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 โรงเรียน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความสำเร็จทั้งปวงที่ผู้วิจัยได้รับครั้งนี้ และตลอดมาเพราะพระคุณของคุณพ่อและคุณแม่ที่ปลูกฝัง และส่งเสริมให้เป็นคนรักในการศึกษา ทั้งยังทุ่มเทความรัก และให้กำลังใจกับผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนและน้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ และทำที่สุดขอขอบพระคุณท่านเจ้าของทุนพระพรหมคุณาภรณ์ ที่กรุณาเอื้อเฟื้อเงินทุนบางส่วนในการวิจัยครั้งนี้

อารีย์รัตน์ กล่าวอาษา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
นิยามปฏิบัติการ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
พัฒนาการเกี่ยวกับการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน	13
แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเอง	19
แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู	29
ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ	31
การอบรมเลี้ยงดูกับการดูแลตนเอง	34
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการดูแลตนเอง	37
แนวคิดเกี่ยวกับอัตมรณทัศน์	42
พัฒนาการของอัตมรณทัศน์	43
องค์ประกอบของอัตมรณทัศน์	44
อัตมรณทัศน์กับการดูแลตนเอง	47
งานวิจัยที่เกี่ยวกับอัตมรณทัศน์กับการดูแลตนเอง	48
แนวคิดเกี่ยวกับสติปัญญา	49
สติปัญญากับการดูแลตนเอง	51
งานวิจัยที่เกี่ยวกับสติปัญญากับการดูแลตนเอง	52

บทที่

หน้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง	52
กรอบความคิดสำหรับการวิจัย	56
สมมติฐานการวิจัย	59
 3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
ลักษณะประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	61
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล	72
การวิเคราะห์ข้อมูล	72
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย	76
 5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	117
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	117
สมมติฐานของการวิจัย	118
วิธีดำเนินการวิจัย	119
การวิเคราะห์ข้อมูล	121
สรุปผลการวิจัย	122
อภิปรายผล	129
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	141
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	142

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	155
ประวัติย่อของผู้วิจัย	180

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงรายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการแบ่งตามที่ตั้งเขตการปกครอง ของโรงเรียน จำนวน 36 เขตการปกครอง	63
2	จำนวนและร้อยละของเด็กวัยเรียนจำแนกตามปัจจัยด้านตัวเด็กนักเรียน ด้านบิดา มารดา ด้านครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของ เด็กวัยเรียน	77
3	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของความสามารถในการ ดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน	80
4	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กับความ สามารถในการดูแลตนเอง	82
5	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความสามารถในการดูแล ตนเอง	83
6	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถ ในการดูแลตนเอง	84
7	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแล ตนเองเมื่อจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน	85
8	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแล ตนเองเมื่อจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน	86
9	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเป็นรายคู่ ในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน	87
10	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ที่มีเพศต่างกัน	88
11	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแล ตนเองเมื่อจำแนกตามอายุของบิดา	89

12	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามอายุของบิดา	90
13	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามอายุของมารดา	91
14	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามอายุของมารดา	92
15	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง ระหว่างเด็กวัยเรียนที่บิดามารดามีอายุแตกต่างกันกับที่บิดามารดามีอายุใกล้เคียงกัน ..	93
16	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนเมื่อจำแนกตามอายุของบิดากับมารดาที่แตกต่างกันกับอายุใกล้เคียงกัน โดยแยกช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปี ลงมากับอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป	95
17	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดา	96
18	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดา	97
19	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา	98
20	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา	99
21	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเป็นรายคู่ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน	100
22	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองด้านสุขอนามัยเป็นรายคู่ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน ...	101

23	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการเป็นรายคู่ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน	102
24	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดากับมารดาที่แตกต่างกันกับระดับการศึกษาเท่ากัน โดยมีได้แยกการศึกษาที่เท่ากันในแต่ละระดับชั้น	103
25	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนเมื่อจำแนกตามลักษณะครอบครัว	104
26	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว	105
27	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว	106
28	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวทำนาย (อัตมโนทัศน์ 6 ด้าน) และระหว่างตัวเกณฑ์ (ความสามารถในการดูแลตนเอง) กับตัวทำนาย	108
29	แสดงการหากลุ่มตัวทำนาย (อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ) ที่มีนัยสำคัญในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง	109
30	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวทำนาย (การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อายุของบิดา อายุของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว) และระหว่างตัวเกณฑ์ (ความสามารถในการดูแลตนเอง) กับตัวทำนาย	112
31	แสดงการหากลุ่มตัวทำนาย (จากตัวทำนาย 13 ตัว) ที่มีนัยสำคัญในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง	115

32	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบ สอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ	176
33	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบ สอบถามการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ	177
34	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบ สอบถามอัตมรณทัศน์ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนน รายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ	178

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองของเด็ก และบทบาท
ของผู้ที่ทำหน้าที่แทนในการดูแลตนเองของเด็ก 18
- 2 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติในการดูแลตนเอง 41

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันนี้มีผู้นำแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองมาศึกษากันอย่างกว้างขวาง เพราะเชื่อว่าการดูแลตนเองนั้นจะทำให้รักษาไว้ซึ่งชีวิต ส่งเสริมสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของคน (Pender. 1982 : 150) และยังเป็นผลให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ได้อย่างสำเร็จและถูกต้องด้วยตนเองโดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น รู้สึกว่าตนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของสังคม (สุพิศรา สุภาพ. 2525 : 25) ดังเช่นการศึกษาที่ผ่านมาของมธุรส วีระกานแหง (2515 : 125) พบว่า แม่จีนฝึกลูกฟังพาดตนเองมาก ลูกจะมีแรงจูงใจฝึกลักษณะสูง และแรงจูงใจฝึกลักษณะนี้ถือเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่มาขัดขวาง จึงทำให้ประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

ดังนั้นเราจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโอเรม (Orem. 1991 : 117) ที่มุ่งส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาความสามารถและความรับผิดชอบในการพึ่งตนเอง โดยที่บุคคลสามารถที่จะเลือกปฏิบัติกิจกรรมที่คาดว่าจะได้ผลดีต่อตนเอง มีการวางแผนเป้าหมายและจงใจในการกระทำ ซึ่งประกอบด้วย 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 เป็นระยะของการพิจารณาและตัดสินใจที่จะนำไปสู่การกระทำ และระยะที่ 2 เป็นระยะของการดำเนินการกระทำ โดยผู้ที่กระทำซ้ำๆ ในการดูแลตนเองนั้น ย่อมมีความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกัน จึงทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีปัจจัยพื้นฐาน (Basic Conditioning Factors) หลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเองของบุคคล ได้แก่ ความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา สภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ที่ได้รับฝึกฝนมาเป็นเวลานาน และแหล่งบริการทางสังคม เช่น สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ (วีณา จีระแพทย์. 2533 : 218 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1985) ฉะนั้นการดูแลตนเองจึงเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่ง que เริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กและจะค่อย ๆ สมบูรณ์ขึ้นเมื่อเป็นผู้ใหญ่

เด็กในวัยทารกดูเหมือนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เลย ต้องมีบิดามารดา ำให้การดูแลอย่างใกล้ชิด แต่ทารกก็มีสัญญาณในการดูแลตนเองโดยส่งสัญญาณเตือนบิดามารดาให้ตอบสนองความต้องการของตนเอง บิดามารดาก็เรียนรู้สัญญาณนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นก็สามารถบอกสิ่งที่เขาต้องการได้โดยใช้ภาษาพูดเป็นสื่อเข้าไปสู่การเรียนรู้ การเข้าใจในการทำกิจวัตรประจำวัน บิดามารดาและผู้ให้การดูแลจึงเน้นการสอนและการชี้แนะให้บุตร รู้จักดูแลตนเองตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น การเลือกและใส่เสื้อผ้า รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง อยู่บ้านตามลำพังได้ และสอนให้บุตรต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมได้ตั้งแต่ยังเด็ก และเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียน การเจริญเติบโตและการพัฒนาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น สามารถจัดการเกี่ยวกับตนเองและมีอิสระในการดูแลตนเอง ซึ่งแฟคเทอ (Facteau. 1980 : 145) กล่าวว่า เด็กวัยเรียนมีความพร้อมทางด้านร่างกายและการเรียนรู้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการยอมรับเลี้ยงดูของสังคมไทย ที่ไม่ได้ปลูกฝังอย่างจริงจังในเรื่องการรู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะบิดามารดามักจะสงสารและมีความเป็นห่วงบุตรมากเกินไป โดยมักจะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้บุตร แม้ว่าบุตรจะโตพอสมควรที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองแล้วก็ตาม อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. และเพ็ญแข ประจันปัจฉินก. 2520 : 24)

สาเหตุอีกประการหนึ่งของครอบครัวที่ไม่ได้ปลูกฝังบุตรให้รู้จักดูแลตนเองอย่างเหมาะสมก็คือ สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้บทบาทของสตรีไทยต่อการพัฒนาสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยไม่จำกัดเฉพาะอยู่กับครอบครัวดังแต่ก่อน (จรรยา สุวรรณทัต. 2524 : 24) ดังนั้นหน้าที่ต่าง ๆ ภายนอกครอบครัวหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งเดิมเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้ชาย จึงเปลี่ยนเป็นงานที่ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยกันทำงานนอกบ้าน โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำต้องประกอบอาชีพทั้งวัน จนไม่มีเวลาที่จะดูแลเอาใจใส่เลี้ยงดูบุตรของตน จึงมีลักษณะของการเลี้ยงดูบุตรที่ผ่านพ้นไปในแต่ละวันทำใหบุตรเกิดความรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น คับแค้นใจ ต่อด้านสังคม มองโลกในแง่ร้าย และมีลักษณะของความก้าวร้าวอยู่ในตัวอย่างมาก อย่างไรก็ตามบุตรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ จึงต้องพึ่งพาตนเองตั้งแต่วัยเล็ก (อัมพล สุอาพันธ์. 2535 : 72) มีการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูต่อความสามารถในการดูแลตนเอง เช่น งานวิจัยของถวิลรัชชลธิ (2526) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคล

และสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนเขตบางกะปิ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีการพัฒนาทางด้านนิสัยส่วนบุคคล และสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเอง ได้แก่ อัตมรณทัศน์ (Self Concept) (วิภา จีระแพทย์. 2533. : 219 ; อ้างอิงมาจาก Joseph. 1980 : 136) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของการรับรู้และทัศนคติของบุคคล ที่มีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดแรงจูงใจและมีการตัดสินใจในการดูแลตนเอง (Connelly. 1987 : 625) กล่าวคือเมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนมีความสำคัญ มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่ดีของบุคคลต่อร่างกาย ความสามารถ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้เกิดแรงจูงใจ มีกำลังใจ กำลังกายที่เข้มแข็ง สามารถเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้สำเร็จ รวมทั้งมีความสนใจที่จะหาความรู้ และฝึกทักษะในการปฏิบัติดูแล เพื่อให้การดูแลตนเองที่เหมาะสม แต่ถ้าบุคคลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นตนเองไร้ความสามารถ เกิดความรู้สึกซึมเศร้าแล้วแยกตัวออกจากสังคมก็จะหมดแรงจูงใจ ขาดความสนใจในการดูแลตนเอง ทำให้เกิดความบกพร่องในการดูแลตนเอง (สุปราณี พันธน้อย และกรรณิการ์ สุวรรณโคต. 2527 : 959-960)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการที่เด็กวัยเรียนควรจะได้มีการพัฒนาการดูแลตนเอง เพื่อทำให้มีภาวะสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี โดยเด็กวัยนี้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญาในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา อัตมรณทัศน์ ปัจจัยด้านตัวเด็ก ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยด้านบิดา มารดา ได้แก่ อายุ และ ระดับการศึกษาบิดาและมารดา และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ว่ามีความสัมพันธ์กับการดูแลตนเองในเด็กวัยเรียนหรือไม่ เพราะเหตุว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วน่าจะส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการดูแลตนเองที่ดี และเหมาะสม ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กให้มีการดูแลตนเองที่ถูกต้อง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และจะเป็นประชากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูบุตร กับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความสามารถในการดูแลตนเอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กัน
5. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีเพศต่างกัน
6. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านบิดา และมารดา ซึ่งได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา
7. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งได้แก่ ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
8. เพื่อศึกษาอำนาจตัวทำนายอัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ ในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง
9. เพื่อศึกษาอำนาจตัวทำนาย ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์โดยรวม เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดา มารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางของบิดามารดา ในการอบรมเลี้ยงดูและการปฏิบัติกับบุตรของตน เพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กให้ติดตัวตั้งแต่วัยเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่
2. เพื่อเป็นแนวทางของครูในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้งเนื้อหาวิชาการที่เหมาะสมกับเด็กวัยเรียนตอนปลายในการปรับปรุงการปลูกฝังการดูแลตนเองของเด็ก

3. เพื่อเป็นแนวทางของนักจิตวิทยาในการวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กวัยเรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม

4. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนในประเด็นอื่นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 38 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 7,055 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 370 คน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 - 610)

2. ตัวแปรในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น

2.1.1 การอบรมเลี้ยงดูบุตร แบ่งเป็น 4 แบบ คือ

- 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
- 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
- 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
- 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

2.1.2 อัตมรณทัศน์ แบ่งเป็น 6 ด้าน คือ

- 1) ด้านพฤติกรรมทางสังคม
- 2) ด้านสติปัญญา และสถานภาพในโรงเรียน
- 3) ด้านรูปร่างลักษณะ และคุณลักษณะ
- 4) ด้านความวิตกกังวล
- 5) ด้านความเป็นคนน่านิยม
- 6) ด้านความสุข และ ความพอใจ

2.1.3 ปัจจัยด้านตัวเด็ก ได้แก่

- 1) เพศ
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1.4 ปัจจัยด้านบิดา และมารดา ได้แก่

- 1) อายุ
- 2) ระดับการศึกษา

2.1.5 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่

- 1) ลักษณะครอบครัว
- 2) สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

2.2 ตัวแปรตาม

ความสามารถในการดูแลตนเอง แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

- 2.2.1 การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย
- 2.2.2 การดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ
- 2.2.3 การดูแลตนเองด้านการเรียน
- 2.2.4 การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กวัยเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ปัจจัยด้านตัวเด็ก หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กวัยเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 เพศ หมายถึง เพศชาย หรือเพศหญิงของเด็กวัยเรียน

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับคะแนนเฉลี่ยในภาคเรียนที่ผ่านมาของเด็กวัยเรียน

3. ปัจจัยด้านบิดา และมารดา หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบิดา และมารดาของเด็กวัยเรียน ได้แก่ อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ความแตกต่างระหว่างอายุบิดากับอายุมารดาและความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาของบิดากับของมารดา

3.1 อายุ หมายถึง จำนวนปีเต็มของบิดา และมารดาของเด็กวัยเรียน นับตั้งแต่เกิดจนถึงวันที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

3.2 ความแตกต่างระหว่างอายุบิดากับอายุมารดา หมายถึง ความห่างของอายุบิดากับมารดาเป็นจำนวนปีเต็ม แบ่งออกเป็น

3.2.1 อายุใกล้เคียงกัน หมายถึง ความห่างของอายุไม่ถึง 4 ปี

3.2.2 อายุแตกต่างกัน หมายถึง ความห่างของอายุตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป

3.3 ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา และมารดาของเด็กวัยเรียนแบ่งออกเป็น

3.3.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา

3.3.2 ประถมศึกษา

3.3.3 มัธยมศึกษา

3.3.4 อุดมศึกษา

3.4 ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาของบิดากับของมารดา แบ่งออกเป็น

3.4.1 ระดับการศึกษาเท่ากัน หมายถึง บิดากับมารดามีการศึกษาระดับเดียวกัน

3.4.2 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน หมายถึง บิดากับมารดามีการศึกษาค้นระดับ

4. ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง ข้อมูลลักษณะของครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

4.1 ลักษณะครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ

แบ่งออกเป็น

4.1.1 ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร

4.1.2 ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร และญาติ

ผู้ใหญ่นายบิดา หรือ มารดา รวมอยู่ด้วย

4.2 สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ทางครอบครัวของเด็กวัยเรียน แบ่งออกเป็น

4.2.1 ระดับต่ำ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่เด็กวัยเรียนรายงานว่าตนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก จนถึงลำบาก

4.2.2 ระดับกลาง หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่เด็กวัยเรียนรายงานว่าตนมีความเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน

4.2.3 ระดับสูง หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่เด็กวัยเรียนรายงานว่าตนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างสบาย จนถึงสบาย

นิยามปฏิบัติการ

1. ความสามารถในการดูแลตนเอง หมายถึง ความสามารถของเด็กวัยเรียนในการกระทำกิจกรรม การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ รวมไปถึงการดูแลตนเอง ด้านการเรียนและเศรษฐกิจ

1.1 การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง การที่เด็กวัยเรียนกระทำกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยได้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่หรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในขณะที่เด็กไม่สามารถกระทำกิจกรรมได้เอง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

1.1.1 ด้านการรับประทานอาหาร ได้แก่ การดูแลรับประทานอาหารได้ครบ 5 หมู่ และได้สัดส่วนที่สมดุลโดยเลือกรับประทานเอง รู้จักประกอบอาหารง่าย ๆ ด้วยตัวเอง และมีประสบการณ์ในการประกอบอาหารมากขึ้น มีแบบแผน และเรียนรู้มารยาทในการรับประทานอาหาร

1.1.2 ด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล ได้แก่ การดูแลทำความสะอาดร่างกาย เพื่อการป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ

1.1.3 ด้านกิจกรรม และการพักผ่อน ได้แก่ รู้กติกาการเล่น และ เลือกกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย รู้จักเลือกพักผ่อน และนอนหลับ ตามความต้องการของร่างกายอย่างเหมาะสม

1.1.4 ด้านการป้องกันอันตรายต่อชีวิตหน้าที่ และสวัสดิภาพ ได้แก่ ระมัดระวัง หรือไม่เล่นอุปกรณ์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุ ไม่เกี่ยวข้อง และรู้พิษภัยของยาเสพติด ป้องกันโรคติดเชื้อโดยการไปรับวัคซีน รู้จักการปฐมพยาบาลขั้นต้น

1.2 การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ หมายถึง การดูแลตนเองที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในระยะต่าง ๆ เช่น การเจริญเติบโตเข้าสู่วัยต่าง ๆ ของชีวิต และเหตุการณ์ที่มีผลเสียหรือเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการ ได้แก่ การสูญเสียบิดามารดา ญาติมิตร หรืออาจเป็นการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไปที่ปรับให้สอดคล้องกับการส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งการดูแลตนเองที่จำเป็นสำหรับกระบวนการพัฒนาการแบ่งออกเป็น 2 อย่าง

1.2.1 พัฒนาและคงไว้ซึ่งภาวะความเป็นอยู่ที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการของชีวิต และพัฒนาการที่ช่วยให้บุคคลเจริญเข้าสู่สภาวะตามวัย คือ ได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เมื่อจะเข้าสู่วัยรุ่นสามารถหาแหล่งประโยชน์ทางสังคม หรือขอคำแนะนำจากผู้อื่น ได้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเพื่อน เป็นผู้มีความเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย มีความเป็นตัวของตัวเอง และไม่ตามกลุ่มเพื่อนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ รู้จักใช้เหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งรู้จักแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านของผู้ปกครอง

1.2.2 ดูแลเพื่อป้องกันการเกิดผลเสียต่อพัฒนาการโดยจัดการเพื่อบรรเทาเบาบางอารมณ์เครียด หรือเอาชนะต่อเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การสูญเสียของบิดามารดา หรือญาติมิตร การเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างฉับพลัน และการเจ็บป่วยหรือพิการของบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว

1.3 การดูแลตนเองด้านการเรียน หมายถึง การที่เด็กวัยเรียนกระทำกิจกรรมด้านการเรียน โดยอาศัยความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ หรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ในขณะที่เด็กไม่สามารถกระทำกิจกรรมได้เอง แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ

1.3.1 การทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ การทำการบ้าน รายงาน ตลอดจนงานที่ครูมอบหมายให้ทำ

1.3.2 การใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง ได้แก่ การทำข้อสอบ ซักถามบทเรียนที่ไม่เข้าใจ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียน

1.3.3 การรู้จักรับผิดชอบตนเอง ได้แก่ การจัดเตรียม จัดหา อุปกรณ์การเรียน การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตรงเวลา การพบทบทวนบทเรียน

1.3.4 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้แก่ การอ่านหนังสือในห้องสมุด การค้นหาคำศัพท์ในพจนานุกรม

1.4 การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่เด็กวัยเรียนกระทำกิจกรรมช่วยเหลือตนเองในด้านการเงิน รู้จักหารายได้ในทางสุจริต และรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล เพื่อแบ่งเบามารทางบ้าน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการศึกษาเล่าเรียน แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ

1.4.1 การหารายได้พิเศษเมื่อว่างจากเรียน ได้แก่ รับจ้าง

1.4.2 การออมทรัพย์ ได้แก่ ผักเงินไว้ในธนาคาร สะสมเงินไว้ในกระปุกออมสิน

1.4.3 การรู้จักใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือย ดูแลรักษาสิ่งของต่าง ๆ ให้พร้อมใช้งานอยู่ตลอด

ความสามารถในการดูแลตนเองวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 32 ข้อ เด็กวัยเรียนที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนที่ได้คะแนนน้อยกว่า

2. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การรายงานของเด็กวัยเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะต่าง ๆ การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็น 4 แบบดังนี้

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การรายงานของเด็กวัยเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ยอมรับฟังความคิดเห็น และการแสดงออกของบุตร โดยให้ความเสมอภาค ความยุติธรรม มีการใช้เหตุผลในการที่จะส่งเสริม หรือ ห้ามกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ความรัก และความอบอุ่น เด็กวัยเรียนที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากกว่าเด็กวัยเรียนที่ได้คะแนนน้อยกว่า

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การรายงานของเด็กรวยเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ไม่ให้อิสระแก่บุตร ควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัยไม่ให้กระทำสิ่งใดตามที่บุตรต้องการ มักลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อทำผิดกฎหรือระเบียบวินัยที่ตั้งไว้ เด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมากกว่าเด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนน้อยกว่า

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การรายงานของเด็กรวยเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ทอดทิ้งบุตร ไม่ดูแลเอาใจใส่ มักปล่อยให้บุตรทำตามใจชอบ ไม่ให้ความรักความอบอุ่น ไม่คอยช่วยเหลือ หรือแนะนำ มักตำหนิ หรือลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อบุตรกระทำผิด เด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมากกว่าเด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนน้อยกว่า

2.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก และตามใจ หมายถึง การรายงานของเด็กรวยเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ยอมให้บุตรกระทำตามใจปรารถนา แม้กระทำผิดก็ไม่ลงโทษ ไม่มีการแนะนำที่เหมาะสมในการประพฤติปฏิบัติ และการแก้ปัญหา มักคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองตลอดเวลา เด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมากกว่าเด็กรวยเรียนที่ได้คะแนนน้อยกว่า

การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัดได้จากแบบสอบถามของ มาริสา รัฐปัตย์ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบละ 8 ข้อ รวม 32 ข้อ

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็นกรได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ โดยการตรวจนับคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแยกแต่ละแบบ เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใด ดูจากคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ได้คะแนนสูงสุด

3. อัตมรินทร์ทัศน์ (Self Concept) หมายถึงความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเอง ทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ อันเป็นผลจากการเรียนรู้ และจากประสบการณ์ที่ตนได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านพฤติกรรมทางสังคม หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออกมา หรือเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล

3.2 ด้านสติปัญญา และสถานภาพในโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อย่างแม่นยำของบุคคลในเรื่องการเรียน และความเป็นอยู่ภายในโรงเรียน

3.3 ด้านรูปร่างลักษณะ และคุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นของรูปร่างหน้าตา และการแสดงออกของบุคคลที่เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพโดยรวม

3.4 ด้านความวิตกกังวล หมายถึง สภาวะความรู้สึกที่รบกวน ความรู้สึกนึกคิดตลอดเวลา ทำให้เกิดความกังวลทุกข์ร้อน หรือมีปัญหา

3.5 ด้านความเป็นคนน่านิยม หมายถึง ความเป็นผู้ที่ได้รับความชื่นชอบ หรือรู้จักของบุคคลทั่วไป

3.6 ด้านความสุข และความพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจด้านความคิด ความเป็นอยู่ ความสมหวัง หรือ การได้กระทำในสิ่งต่าง ๆ แล้วมีความสุข

อัตมรณทัศน์วัดได้จากแบบสอบถามของ สมศรี จัตราวัฒนา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 2 ระดับ รวม 48 ข้อ

ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีอัตมรณทัศน์ดีกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแยกตามหัวข้อ ดังนี้

1. พัฒนาการเกี่ยวกับการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
4. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการดูแลตนเอง
5. แนวคิดเกี่ยวกับอัตมรณทัศน์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวกับอัตมรณทัศน์กับการดูแลตนเอง
7. แนวคิดเกี่ยวกับสติปัญญา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวกับสติปัญญากับการดูแลตนเอง
9. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง

๑) พัฒนาการเกี่ยวกับการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

พัฒนาการทางความสามารถในการดูแลตนเองของเด็ก เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแบบแผน พัฒนาการนี้จะถูกขัดขวาง หรือทำให้ล่าช้าหากผู้ใหญ่มองกระทบหน้าที่ต่าง ๆ แทนเด็กมากกว่าการปลูกฝังนิสัยให้เด็กช่วยเหลือตนเอง (วิณา จีระแพทย์ 2533 : 216) ทั้งนี้ ความสามารถในการดูแลตนเองมีความสัมพันธ์กับอายุ และระดับพัฒนาการแต่ละช่วงอายุของเด็ก เด็กมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และมีการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น โดยเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ความสามารถในการเรียนรู้ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่น บิดา มารดา ครู เพื่อน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเด็กวัยเรียนมีความพร้อมทางด้านร่างกาย และมีความพร้อมในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีนักวิชาการได้กล่าวถึงช่วงอายุ และพัฒนาการดูแลตนเองของเด็กไว้ดังนี้

แฟคเทอ (วิณา จีระแพทย์. 2533 : 223 - 227 ; อ้างอิงมาจาก Facticeau : n.d.) ได้อธิบายถึงความสามารถของเด็กในการพึ่งตนเองของเด็กในวัยต่าง ๆ ดังนี้

วัยขวบปีแรก ทารกแรกเกิดดูเหมือนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย ต้องพึ่งบุคคลอื่นในการดูแล ปกป้อง ให้ความอบอุ่นและความสุขสบาย แต่ในความเป็นจริงมีสัญญาณในการดูแลตนเองโดยการส่งสัญญาณกระตุ้นเตือนพ่อแม่ให้สนองความต้องการของตนในเวลาอันรวดเร็ว พ่อแม่เกิดการเรียนรู้ความหมายของสัญญาณ เช่น เสียงคราง หมายถึง "ช่วยหยิบหนูหน่อย" ร้องไห้จนหน้าแดง หมายถึง "หนูหิว" และเสียงอืออือ หมายถึง "พูดกับหนูหน่อย" ทารกมีการพัฒนาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการดูแลตนเองในวัยถัดไป เช่น อายุ 4 เดือน สามารถจับมือตนเองในแนวกกลางร่างกาย และนำมือใส่ปากได้ อายุ 7 เดือนสามารถนั่งเองได้ ความสามารถทั้ง 2 อย่างนี้นำไปสู่การพัฒนาการในการกินอาหารด้วยตนเอง เช่น การยกขวดนมจิบได้ การใช้มือจับช้อนป้อนตนเอง บลายปีแรกของอายุ ทารกสามารถยืนและเดินได้โดยการจูง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการพึ่งตนเองในการเคลื่อนที่ ลิพสิทท์ (Lipsitt, 1986 : 172 - 182) กล่าวว่าทารกในวัยขวบปีแรกมีการพัฒนาความสามารถของการเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาในขั้นต่อไป ซึ่งความสำเร็จของการเรียนรู้นี้เป็นผลมาจากการช่วยเหลือ และกระตุ้นประคองจากผู้อื่น

วัยเตาะแตะ (1-3 ปี) พัฒนาการที่สำคัญ 2 อย่างเกิดขึ้นในวัยนี้ คือ การจับถ้ำและภาษา เด็กมีการควบคุมพฤติกรรมของการจับถ้ำดีขึ้น และถ้ำอูจจาอะ บัสสาวะในที่ที่เหมาะสมไม่ทำให้สังคมรังเกียจ พัฒนาการด้านภาษาเด็กวัยนี้สามารถบอกสิ่งที่เขาต้องการโดยใช้ภาษาพูด เป็นสื่อ สัญญาณที่เด็กเคยใช้ในการกระตุ้นเตือนบิดา มารดา ให้ทำหน้าที่ในการดูแลเขา ได้กลายมาเป็นคำพูด เด็กวัยนี้เต็มไปด้วยความอยากรทดลอง และอยากพิสูจน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่การเรียนรู้ และการเข้าใจในการทำกิจวัตรประจำวันได้หลายอย่าง เช่น การสอนจับถ้ำ การดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล กิริยาบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น

วัยก่อนเรียน (3-5 ปี) เด็กวัยนี้มีการพัฒนาทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเป็นอย่างดี พร้อมทางด้านร่างกายทำให้เด็กสามารถพึ่งพาตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้หลายอย่าง สามารถกินอาหารด้วยตนเอง ดูแลสุขอนามัยของตนเองได้ง่าย ๆ ได้ เช่น การแปรงฟัน ล้างมือ ล้างหน้า การใช้ห้องน้ำ และการแต่งตัว เด็กเริ่มมีประสบการณ์ในการเข้าสังคมจากความพร้อมทางด้านร่างกาย และพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้

วัยเรียน (6 - 12 ปี) เด็กที่อยู่ในระยะเริ่มต้นเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา คือ อายุ 6 - 7 ปี จนถึงช่วงปลายของเด็กวัยเรียน ซึ่งเป็นช่วงต่อเข้าสู่วัยรุ่น โดยทั่วไปอายุเฉลี่ยประมาณ 10 - 12 ปี ในเด็กหญิง 11 - 13 ปี ในเด็กชาย (วารุณี อมรทัต. 2530 : 34)

อีริคสัน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณยุคย์. 2530 : 109 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1978) เป็นผู้สนใจศึกษาพัฒนาการบุคลิกภาพ ได้กำหนดให้เด็กวัยเรียน มีอายุ 6 - 12 ปี และเรียกพัฒนาการขั้นนี้ว่าเป็นวัยแห่งการประสบความสำเร็จ หรือ ความรู้สึกดีต่อระยะนี้ เป็นระยะของการแข่งขันเพื่อให้ได้รับชื่อเสียง ความยกย่องนับถือในกลุ่ม เด็กวัยนี้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ มากขึ้น เช่น ประสบการณ์ในโรงเรียน ซึ่งได้จากการฝึกทักษะต่าง ๆ หรือการปรับตัวทางสังคม เด็กวัยนี้ต้องการที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนกระทำ เพื่อจะได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ถ้าตนเองประสบความสำเร็จล้มเหลวบ่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกดีน้อยกว่าคนอื่น บิดามารดาควรหาความใกล้ชิด และคอยแนะนำสนับสนุนให้เด็กได้ประสบความสำเร็จด้วยตนเองในหมู่เพื่อน ไม่ควรตั้งความหวังสูงเกินไป ถ้าเด็กได้รับความสำเร็จในวัยนี้ เด็กจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีในการพัฒนาขั้นต่อไป

เด็กวัยเรียนจึงนับว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต และมีพัฒนาการอย่างกว้างขวาง โดยพัฒนาการแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา

พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กวัยนี้มีอัตราการพัฒนาทางด้านร่างกายช้ากว่าเด็กปฐมวัย และ เด็กวัยรุ่นทั้งทางด้านน้ำหนักและส่วนสูง การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วน รูปร่างดูคล่องแคล่ว ไม่อ้วนงอ สัดส่วนของใบหน้าจะเปลี่ยนไปดูเป็นสัดส่วนของหน้าผากมากขึ้น ผิวหนังจะดูหยาบขึ้นไม่ละเอียดเหมือนในเด็กปฐมวัย ผมมีสีเข้มขึ้น กล้ามเนื้อจะมีขนาดใหญ่ และแข็งแรง รวมทั้งการเชื่อมต่อระหว่างกล้ามเนื้อและกระดูกจะดีขึ้น นามซึ่งความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อ หรือการประสานงานระหว่างกล้ามเนื้ออวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายดีขึ้น ระบบย่อยอาหารดีขึ้น การหายใจเป็นไปอย่างสม่ำเสมอโดยหายใจช้า และลึกขึ้นกว่าเด็กปฐมวัย ส่วนอวัยวะภายในและระบบไหลเวียนของโลหิตเจริญเติบโตเต็มที่ แต่หัวใจยังคงเจริญช้ากว่าอวัยวะอื่น ทำให้เด็กเหนื่อยง่ายเมื่อกำลังออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีการประสานงานที่ดี มีความคล่องแคล่วในการใช้มือ และเท้าได้ดี ซึ่งจะเห็นได้

จากความสามารถในการเดินร่า เล่นเกม และทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เด็กวัยนี้ชอบทำกิจกรรมที่รวดเร็ว ไม่ค่อยใช้ความระมัดระวัง จึงทำให้ประสบอุบัติเหตุบ่อย ๆ (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร. 2526 : 105 - 108) ปัญหาสุขภาพของเด็กวัยนี้คือ มักจะมีฟันผุ วิธีแก้ไข คือ การรับประทานอาหารที่มีธาตุอาหารหลักครบถ้วนทั้ง 5 หมู่ รับประทานผัก ผลไม้ ไม่ควรรับประทานอาหารที่มีรสหวานจัด และแปรงฟันภายหลังรับประทานอาหาร (สุรางค์ จันทรเฒ. 2525 : 36)

พัฒนาการด้านสังคม

เด็กวัยเรียนเป็นวัยของการหันหลังให้กับผู้ใหญ่ และจับกลุ่มในระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กไม่ต้องการที่จะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่อีกต่อไป มีการสร้างโครงสร้างของกลุ่ม รวมทั้งวางมาตรฐานแนวปฏิบัติของคนในกลุ่ม โดยดูจากแบบอย่างในสังคมของผู้ใหญ่ กฎระเบียบที่ตั้งขึ้นในกลุ่มของเด็กจะถูกนำมาปฏิบัติใช้อย่างเคร่งครัด โดยไม่บอกให้ผู้ใหญ่รู้ พฤติกรรมเช่นนี้ ทำให้บางคนเรียกสังคมเด็กวัยนี้ว่า สังคมแห่งความลับ (Secret Society) เด็กวัยนี้มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมาก มีผลทำให้เด็กมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง หรือความสามารถของตนเอง รวมทั้งรับรู้ลักษณะความสามารถของเพื่อนอีกด้วย จากการศึกษาของ แคมเบลล์ และ ฮาร์ตัพ (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร. 2526 : 111; อ้างอิงมาจาก Compbell. 1964 ; Hartup. 1970) พบว่าเด็กที่เพื่อนยอมรับ และชื่อเสียงในกลุ่มเพื่อนจะมีลักษณะการเข้าสังคมได้ดี เด็กมีความสัมพันธ์กับครอบครัวแบบไม่เหนียวแน่นเหมือนเด็กอยู่ในระดับปฐมวัย (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร. 2526 : 111-113) แต่สามารถทำตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี ไม่ชอบเล่นกับวัตถุเหมือนสมัยยังเด็ก ๆ ชอบเล่นกับตัวบุคคลเป็นหมู่ เนื่องจากเด็กหญิงมีความเจริญด้านวุฒิภาวะได้เร็วกว่าเด็กชาย ทำให้เด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชายรู้จักแต่งตัวและเอาใจใส่เรื่องราวของเด็กชาย แต่เด็กชายยังไม่สนใจเรื่องราวเหล่านี้ (สุรางค์ จันทรเฒ. 2525 : 42)

พัฒนาการทางอารมณ์

การเกิดอารมณ์ และการแสดงอารมณ์นั้น มีพื้นฐานที่มาจากลักษณะซึ่งมีประจำติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นเรื่องพันธุกรรม และจากการลอกเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น

และการเรียนรู้โดยตรงกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร. 2526 : 161) เด็กวัยนี้ยังต้องการความรัก ความอบอุ่นปลอดภัย การเอาใจใส่จากบิดา มารดา หรือ ผู้เลี้ยงดู รวมทั้งครูและเพื่อน เด็กวัยนี้ต้องมีการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ เช่น การไปโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันบางอย่าง กลัวเสียการควบคุมตนเอง กลัวความผิดหวัง และไม่ได้รับการยอมรับจากบิดา มารดา และเพื่อน ๆ ลักษณะการแสดงอารมณ์ที่พบบ่อยในวัยเด็กได้แก่ อารมณ์รัก และพึงพอใจ อารมณ์โกรธ ความกลัว ความอยากรู้อยากเห็น (วารุณี อมรทัต. 2530 : 42 - 44)

พัฒนาการด้านสติปัญญา

เด็กวัยนี้มีพัฒนาการด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้น และซับซ้อนขึ้นตามลำดับ เนื่องจากกระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) และสังคมของเด็กพัฒนาสูงขึ้น กว้างขึ้น จึงมีความสามารถคิดและแก้ปัญหาด้วยเหตุผล ในสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Phase of Concrete Operation) เริ่มสนใจอ่านหนังสือต่าง ๆ เพื่อที่จะร่วมอภิปราย หรือ พูดคุยกับเพื่อนฝูง มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะเด่นทางสติปัญญาของวัยนี้ คือ มีความกระตือรือร้น รู้จักใช้เหตุผล มีความอยากรู้อยากเห็น เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็ว รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการวางแผนการไว้ล่วงหน้า รักษาความลับได้ และรักษาคำสัญญาที่ให้ไว้

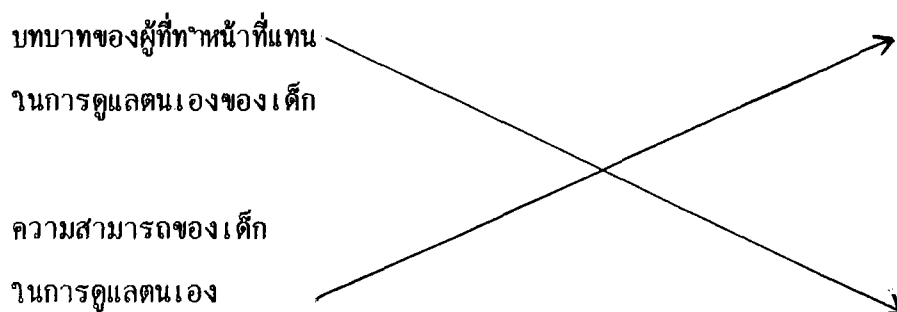
ทางด้านภาษา เด็กจะพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถใช้คำต่าง ๆ มาแสดงแทนกิริยาอาการหรือพาทางในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าวัยเด็กเล็ก (สุรางค์ จันทรเฒ. 2525 : 43)

เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียน ก็สามารถดูแลตนเองได้เกือบเต็มที่ เด็กมีความพร้อมทางด้านร่างกายและมีความพร้อมในการเรียนรู้อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง เด็กไม่เพียงแต่สามารถรับประทานอาหารด้วยตนเอง แต่ยังสามารถจัดเตรียมอาหารที่ง่าย ๆ ได้ การดูแลตนเองเป็นการกระทำอย่างตั้งใจ โดยใช้ความรู้ และเหตุผลมากขึ้น คอสเตอร์ (Koster. 1983 : 29 - 40) กล่าวว่าเด็กวัยเรียนสามารถใช้เหตุและผลมาประกอบการแก้ปัญหา และหากเด็กเกิดแรงจูงใจในการนำความสามารถเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

เหล่านี้ไปใช้ในการค้นหาวิธีการดำเนินชีวิตที่นำมาซึ่งการมีสุขภาพดี จะทำให้เด็กพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง ขอบเขตของการเรียนรู้ในเด็กวัยนี้ขยายกว้างออกไปจากครอบครัวสู่สังคม ดังนั้นสังคมจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติ ในการดูแลตนเองที่ถูกต้อง เปิดโอกาสให้เด็กได้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้พึ่งตนเองในการตัดสินใจและกระทำกิจกรรมในการดูแลตนเองมากขึ้น

กล่าวได้ว่ากระบวนการที่จะเตรียมเด็กให้พึ่งตนเอง เริ่มตั้งแต่เกิดและพัฒนาตลอดวัยเด็ก วิธีการดูแลตนเองของทารกในขวบปีแรก กระทำโดยการส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือจากบิดา มารดา หรือ ผู้ดูแล ขณะเดียวกันเด็กในวัยนี้มีการพัฒนาระบบกล้ามเนื้อกระดูก และประสาท ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นต้นของการนำไปสู่ความสามารถในการดูแลตนเอง เมื่อเด็กเติบโตขึ้นการเรียนรู้พฤติกรรมในการดูแลตนเองมีมากขึ้น เด็กสามารถพึ่งตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน และสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่าง ความสำเร็จในแต่ละขั้นของการพัฒนาความสามารถของเด็กในการดูแลตนเองต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในการดูแลและควบคุม ชี้แนะสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัย เมื่อความสามารถของเด็กในการดูแลตนเองเพิ่มมากขึ้น บทบาทของผู้ทำหน้าที่แทนในการดูแลตนเองของเด็กก็ลดลงเรื่อย ๆ สัมพันธ์กัน

(ภาพประกอบ 1)

อายุ : แรกเกิด 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 ปี

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองของเด็ก และบทบาทของผู้ที่ทำหน้าที่แทนในการดูแลตนเองของเด็ก (วิภา จีระแพทย์. 2533 : 226)

กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เมื่อจิตจាក់ในการดูแลตนเองของเด็กกลดน้อยลง เด็กจะสามารถพึ่งตนเองในการตอบสนองต่อความต้องการการดูแลตนเองได้มากขึ้น ดังนั้นความต้องการความช่วยเหลือจากบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงจะค่อย ๆ ลดลง แล้วการพัฒนาความสามารถและความรับผิดชอบในการดูแลตนเองจะเกิดขึ้นอย่างครบถ้วน และต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงอายุระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และ ภาวะสุขภาพของบุคคลด้วย

สรุปว่าการดูแลตนเองในเด็กวัยเรียน เป็นการกระทำโดยตั้งใจ อาศัยความรู้ และมีเหตุผลซึ่งได้รับมาจากครอบครัว โดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก จากโรงเรียน จากชุมชนที่อยู่อาศัย รวมทั้งคุณลักษณะของเด็กเอง ซึ่งได้แก่สติปัญญาทัศนคติ ฯลฯ และสิ่งที่เด็กกระทำลงไปในวัยย่อมเกิดผลดีต่อตนเอง มีการปฏิบัติดูแลตนเองเป็นไปตามลำดับขั้นตอน บิดา มารดา หรือผู้ให้การดูแลจะลดบทบาทการเป็นผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดลงอย่างมาก คงเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำในบางครั้ง เปิดโอกาสให้เด็กได้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้พึ่งตนเองในการตัดสินใจ และกระทำกิจกรรมในการดูแลตนเองมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเอง

นอร์ริส (Norris. 1979 : 486) ให้ความหมายของการดูแลตนเองว่าเป็นขบวนการที่ช่วยให้ประชาชน และครอบครัว มีโอกาสที่จะช่วยเหลือตัวเอง และรับผิดชอบต่อตัวเองตระหนักถึงศักยภาพตนเอง ในการที่จะนำไปพัฒนาความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง

โอเรม (Orem. 1985 : 34) ได้ให้ความหมายการดูแลตนเอง ว่าเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลริเริ่ม และกระทำด้วยตนเอง เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพ และสวัสดิภาพของตนไว้ เป็นการกระทำที่จงใจ มีแบบแผน เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพจะมีส่วนช่วยให้โครงสร้าง หน้าที่ และพัฒนาการดำเนินไปถึงขีดสูงสุดของแต่ละบุคคลได้

เพนเดอร์ (Pender. 1987 : 150) ให้ความหมายการดูแลตนเอง ว่าเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลได้ริเริ่ม และกระทำในแนวทางของตนเอง เพื่อดำรงรักษาชีวิต ส่งเสริมสุขภาพ และความเป็นอยู่อันดีของตนไว้ การดูแลตนเองจึงต้องมีแบบแผน เป้าหมาย ขั้นตอน ตลอดจนความต่อเนื่อง และเมื่อใดที่ได้กระทำอย่างถูกต้องครบถ้วน จะทำให้ประสิทธิภาพการดูแลตนเองมากขึ้นเท่านั้น

สุภัตรา สุภาพ (2525 : 25) ได้ให้ความหมายของการดูแลตนเอง ว่าเป็นการเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะกระทำใด ๆ ได้อย่างสำเร็จ และถูกต้องด้วยตนเอง ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น รู้จักสร้างตน สร้างอนาคต ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบาก

วิจารณ์ พานิช (2526 : 389 - 390) ได้ให้ความหมายการดูแลตนเองว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการจัดการสิ่งต่าง ๆ เพื่อตนเอง ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณมีศักดิ์ศรี มีการสืบทอดต่อกันมาในสังคม และทำให้เกิดความผาสุกร่วมกัน

สมจิต หนูเจริญกุล (2533 : 7) ได้ให้ความหมายการดูแลตนเอง ว่าเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลริเริ่ม และการกระทำด้วยตนเอง เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งชีวิต และสวัสดิภาพของตน ดังนั้นการดูแลตนเองจึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นของมนุษย์โดยตรง เกิดขึ้นตามแบบแผนวัฒนธรรมความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝัง และถ่ายทอด ๆ กันมา การดูแลจึงมุ่งเน้นการดูแลตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมการดำเนินชีวิต หรือพฤติกรรมแบบแผนของชีวิต (Life Style behavior) ที่จะส่งผลต่อการมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การดูแลตนเองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของบุคคล โดยมีเป้าหมาย และแบบแผนของการกระทำทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณมีศักดิ์ศรี ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ตลอดจนทำให้เกิดความผาสุกในการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองของโอเรม

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองนั้นได้รับความสนใจ และมองเห็นความสำคัญที่มีต่อภาวะสุขภาพของบุคคลมานานแล้ว โดยโอเรมเป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิดนี้มาใช้ และได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นที่นิยมและแพร่หลาย ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการบริการสุขภาพในปัจจุบันที่มุ่งให้ประชาชนได้พึ่งพาตนเอง (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 128)

การดูแลตนเองซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จงใจ และมีเป้าหมายนี้ มีขั้นตอนของการดูแลตนเอง (Phase of Self-Care) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะคือ (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 129 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1980 : 79 - 82)

ระยะที่ 1

เป็นระยะของการพิจารณาตัดสินใจซึ่งจะนำไปสู่การกระทำ ในระยะนี้บุคคลที่จะสามารถดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม จะต้องเห็นด้วยว่าสิ่งที่จะกระทำเหมาะสมกับสภาวะการณั้ นั้น ๆ ดังนั้นก่อนที่บุคคลจะเห็นด้วยกับการกระทำนั้น ๆ ว่าเหมาะสมจึงต้องเล็งเห็นว่าสิ่งที่จะกระทำในสถานการณ์นั้นจะมีประสิทธิภาพ และให้ผลตามที่ต้องการ ดังนั้นการดูแลตนเองจึงต้องการความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ และสภาวะการณั้ทั้งภายในและภายนอก ความรู้ที่จะช่วยในการสังเกต มองเห็นความสัมพันธ์ของ ความหมายของเหตุการณ์กับสิ่งที่จะต้องกระทำ จึงจะสามารถพินิจพิจารณาตัดสินใจกระทำได้

ระยะที่ 2

เป็นระยะของการดำเนินการกระทำ ซึ่งการกระทำนั้นจะต้องมีเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดูแลตนเอง เพราะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมที่จะกระทำ และเป็นเกณฑ์ที่จะใช้ในการติดตามผลของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการดูแลตนเองนั้น ๆ

ในการปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดูแลตนเอง บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษในกิจกรรมที่จะกระทำ มีแรงจูงใจในการกระทำ และใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องจนได้รับผลสำเร็จ ได้กระทำกิจกรรมนั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีข้อบกพร่อง หรือ การล้มเหลวที่สุด และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนบรรลุผลสำเร็จตามต้องการ

การดูแลตนเองตามแนวคิดของโอเรม (Orem, 1980 : 41) จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปตามปกติ
2. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ร่างกายของมนุษย์อยู่ในสภาพปกติและอยู่ในเกณฑ์ปกติทั้งทางด้านโครงสร้างและการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ
3. เป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้บุคคลมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มกำลังความสามารถ
4. เป็นกิจกรรมที่ป้องกันอันตราย การเกิดพยาธิสภาพต่อร่างกาย และจิตใจของบุคคล

5. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการควบคุมและจำกัดข้อบกพร่อง

ความสามารถในการดูแลตนเองเป็นคุณภาพอันซับซ้อนของมนุษย์ ที่จะทำให้บุคคลสร้าง หรือพัฒนาการดูแลตนเองได้ โดยจะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมในการดูแลตนเอง ความสามารถในการดูแลตนเองนี้ประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ระดับ คือ (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 17 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1991 : 148 - 155)

1. ความสามารถและคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน (Foundation Capabilities and Disposition) เป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะเป็นการกระทำอย่างจงใจ (Deliberate Action) ทั้งความสามารถที่จะรู้ และความสามารถที่จะทำ รวมทั้งคุณสมบัติที่มีผลต่อการมุ่งไปยังเป้าหมายของการกระทำ ความสามารถ และคุณสมบัติขั้นพื้นฐานนี้ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถและทักษะในการเรียนรู้ ได้แก่ ความจำ ความสามารถในการอ่าน เขียน รวมทั้งความสามารถในการหาเหตุผล และการใช้เหตุผล

1.2 หน้าที่ของประสาทสำหรับรับรู้ความรู้สึก (Sensation) ทั้งการสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การรับรส

1.3 การรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกตนเอง

1.4 การเห็นคุณค่าในตนเอง

1.5 นิสัยประจำตัว

1.6 ความตั้งใจ

1.7 ความเข้าใจในตนเอง

1.8 ความห่วงใยในตนเอง

1.9 การยอมรับตนเอง

1.10 ระบบการจัดลำดับความสำคัญ รู้จักจัดแบ่งเวลาในการกระทำ

1.11 ความสามารถที่จะจัดการเกี่ยวกับตนเอง

2. พลังความสามารถ 10 ประการ (Power Components : Enabling Capabilities for Self Care)

เป็นพลังความสามารถที่เชื่อมระหว่างการเรียนรู้และการกระทำอย่างจงใจ เพื่อดูแลตนเอง ได้แก่

2.1 ความสนใจ และการเอาใจใส่ในตนเองในฐานะที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบในตนเอง รวมทั้งสนใจเอาใจใส่ภาวะแวดล้อมภายใน ภายนอกตนเอง ตลอดจนปัจจัยที่สำคัญสำหรับการดูแลตนเอง

2.2 ความสามารถที่จะควบคุมพลังงานทางด้านร่างกายของตนเองให้เพียงพอสำหรับการริเริ่ม และการปฏิบัติการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.3 ความสามารถที่จะควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อการเคลื่อนไหวที่จำเป็นในการริเริ่ม หรือปฏิบัติการเพื่อการดูแลตนเองให้เสร็จสมบูรณ์ และต่อเนื่อง

2.4 ความสามารถที่จะใช้เหตุผลเพื่อการดูแลตนเอง

2.5 มีแรงจูงใจที่จะกระทำการดูแลตนเอง

2.6 มีทักษะในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลตนเอง และปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

2.7 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองจากผู้ที่เหมาะสม และเชื่อถือได้ สามารถจดจำ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติได้

2.8 มีทักษะในการใช้กระบวนการทางความคิด และสติปัญญา การรับรู้ การจัดการกระทำ การติดต่อ และการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เพื่อปรับการปฏิบัติการดูแลตนเอง

2.9 มีความสามารถในการจัดระบบการดูแลตนเอง

2.10 มีความสามารถที่จะปฏิบัติการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการดูแลตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ความสามารถในการปฏิบัติการเพื่อดูแลตนเอง (Capabilities for Self Care Operation)

เป็นความสามารถที่จำเป็นและจำต้องใช้ในการดูแลตนเองในขณะนั้นทันที ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การคาดการณ์ เป็นความสามารถในการตรวจสอบสถานการณ์ และองค์ประกอบในตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญสำหรับการดูแลตนเอง

3.2 การปรับเปลี่ยน เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ควร และจะกระทำเพื่อสนองตอบต่อความต้องการในการดูแลตนเองที่จำเป็น

3.3 การลงมือปฏิบัติ เป็นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

เพื่อสนองต่อความต้องการ การดูแลตนเองที่จำเป็น

ความสามารถทั้ง 3 ประการสะท้อนอยู่ในระยะต่าง ๆ ของการดูแลตนเอง ซึ่งเป็นการกระทำที่จิตใจและมีเป้าหมาย

โอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 17 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1991 : 148 - 155) แบ่งกิจกรรมการดูแลตนเองออกเป็น 3 ประเภท ตามความต้องการในการดูแลตนเองที่จำเป็น (Self - Care Requisites) ได้แก่

1. การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป (Universal Self Care Requisites)
2. การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ (Development Self Care Requisites)
3. การดูแลตนเองที่จำเป็นตามภาวะเบี่ยงเบนทางสุขภาพ (Health Deviation Self Care Requisites)

กิจกรรมการดูแลตนเองแบ่งออกเป็น 3 ประเภท มีรายละเอียด ดังนี้

1. การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป

- 1.1 การคงไว้ซึ่งการได้รับอากาศ น้ำ อาหารที่เพียงพอ และเหมาะสม
อากาศ ควรได้รับอากาศบริสุทธิ์อย่างเพียงพอ

อาหารและน้ำ เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต เฉลี่ยวันละ 80 แคลลอรี่

ต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม ในวัยเด็กตอนปลายทั้งชาย และหญิงมีความต้องการพลังงานเท่ากัน ทั้งนี้สารอาหารช่วยในการเจริญเติบโต ซ่อมแซมเนื้อเยื่อที่สึกหรอ ให้พลังงาน และสร้างสารที่จำเป็นต่าง ๆ ฉะนั้นจึงควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ไม่รับประทานอาหารรสจัด อาหารที่สมดุลได้สัดส่วน ในแต่ละวันควรประกอบด้วย อาหารพวกข้าว 4 - 5 ถ้วย เนื้อสัตว์ 1.5 - 2 กรัม ต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม ไข่ 1 ฟอง นม 3 - 4 ถ้วย ผักใบเขียว 1/2 - 1 ถ้วย ผลไม้มีโอละ 1 - 2 ผล ไขมัน 2 - 3 ช้อนโต๊ะ รับประทานอาหารทะเลสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ดื่มน้ำอย่างน้อย 6 - 8 แก้วต่อวัน หลีกเลี่ยงการดื่มชา กาแฟ น้ำอัดลม และสิ่งมีเมามากชนิด (กรูกร เจนพานิช. 2522 : 113 - 115) เด็กวัยนี้สามารถเลือกรับประทานอาหารได้เอง มีแบบแผนและเรียนรู้มารยาทในการรับประทานอาหารเรียนรู้ถึงคุณค่าของสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย รู้จักประกอบอาหารด้วยตนเอง และมีประสบการณ์ในการ

ประกอบอาหารมากขึ้น จนสามารถที่จะจัดอาหารสำหรับครอบครัวในแต่ละมื้อมากขึ้นเมื่ออยู่ในช่วงวัยเรียนตอนปลาย

1.2 คงไว้ซึ่งการขยับถ่าย รวมทั้งสุขวิทยาส่วนบุคคล

การขยับถ่าย ควรป้องกันการท้องผูก โดยการเลือกรับประทานอาหารที่มีกากใย เช่น ผัก ผลไม้ และดื่มน้ำมาก ๆ ไม่ควรกลั้นอุจจาระ หรือ บั๊สสาวะนาน ๆ ฝึกให้ขยับถ่ายเป็นเวลา วันละ 1 ครั้งเป็นประจำทุกวัน

อาบน้ำ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ในเวลาเช้า เย็น โดยฟอกสบู่ทุกส่วนของร่างกาย แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด เสร็จแล้วต้องเช็ดตัวให้แห้งก่อนสวมเสื้อผ้า

แปรงฟัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ เมื่อตื่นนอนและก่อนเข้านอน แต่ถ้าเป็นไปได้ควรแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร แต่ถ้าไม่สะดวกก็ควรบ้วนปากแทนทั้งนี้ การแปรงฟันจะต้องแปรงอย่างถูกวิธี

สระผม อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ด้วยยาสระผมให้สะอาดแล้ว เช็ดให้ด้วยผ้าที่สะอาด

ตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ เพื่อมิให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค

ล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหาร และภายหลังการขยับถ่าย

นำผ้าห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง ออกผึ่งแดดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ซักเสื้อผ้าด้วยสบู่ หรือ ผงซักฟอก เพื่อขจัดเชื้อโรค และกลิ่นอับหลังจากใช้แล้ว และออกผึ่งแดดให้แห้ง

1.3 คงไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรมและการพักผ่อน

กิจกรรมหรือการออกกำลังกายจะช่วยกระตุ้นการทำงานของอวัยวะต่างๆ เกือบทุกระบบในร่างกาย ช่วยให้อวัยวะกล้ามเนื้อแข็งแรง และมีขนาดโตขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหัวใจ ปอด ม่อนคลายความตึงเครียด ช่วยให้อึดต่อต่าง ๆ ของร่างกายมีการเคลื่อนไหวคล่องแคล่วขึ้น การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่สำคัญของเด็ก เพราะนอกจากจะช่วยในการพัฒนาการด้านร่างกายแล้ว ยังส่งเสริมให้เด็กพัฒนาการด้านอารมณ์ และสังคมอีกด้วย ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องและกลุ่มเพื่อน เรียนรู้การอยู่ร่วมกันและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้กติกาการเล่นอย่างถูกวิธี เลือกกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย

การพักผ่อน เป็นการทำให้ร่างกายและจิตใจได้ผ่อนคลายความตึงเครียดต่าง ๆ ลดน้อยลงจากการทำงาน หรือการเล่น จึงควรพักร่างกายด้วยการเปลี่ยนอิริยาบถเหยียดแขน ปิดตัวไปมา การพักผ่อนทำได้หลายวิธี เช่น การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การพักผ่อนที่ดีที่สุดนั้นคือ การนอนหลับ เพราะจะทำให้อวัยวะทุกส่วนทำงานช้าลง ลดการใช้ออกซิเจนของร่างกาย เด็กวัยเรียน หรือเด็กวัยรุ่นต้องการการนอนหลับเฉพาะกลางคืน โดยทั่วไปเด็กอายุ 6 - 9 ปี ต้องการการนอนวันละประมาณ 12 - 13 ชั่วโมง เด็กอายุ 10 - 12 ปี ต้องการการนอนวันละ 10 - 11 ชั่วโมง อายุ 12 - 16 ปี ต้องการการนอนวันละ 9 - 10 ชั่วโมง (ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคนอื่น ๆ. 2522 : 29) เมื่ออยู่ในช่วงวัยเรียนตอนปลายเด็กจะสามารถที่จะควบคุมความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรม กับการพักผ่อนนอนหลับได้

1.4 ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ต่อชีวิตหน้าที่ และสวัสดิภาพ

การเจริญเติบโตของเด็กวัยเรียนนั้น จะมีการทำงานของกล้ามเนื้อประสานกันได้ดี มีการเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว แต่ก็พบว่าเด็กวัยนี้เกิดอุบัติเหตุบ่อยทั้งอุบัติเหตุในบ้านและท้องถนน ฉะนั้นจึงควรระมัดระวัง และป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ในขณะเล่น หรือออกกำลังกาย ไม่เล่นหรือใช้อุปกรณ์ที่เสี่ยงให้เกิดอันตราย เช่น ของมีคม ไม่เล่นบนถนน เป็นต้น ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้จากครอบครัว โรงเรียน หรือสื่อมวลชน ร่วมกันให้ความรู้เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาลง่าย ๆ ในสถานที่ ที่เด็กจะได้รับการช่วยเหลือเมื่อประสบอุบัติเหตุ รู้จักการป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุ เช่น การสวมรองเท้า การสวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่จักรยานยนต์ เรียนรู้พิษภัยจากการสูบบุหรี่ การป้องกัน การเกิดโรคติดเชื้อต่าง ๆ โดยการไปรับวัคซีนป้องกันการติดเชื้อจากผู้อื่น การใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารกันหลายคน ใช้ผ้าปิดปาก หรือจุ่มกเมื่อพบฝุ่นละออง หรือควันไฟ รู้จักวิธีการเช็ดตัวเมื่อมีไข้ และดื่มน้ำ เพื่อช่วยให้ความร้อนในร่างกายลดลง

2. การดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการ

เป็นการดูแลตนเองที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในระยะต่าง ๆ เช่น การเจริญเติบโตเข้าสู่วัยต่าง ๆ ของชีวิต และเหตุการณ์ที่มีผลเสีย หรือเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการ ได้แก่ การสูญเสียบิดา มารดา ญาติมิตร หรืออาจเป็นการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไปที่รับมาให้สอดคล้องกับการส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งการดูแลตนเองที่จำเป็นสำหรับกระบวนการพัฒนาการแบ่งออกเป็น 2 อย่าง

2.1 พัฒนาและคงไว้ซึ่งภาวะความเป็นอยู่ที่ดีช่วยสนับสนุนกระบวนการของชีวิต และพัฒนาการที่ช่วยให้บุคคลเจริญเข้าสู่ภาวะตามวัย คือ ได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เมื่อจะเข้าสู่วัยรุ่นสามารถหาแหล่งประโยชน์ทางสังคม หรือขอคำแนะนำจากผู้อื่น ไปได้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเพื่อน เป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย มีความเป็นตัวของตัวเอง และไม่ตามกลุ่มเพื่อไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ รู้จักใช้เหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งรู้จักแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านของผู้ปกครอง

2.2 ดูแลเพื่อป้องกันการเกิดผลเสียต่อพัฒนาการโดยจัดการเพื่อบรรเทาเบาบางอารมณ์เครียด หรือเอาชนะต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การสูญเสียของบิดามารดา หรือญาติมิตร การเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างฉับพลัน และการเจ็บป่วย หรือพิการของบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว

3. การดูแลตนเองที่จำเป็นตามภาวะเปี่ยงเบนทางสุขภาพ

เมื่อสภาพร่างกายอยู่ในสภาวะการขาดสมดุลจนเจ็บป่วย ต้องถือเป็นความรับผิดชอบส่วนตนในการจัดการเกี่ยวกับโรค และการคืนสู่ภาวะความเป็นผู้มีสุขภาพดี ปรับพฤติกรรมในการดูแลตนเอง และร่วมในการตัดสินใจ วางเป้าหมายการใช้บริการสุขภาพ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ และสอดคล้องกับความต้องการส่วนตนภายใต้การให้คำปรึกษาของเจ้าหน้าที่สุขภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองด้านการเรียน

คณะกรรมการจัดทำคู่มือเรื่องการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ (2525 : 65 - 82) กล่าวว่า การดูแลตนเอง หมายถึง การเคารพตนเองเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำ การใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือหมู่คณะ

พลอยพัชร (นามแฝง) (2532 : 8 - 11) กล่าวว่า การดูแลตนเองด้านการเรียน หมายถึง ความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จลงได้ด้วยตนเอง ยอมรับ และเคารพในตนเองมีความคิด อุดมการณ์ และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความรู้ความสามารถของตน เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองด้านการเรียน โดยแบ่งเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การตั้งใจ และสนใจเรียนอย่างจริงจัง สม่่าเสมอทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน คือที่บ้าน หมายถึง การทำการบ้าน หรือแบบฝึกหัดที่ครู อาจารย์สั่งให้ทำ อ่านและทบทวนบทเรียน

2. รู้จักวางแผน และเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง เช่นวางแผนการทำงานแบบฝึกหัด หรือทำการทดลองวิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง ฯลฯ เพราะได้ประสบการณ์ศึกษาส่วนใหญ่เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วมักจะไม่ค่อยได้เรียนต่อ ถ้ามีผู้ชี้แนะอยู่ตลอดเวลาไม่ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อออกไปสู่โลกภายนอกไม่มีใครคอยบอก ก็จะทำให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด อันจะเห็นได้ว่าเป็นเด็ก และเยาวชนประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก ขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ความยากจนของครอบครัว ด้านสุขภาพร่างกายที่เจ็บป่วย ตลอดจนการย่ำแย่โดยสื่อมวลชน และการโฆษณาที่มีอยู่มากในปัจจุบัน ทำให้เด็ก และเยาวชน หลีกเลียงปัญหา โดยหันมาเสพยาเสพติด สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ทั้งนี้เนื่องมาจากขาดประสบการณ์ ในการวางแผน การเลือกวิธีการแก้ปัญหา หรือไม่เคยมีโอกาสดำฝึกการคิดแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (วิทยากร เชียงกูล. 2533 : 110 - 112)

3. สำรวจ และพิจารณาตนเองว่ามีจุดบกพร่อง หรือสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงว่าวิชาใด ที่เรียนอ่อน เรียนได้ไม่ดี ก็จะต้องใช้เวลาฝึกฝนทบทวนกับวิชานั้น ๆ ให้มากขึ้น และบ่อยขึ้น

4. หากมีโอกาสนี้ควรพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดจากการอ่านหนังสือกับผู้ที่ ใกล้เคียง เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา ผู้ปกครอง เพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อทดสอบ ความรู้ ความเข้าใจที่ตนเองมีอยู่ และเพื่อการพัฒนาตนเอง หากพบว่าสิ่งที่เรียนรู้อย่างน้อยไป หรือยังไม่ดีเท่าที่คาดหวังไว้ อาจต้องกลับไปศึกษา ค้นคว้า และทบทวนความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ใหม่จากตำรา พจนานุกรม หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ

5. ก่อนถึงวันสอบ ระวังเรื่องสุขภาพอนามัยของตนเอง บำรุงร่างกายให้แข็งแรง สมบูรณ์ ไม่เจ็บป่วย โดยเฉพาะในช่วงวันสอบ

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2-72) ได้ให้ความหมายของการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจไว้ว่า เป็นความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง

ในด้านเงินทอง รู้จักหารรายได้ในทางสุจริต สำหรับใช้จ่ายส่วนตัว เพื่อแบ่งเบาภาระ บิดามารดา ผู้เลี้ยงดู โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการศึกษาเล่าเรียน เช่น ในเวลาว่างหลังเลิกเรียนรับจ้าง หรือทำงานเล็ก ๆ น้อย ตลอดจนรู้จักใช้เครื่องอุปโภค บริโภค ด้วยคุณค่าอย่างแท้จริง เช่น พยายามซ่อมแซมเสื้อผ้าให้ใช้ประโยชน์อยู่เสมอ เลือกซื้ออาหารรับประทานให้พอเหมาะไม่เหลือทิ้ง วางแผนการใช้เงิน และการเก็บไว้อย่างมีสัดส่วน

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาการดูแลตนเองทั้งหมด 4 ด้าน โดย 2 ด้านแรก คือ การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และการดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ ได้มาจากแนวคิดบางส่วนของโอเรม ด้านที่ 3 การดูแลตนเองด้านการเรียนได้มาจากแนวคิดของ คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยมทางการเรียน และพลอยพัชร ส่วนด้านที่ 4 การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจนั้น ได้มาจากแนวคิดของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เนื่องจากความสามารถในการดูแลตนเอง มีโครงสร้าง 3 ประการ ได้แก่ ความสามารถและคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน พลังความสามารถ 10 ประการ และความสามารถในการปฏิบัติการเพื่อการดูแลตนเอง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 129 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1990 : 79 - 82) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่ชักจูงให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมการดูแลตนเองได้แก่ อัตมโนทัศน์ สติปัญญา และปัจจัยพื้นฐาน (Basic Conditioning Factors) ทั้งภายใน และภายนอกของบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเองได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุตร ปัจจัยด้านเพศของเด็ก ปัจจัยด้านบิดามารดาคืออายุ และระดับการศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัวคือ ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งจะได้อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

บรอนเฟนเบรนเนอร์ (ลาตทองไบ ภูภิรมย์. 2530 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Bronfenbrenner. 1976) ได้ประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิต ครอบครัวชาวอเมริกัน เมื่อ 25 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ 1950 - 1975) พบว่า ผลการวิจัยที่ดีที่สุด บ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวยังเป็นสถาบันที่เป็นแกนกลางของทุกสังคม แม้กระนั้นก็ดูเหมือน

ว่าการให้ความสำคัญต่อครอบครัวว่าเป็นหน่วยสังคมที่เป็นหลักสำคัญ จะได้รับความสนใจน้อยลงทุกที ดังจะเห็นความเปลี่ยนแปลงในชีวิตครอบครัวชาวอเมริกัน ที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง ซึ่งบรอนเฟนเบรนเนอร์ ได้ประมวลไว้ก็คือปฏิสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบิดา มารดา และบุตรได้ลดลงอย่างน่าใจหาย จากการศึกษาครอบครัวชนชั้นกลางชาวอเมริกัน กลุ่มตัวอย่างพบว่าบิดา มารดามีเวลาพูดกับทารกอายุ 1 ขวบ คิดเฉลี่ยในวันหนึ่งเพียง 38 วินาที จะเห็นว่าบิดา มารดามีเวลาหยอกล้อพูดคุย อ่านหนังสือ ทำกิจกรรมร่วมกับบุตร และแสดงความรักต่อบุตรน้อยลงทุกที ทั้งนี้เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตครอบครัวคนอเมริกัน 2 ประการ

ประการที่ 1 เนื่องจากไม่มีปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ อาศัยร่วมอยู่ในครอบครัว และในปัจจุบัน ทั้งบิดา มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านมีจำนวนมากขึ้น นอกจากรอบครอบครัวที่มีบิดา หรือมารดาเพียงผู้เดียวมีจำนวนมากขึ้นด้วย

ประการที่ 2 เวลาที่บิดา มารดาจะให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตรน้อยลงมากจนต้องมอบให้เป็นหน้าที่ของศูนย์เลี้ยงเด็กเวลากลางวัน พี่เลี้ยง และโทรทัศน์ดูแลเด็กเหล่านั้นแทน

ส่วนครอบครัวไทยแต่ดั้งเดิม มารดาเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพราะมารดาส่วนมากไม่ได้ทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สตรีไทยจึงต้องมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมมากขึ้นโดยไม่จำกัดเฉพาะอยู่กับครอบครัวดังแต่ก่อน ดังนั้นหน้าที่ต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งเดิมเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้หญิง จึงเปลี่ยนเป็นงานที่ทั้งสามี และภรรยาต้องช่วยกันทำ สามีในฐานะบิดา จึงมีบทบาทสำคัญร่วมกับภรรยาในฐานะมารดาเลี้ยงดูบุตร (จรรยา สุวรรณทัต. 2524 : 14) และการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดานี้เปรียบเสมือนการเรียน การสอน ที่บิดา มารดา จัดให้กับบุตรที่เรียกว่า หลักสูตรแอบแฝง (Hidden Curriculum) ที่จะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของครอบครัว (วรรณ ช่อตระกูล. 2539 : 43) และบุตรเองก็จะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ผู้เลี้ยง รวมทั้งสมาชิกคนอื่น ๆ ที่รวมกันในครอบครัว และเจน (Jane. 1994 : 43) ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรได้รับจากบิดามารดานั้นจะมีอิทธิพลกับบุตรทั้งที่อยู่ในบ้านและนอกบ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพราะบุตรจะยึดถือกฎระเบียบและแบบแผนในการปฏิบัติของครอบครัวนั่นเอง

เบลสกี (Nora. 1996 : 347 ; citing Belskey. 1984) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรดังนี้

1. ลักษณะของบิดามารดา ได้แก่ บุคลิกภาพ ค่านิยม และความคาดหวังของบิดามารดาที่มีต่อบุตร
2. ลักษณะของบุตร ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสามารถ และสติปัญญา
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา ที่มีต่อบุตร รวมทั้งอิทธิพลของเครือข่ายทางสังคมที่เื้ออานวยต่อการอบรมเลี้ยงดู

ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ

การศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย พบว่าลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไทยแตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจ และองค์ประกอบอื่น ๆ ดังที่ อานนท์ อภาภิรม (2517 : 25) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวในสังคมไทยไว้ 3 ลักษณะคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ยากจน มักจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เพราะบิดามารดาหาเงินตัวเป็นเกลียว บิดามารดาเชื่อว่าลูกจะดีหรือไม่ขึ้น สุดแต่บุญแต่กรรมของบุตร และบุตรมักจะต้องเผชิญอุปสรรคขัดข้องบางประการ เช่น สภาพแวดล้อมในละแวกบ้าน ถูกเพื่อนชักนำไปในทางที่ผิดได้ง่าย
2. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นกลาง ครอบครัวประเภทนี้มีโอกาส หรือมีเวลาดีกว่าครอบครัวที่ยากจน บิดามารดาสามารถสนองตอบความต้องการบุตรได้ และมักจะฝึกความมีระเบียบ วินัย เช่น การรับประทานอาหาร การมีมารยาทในสังคม ทำให้ไม่ค่อยจะเกิดปัญหาสังคมมากนัก
3. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นสูง ครอบครัวประเภทนี้จะให้ความเอาใจใส่ดูแลบุตรได้ดียิ่ง ทั้งการกินอยู่หลับนอน การอบรมสั่งสอน แต่อาจจะทำให้บุตรไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจ และไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายนอกบ้านได้

โรเจอร์ (Roger. 1972 : 117) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของบุคคลออกเป็น 3 แบบคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับการปฏิบัติ ด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจ หรือเข้มงวดจนเกินไป บิดา มารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของบุตร เปิดโอกาสให้บุตรได้รับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้บุตรมีอิสระในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับบุตรตามโอกาสเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรมีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่ บิดา มารดา กำหนดไว้ ถูกควบคุม และอยู่ในสายตา หรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบสละสลวย (Rejection) หรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดา มารดา ที่ทำให้บุตรรู้สึกที่ตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ตำหนิลงโทษที่รุนแรง และปราศจากเหตุผลไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และสละสลวยความเป็นอยู่

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (2520) แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคือ

1. แบบรักสนับสนุน คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดา แสดงความรักต่อบุตรอย่างเปิดเผยยอมรับให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว และมีความเข้าใจความรู้สึกของบุตรอย่างดี

2. แบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดา คอยควบคุมบังคับ และลงโทษบุตรเมื่อบุตรกระทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ

3. แบบใช้เหตุผล คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดา แจกแจงเหตุผลต่าง ๆ แก่บุตรให้ทำ หรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำสิ่งใด

สแตนลีย์ และมิทเชลล์ (อัจฉรา สุซารมณ และคนอื่น ๆ 2528 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Staines and Mitchell. 1975 : n.d.) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบปล่อยตามสบาย การเลี้ยงดูแบบนี้บิดา มารดาให้อิสระไม่กวดขัน ไม่บังคับ และไม่อบรมบุตร ปล่อยให้บุตรตัดสินใจเลือกสิ่งที่เขาคิดว่าดีที่สุดสำหรับตัวเอง บิดามารดาเพียงแต่ต้องการให้คำแนะนำบางครั้งบางคราว การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มักพบใน บิดา มารดา ที่ได้รับการบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ต้องการใช้เวลาหาหากินจนไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดู

2. แบบใช้อำนาจ เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดาชอบใช้อำนาจกับบุตร แต่ก็ทราบว่สิ่งใดควรละเว้น สิ่งใดควรอบรมสั่งสอน บิดา มารดาว่าบุตรกำลังเติบโต ควรจะอบรมสั่งสอนให้บุตรรู้อะไรบ้างแล้วบิดา มารดาก็อบรมสั่งสอนในเรื่องนั้น ๆ และจะต้องประพฤติปฏิบัติไปตามที่บิดา มารดาได้อบรมสั่งสอนไว้หากไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษได้

3. แบบพัฒนาทางจิตใจ การเลี้ยงดูเด็กแบบนี้เป็นการเลี้ยงดูที่บิดา มารดา มีความเข้าใจในอารมณ์ ความรู้สึก และผูกพันกับบุตรของตนในวัยต่าง ๆ บิดา มารดาจะให้คำแนะนำอบรมที่ดีแก่บุตร โดยบิดา มารดายอมรับ และเชื่อถือในการปรับปรุงตนเองของบุตร บิดามารดาจะเป็นผู้วางระเบียบ และกฎเกณฑ์ให้ลูกปฏิบัติ และคอยควบคุมให้บุตรปฏิบัติตาม

ต้นคำ ไชยสมหมาย (2538 : 53 - 64) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ

1. แบบใจร้าย และเข้มงวด บิดา มารดา สร้างกฎเกณฑ์ที่ยากกับบุตร และตัวเองก็ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้นได้ เด็กไม่สามารถตั้งคำถามหรือขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้ จะใช้การลงโทษที่รุนแรงเพื่อให้บุตรสำนึกผิด และไม่ให้ความรักเมื่อลูกประพฤติผิด

2. แบบเมตตา และไม่เข้มงวด บิดา มารดา ตามใจบุตรมาก และใช้วิธีประนีประนอมกับบุตร แต่มีใ้อบรมสั่งสอนบุตร บุตรจะกลายเป็นคนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่มีความเชื่อมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ นอกจากเรียกร้องเอาจากบิดา มารดา และเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ก็จะฝ่าฝืนกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์โดยไม่ได้ตระหนักว่า กฎหมายนั้นจะไม่ยกโทษให้เหมือนกับบิดา มารดา และไม่สามารถอดทนรอต่อสิ่งต่าง ๆ ได้

3. แบบรักร้าย และไม่เข้มงวด บิดา มารดา เชื่อว่าบุตรจงใจที่พยายามกระทำสิ่งไม่ดี ดูว่าบุตรต่อพฤติกรรมที่กระทำผิดของเขา แต่ไม่ได้เอาใจใส่ต่อบุตรอย่างจริงจัง

4. แบบเมตตา และเข้มงวด เป็นแบบแผนที่ฝึกบุตรได้อย่างดี บิดา มารดาให้ความสนใจในพฤติกรรมของบุตร และพร้อมที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอันอาจเกิดจากการขาดความรู้ ความชำนาญของบุตร และสอนบุตรให้คิดอย่างมีสติ เข้มงวดต่อพฤติกรรมของบุตร โดยมิได้ใช้

ความรุนแรง การทำโทษทางกายถือเป็นวิธีสุดท้ายหลังจากที่ทำโทษโดยการตัดสิทธิ์ทางด้านต่าง ๆ แล้วไม่ได้ผล

การอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นจากการกระทำของบิดาและมารดาทั้งสิ้น และเป็นการกระทำโดยตั้งใจ หรืออาจไม่ตั้งใจให้เป็นไปเช่นนั้นก็เป็นไปได้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของบุคคลได้ทุกลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบแรกนั้นเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พบมากในสภาพของสังคมไทย (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาและอบรม 2526 : 24) ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจนั้น จะพบได้มากขึ้นในครอบครัวสมัยใหม่ที่รัก ปกป้อง ช่วยเหลือ และเอาใจใส่บุตรมากเกินไป (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 182 - 183)

การอบรมเลี้ยงดูกับการดูแลตนเอง

การที่เด็กมีความสามารถในการดูแลตนเองนั้นเพราะมารดาได้อบรมสั่งสอนให้บุตรรู้จักพึ่งตนเอง ตั้งแต่อายุน้อย เช่น การเลือก และใส่เสื้อผ้า รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง อยู่บ้านตามลำพังได้ รวมทั้งสอนบุตรให้ต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมได้ตั้งแต่ยังเล็ก ซึ่งแตกต่างจากการอบรมเลี้ยงดูของสังคมไทยที่ไม่ได้ปลูกฝัง อย่างจริงจังในเรื่องการรู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพราะบิดา มารดามักจะสงสาร และมีความเป็นห่วงบุตรมากเกินไป โดยมักจะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้กับบุตรของตน แม้ว่าบุตรจะโตพอสมควรที่สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง แล้วก็ตาม อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520 : 24) ฉะนั้นการพัฒนาสังคมไทยต้องเริ่มเปลี่ยนแปลงค่านิยมก่อน และต้องเริ่มต้นตั้งแต่ที่บ้าน โดยให้เด็กมีอิสระเสรีภาพในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น และเลือกวิธีการดูแลตนเองให้มากขึ้น เพื่อทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่ามากขึ้น

เชีย (มธุรส วีระกานแหง. 2515 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Sears. 1957 : 172 - 174) กล่าวว่าการศึกษาให้บุตรได้ดูแลตนเองควรใช้วิธีผ่อนผันให้บุตรทำในสิ่งที่ต้องการจะทำ และพอทำเองได้ การให้รางวัลและทำโทษควรทำให้เหมาะสม ควรยอมรับการกระทำ

ของบุตร การขัดขวางไม่ให้บุตรกระทำอะไรด้วยตนเอง เป็นการบั่นทอนการช่วยตนเองของบุตร แม้ที่ดีควราใช้วิธีแนะนำ เพราะในบางขณะบุตรอาจเกิดความคิดว่าจะประพฤติดังไรดี บุตรจะหาสิ่งต่าง ๆ ได้ถ้าเขาไม่เกิดความคิดกังวลเสียก่อน ในกรณีที่บุตรต้องการจะหาสิ่งต่าง ๆ แล้วถูกมารดาว่าด้วยอารมณ์โกรธจะทำให้บุตรเกิดความกังวล แต่ถ้ามารดาแนะนำด้วยถ้อยคำอ่อนหวานจะช่วยทำให้บุตรเกิดความหวัง และกระตือรือร้นที่จะทำ บุตรต้องการให้มารดาเอาใจใส่สนใจมักหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจ และการยอมรับจากมารดา และสเปนเดอร์ยังได้กล่าวอีกว่า การที่บิดา มารดา ได้สัมผัสทางด้านร่างกาย และเอาใจใส่ยอมรับบุตร ไม่ช่วยเหลือนุตรไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ปลอ่ยให้บุตรกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองบุตรก็จะเริ่มมีการดูแลตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้

อัมพล สุอาพันธ์ (2535 : 72) กล่าวว่าเด็กเปรียบได้กับผ้าขาวที่ปราศจากริ้วรอยใด ๆ บิดา มารดาเลี้ยงดูเขาให้เป็นเด็กก้าวร้าว พุคปด ไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ก็เป็นเพราะฝีมือของบิดา มารดานั่นแหละที่ปั้นให้เขาเป็นเช่นนั้น และให้แนวทางในการเลี้ยงดูบุตรให้เป็นผู้ใหญ่และหาสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. ต้องให้ความรักอย่างเหมาะสม และเพียงพอ

เด็กที่ได้รับการรักมาอย่างดีเท่านั้นที่จะรู้จักรักคนอื่น รักสังคม รู้จักให้อะไรต่อสังคม แต่ตรงกันข้ามถ้าบิดา มารดาเลี้ยงดูบุตรอย่างทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ เลี้ยงอย่างขอไปทีให้ผ่านไปวัน ๆ ผากคนอื่นเลี้ยงรอยไม่เหลียวแลห่วงใย เด็กจะขาดความรักรู้สึกกับแค้นใจ เด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นมีแนวโน้มที่จะเป็นคนรักคนไม่ เป็น ต่อต้านสังคม มองโลกในแง่ร้าย

2. ให้เป็นตัวของตัวเอง

ครอบครัวสมัยใหม่มักจะบริการบุตรมากเกินไป ช่วยเหลือ และเอาใจใส่บุตรมากเกินไป จนไม่เป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ฉะนั้นถ้าบิดามารดาต้องการให้บุตรเป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นตัวของตัวเอง จะต้องให้บุตรได้รู้จักเลือก และตัดสินใจกระทำด้วยตนเอง โดยที่บิดามารดาจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้กำลังใจและสนับสนุนบุตรของตน

3. ให้มีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยนี้ควรสร้าง หรือแทรกเข้าไปให้ติดในความคิดของเด็ก เพราะถ้ามาสร้างกันตอนโตแล้วยากจะเข้าไปอยู่ในความคิด ดังจะเห็นว่าผู้ใหญ่ในปัจจุบัน ที่ไม่มีระเบียบวินัย ทำสิ่งต่าง ๆ ก็ทำตามใจตนเอง โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคม หรือสิทธิของผู้อื่น

4. มีความคงเส้นคงวาในอารมณ์

บิดามารดาที่มีอารมณ์ไม่คงเส้นคงวา ย่อมทำให้เด็กเป็นคนหงุดหงิด ก้าวร้าว เพราะเด็กเกิดความสับสน

5. ต้องมีปฏิภาณ และไหวพริบ

บิดา มารดาต้องเข้าใจธรรมชาติของบุตรตนเอง ว่าบุตรมีลักษณะนิสัยอย่างไร เช่นถ้าเป็นเด็กเจียนเกินไป ก็ต้องคอยกระตุ้น และหาโอกาสให้เขามีสังคมสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ให้มากขึ้น

6. มีความอดทนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

บิดา มารดาเลี้ยงดูบุตรต้องมีความอดทนอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะเป็นผู้คิดให้กับบุตร เพราะทำให้บุตรรู้สึกมีความมั่นใจต่ออนาคต

7. เลี้ยงดูบุตรด้วยทัศนคติทางสายกลาง

เลี้ยงดูบุตรด้วยความพอดี ไม่รักและตามใจมากเกินไป ไม่ปกป้องจนเกินไป ไม่กังวลจนเกินไป ไม่เข้าระเบียบ จุกจิกจู้จี้จนเกินไป ส่วนเด็กที่ได้รับการตามใจมากเกินไป เมื่อโตขึ้นจะเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง และเด็กที่ได้รับการปกป้องมากเกินไปก็จะเติบโตเป็นคนช่วยเหลือตนเองไม่ค่อยได้ขาดทักษะในการเผชิญความเครียด บิดา มารดาที่ขี้แฉะ และ

8. คงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดา มารดา

บิดา มารดารักใคร่กันดี จะทำให้บรรยากาศในครอบครัวมีความสุข ราบรื่น ซึ่งความรู้สึกสดชื่นนี้ถือว่าเป็นเชื้อแห่งพลังทางใจให้บุตรเติบโต ได้พัฒนาอารมณ์ สติปัญญา และสังคมไปถึงวุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์

การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เด็กมีสุขภาพกาย และจิตใจที่เต็มไปด้วยศักยภาพสูงสุด (Maximum potential) ที่จะพึ่งตนเอง และดูแลตนเองได้ โดยที่การอบรมเลี้ยงดูของเด็กได้เหมาะสมนั้นก็ต้องอาศัยประสบการณ์ และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้จากแหล่งต่าง ๆ (นางพวง ลีมสุวรรณ. 2535 : 84)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการดูแลตนเอง

มูสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1969 : 627) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบและการเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งคุณลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับสุขนิสัย เพราะเป็นรากฐานของสุขนิสัย อดมูสเซนได้ให้หลักไว้ว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ และการเป็นตัวของตัวเองขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กล่าวคือ บิดามารดาที่เสริมสร้างความเป็นตัวของตัวเองให้ลูก มากขึ้นตามอายุ แต่ขณะเดียวกันก็ยังให้ความสนใจเกี่ยวกับการตัดสินใจของบุตรอยู่ และปกครอง บุตรด้วยเหตุผล บิดามารดาในลักษณะนี้จะสามารถปลูกฝังทั้งในด้านความรับผิดชอบการพึ่งตนเอง หรือการดูแลตนเองให้บังเกิดขึ้นกับบุตรได้สำเร็จงดงาม ส่วนบิดา มารดา ที่ใช้อำนาจสิทธิขาด ในการปกครองบุตรโดยวิธีห้ามปราม ไม่เปิดโอกาสให้บุตรรู้จักดูแลตนเอง ไม่ให้อิสระเสรีใน ตนเอง กับบิดา มารดาอีกกลุ่มหนึ่งที่ปล่อยลูกตามสบายทุกอย่าง บิดามารดาสองประเภทหลังนี้ จะไม่สามารถปลูกฝังให้บุตร ให้มีความรับผิดชอบ และเป็นตัวของตัวเองได้เลย

ฮอฟแมน (เพียร์ เกาท์ท็อง. 2534 : 31 ; อ้างอิงมาจาก Hoffman. 1970) ศึกษาพบว่าการศึกษาที่บิดา มารดาฝึกวินัยโดยให้เหตุผล ทำให้เด็กมีวินัยสูงกว่าการฝึกวินัย โดยใช้อำนาจ และการยับยั้งความรัก นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการ อบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดาให้เสรีภาพแก่บุตร ให้บุตรทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองให้บุตรมีส่วนร่วม ในการรับผิดชอบกิจการต่าง ๆ ภายในบ้าน สามารถแสดงความคิดเห็นเรื่องต่าง ๆ ร่วมกับคน ในบ้าน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับบุตร ซึ่งทำให้บุตรมีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความร่วมมือ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและมีพฤติกรรมทางบวก

วัตสัน และเฮนรี (Watson and Henry. 1973 : 297) ได้อ้างถึงการวิจัยของ บาวมรินต์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของเด็กกับการอบรมเลี้ยงดู พบว่า มีความสัมพันธ์กัน คือเด็กที่สามารถพัฒนาการช่วยตนเอง และปรับตัวได้ดี มักจะได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบให้ความรัก มีการอธิบายให้เข้าใจกันและคาดหวังความสามารถของเด็กตามระดับวุฒิภาวะ ซึ่งก็ตรงกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนเด็กที่ช่วยตนเอง และปรับตัวได้ไม่ดีจะมีบิดา มารดาที่เข้มงวดกดขี่ คาดหวังความสามารถของเด็กด้วยบิดา มารดามักจะทำให้เป็นส่วนใหญ เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด เด็กไม่มีความเป็นอิสระ สำหรับเด็กที่ช่วยเหลือตัวเองได้ แต่มีความตึงเครียดทางอารมณ์ มีความก้าวร้าว จะเป็นเด็กที่บิดา มารดาปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยสนใจเด็ก มีความสัมพันธ์กับเด็กน้อย

บาร์บารา และฮอบบส์ (Barbara and Hobbes. 1993 : 3678) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งของการใช้โทรศัพท์ของมารดาความสามารถในการดูแลตนเองของบุตร โดยศึกษามารดาจำนวน 83 คน ที่ต้องทำงานนอกบ้านไม่น้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี มารดาตอบแบบสอบถามปลายปิดถึงจำนวนครั้งของการใช้โทรศัพท์จากสถานที่ทำงานนอกบ้านมาหาบุตรของตนที่บ้าน เพื่อสอบถามความเป็นอยู่ของบุตรกับความสามารถในการดูแลตนเองของบุตร พบว่า จำนวนครั้งในการใช้โทรศัพท์ของมารดาจากที่ทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณความสามารถในการดูแลตนเองของบุตร

ดนัย งามมานะ (2517 : 44 - 45) ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากรู้ อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ แบบเอาใจใส่เกินไป โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชาย และหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 - 7 ของโรงเรียนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความอยากรู้ อยากเห็น และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งความรับผิดชอบนั้น หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองจะสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง ดูแลรักษาของส่วนรวม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยเด็กที่มีความฉลาดปล่อยปละละเลย มีความรู้สึกว่าตนเองขาดความรัก จึงอาจส่งผลต่อการขาดความรู้สึกรับผิดชอบด้วย

พิรพจน์ สิริวัฒนางกูร (2520 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคลของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกหัดหัดตนเอง กับแบบยับยั้งการพึ่งตนเอง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดชลบุรี จำนวน 280 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกหัดหัดตนเอง หรือแบบยับยั้งการพึ่งตนเองมีพฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคลในลักษณะการแก้ปัญหาไม่แตกต่างกัน โดยเพศชายมีพฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคลในลักษณะการแก้ปัญหามากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

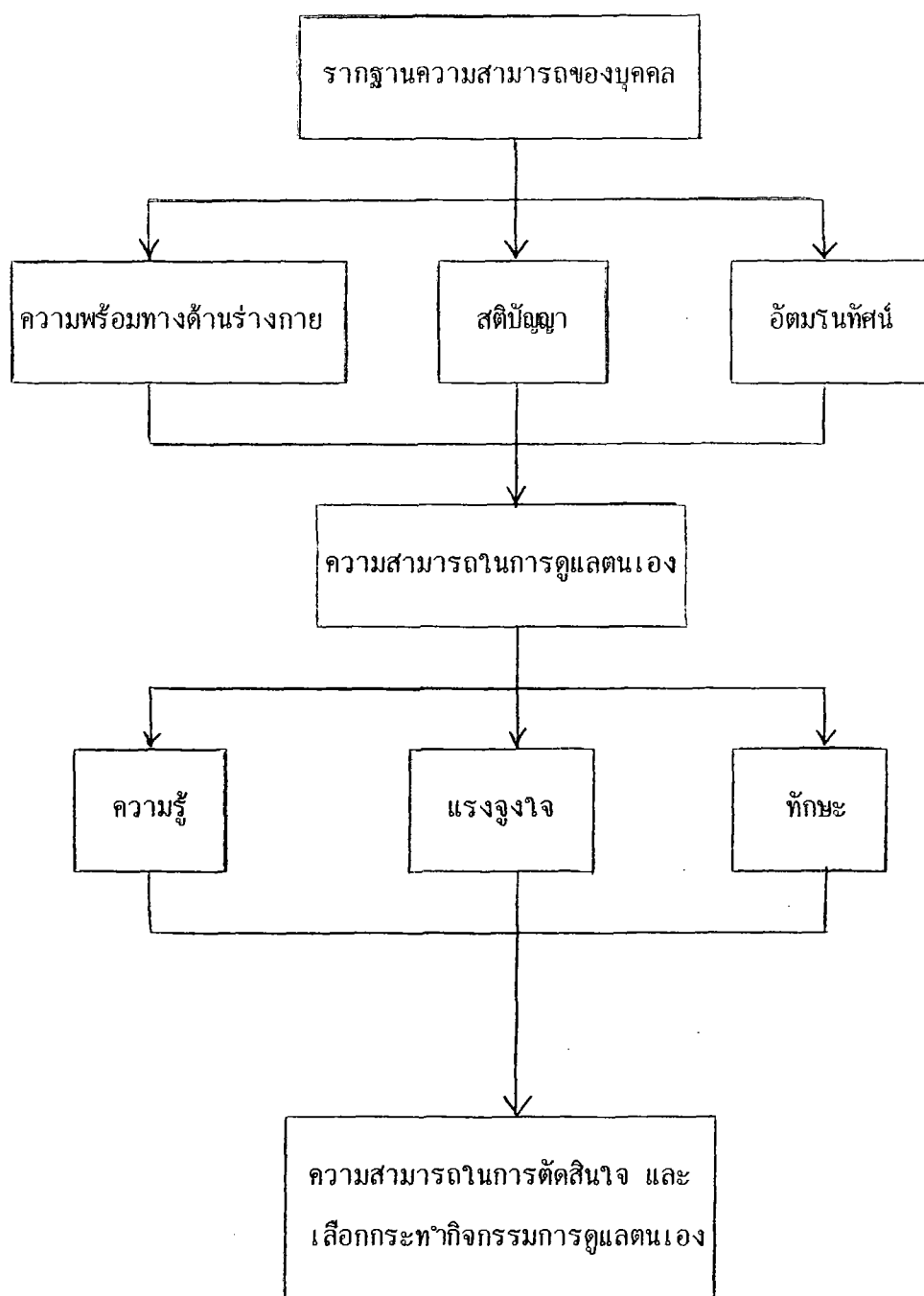
ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520 : 27) ได้กล่าวถึงงานวิจัยที่ผ่านมาว่า การปล่อยปละละเลยเด็กซึ่งเป็นการเลี้ยงดูแบบรักน้อย และควบคุมน้อย ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่มีปัญหามากมาย และเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พบมากในยุคอาชญากร ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของตนเองได้ มักพบการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ใน

ครอบครัวที่มีสภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ บิดา มารดาต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลบุตร ประกอบกับบิดา มารดาที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่ำ มักได้รับการศึกษาในระดับต่ำด้วย จึงขาดความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดู

ถวิล รัชชลธิ (2526 : 47 - 51) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาการทางด้านการนิยส่วนบุคคล และสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน เขตบางกะปิ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลของโรงเรียนในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 90 คน พบว่า เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีพัฒนาการนิยส่วนบุคคล และสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ต่อบุตร ให้บุตรมีโอกาสดูแลความสามารถอย่างเต็มที่ และส่งเสริมให้บุตรมีโอกาสรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ บุตรจะรู้สึกว่าได้ได้รับความรักความอบอุ่นและเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย บิดามารดาจะไม่ค่อยสนใจบุตร มักปล่อยให้บุตรทำอะไรด้วยตนเองตั้งแต่อายุน้อย

มาริสา รัษฎิพย์ (2532 : 144 - 145) ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูกับแรงงูใจฝัสมฤทธิ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงงูใจฝัสมฤทธิ์ ($r = .5452$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่แรงงูใจฝัสมฤทธิ์ประกอบไปด้วยความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความกล้าเสี่ยง ความรับผิดชอบตนเอง การรู้จักวางแผนงาน และความมีเอกลักษณ์ ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีความสัมพันธ์กันทางลบกับแรงงูใจฝัสมฤทธิ์ ($r = -.1053$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์กันทางลบกับแรงงูใจฝัสมฤทธิ์ ($r = -.2298$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีความสัมพันธ์กันทางลบกับแรงงูใจฝัสมฤทธิ์ ($r = -.2249$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นอกจากนี้ การที่บุคคลจะลงมือปฏิบัติการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลนั้น และปัจจัยที่ชักจูงให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมการดูแลตนเอง ได้แก่ อัตริณทัศน์ สติปัญญา และความพร้อมทางด้านร่างกาย ซึ่งโจเซฟ (วีณา จีระแพทย์. 2533 : 219 ; อ้างอิงมาจาก Joseph. 1980 : 136) ได้เสนอภาพประกอบปัจจัยที่มีผลในการปฏิบัติการดูแลตนเอง ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการดูแลตนเอง ดัดแปลงมาจาก Joseph, L.S. "Self Care and the Nursing Process," Nursing Clinic of North America. 15(1) : 136 ; 1980.

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยมีความสนใจ ปัจจัยที่ชักจูงให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำ กิจกรรมการดูแลตนเองคือ อัตมรณทัศน์ และสติปัญญา ซึ่งจะขอกล่าวถึง อัตมรณทัศน์ในลำดับต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับอัตมรณทัศน์

อัตมรณทัศน์เป็นปัจจัยทางด้านจิตสังคม ที่มีผู้สนใจศึกษามาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา มีผู้ให้แนวคิดของอัตมรณทัศน์ทั้งคล้ายคลึง และต่างกันดังนี้คือ

โรเจอร์ (Roger. 1951 : 498) กล่าวว่า อัตมรณทัศน์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้สึก การยอมรับ และการประเมินเกี่ยวกับตนเองของบุคคลทั้งทางด้านดี และด้านไม่ดี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออก

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1974 : 462 - 463) กล่าวว่า อัตมรณทัศน์เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองทั้งทางด้านร่างกาย และด้านจิตใจ ด้านร่างกายนั้นเป็นความนึกคิดเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะหน้าตาการแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับเพศ ความสำคัญของร่างกายส่วนต่าง ๆ ส่วนด้านจิตใจเป็นความนึกคิดเกี่ยวกับความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ความมีคุณค่าและมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ

คุก (Cook. 1975 : 35) กล่าวว่า อัตมรณทัศน์เป็นความนึกคิด ทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองทั้งทางด้านร่างกาย และศีลธรรม ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม สังคม หน้าที่การงาน สุขภาพ ร่างกาย

สจิวท และซันดีน (Stuart and Sundeen. 1983 : 243) กล่าวว่า อัตมรณทัศน์เป็นความคิดเห็น ความเชื่อ และเป็นองค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของบุคคล ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะ ความสามารถของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ และกับวัตถุ รวมทั้งเป็นเป้าหมาย และเป็นอุดมการณ์ของบุคคลด้วย

กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล (2531 : 78) กล่าวว่า อัตมรณทัศน์ เป็นผลรวมของการรับรู้ที่บุคคลมีต่อตนเองประกอบด้วยความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และการยอมรับเกี่ยวกับตนเอง ทั้งทางด้านรูปร่าง คุณลักษณะ และความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน ซึ่งเป็น

เอกลักษณ์เฉพาะประจำตัวของแต่ละบุคคล และอัตมโนทัศน์ก็ยังเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมและสังคม รวมทั้งบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาในชีวิต เช่น บิดา มารดา ผู้เลี้ยงดู ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์

พัฒนาการของอัตมโนทัศน์

อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่บุคคลพัฒนาขึ้นมา เนื่องจากบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม รดัยเริ่มตั้งแต่เด็กเมื่อแรกทารกยังพึ่งตนเองไม่ได้ จะต้องได้รับความช่วยเหลือและพึ่งพาจากบุคคลอื่น ทารกยังไม่รู้ว่าตนเป็นใคร ยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ต่อมาเด็กจะสามารถแยกคนและสิ่งของ หรือตนเองจากคนอื่นได้ ระยะนี้เป็นจุดที่เด็กเริ่มอัตมโนทัศน์ คือ เด็กเริ่มจำ หรือคิดสิ่งที่ต่างกันในจุดมุ่งหมาย ทักษะคิด และความตั้งใจของผู้อื่นกับตน หรือสามารถแยกสิ่งของ 2 สิ่งได้

อัตมโนทัศน์ด้านร่างกายจะพัฒนาก่อนอัตมโนทัศน์ด้านจิตใจ เด็กจะรับรู้ลักษณะทางร่างกายของตนเองจากการสัมผัสทางร่างกาย และการสำรวจค้นหาส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ก่อนที่จะรู้ถึงระดับความสามารถ ความปรารถนา และบทบาทต่าง ๆ ต่อมา การรับรู้ทางร่างกาย และจิตใจจะรวมเป็นหน่วยเดียวกันอย่างสมบูรณ์ เด็กสามารถรับรู้ และสร้างแนวคิดในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางและบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะบิดา มารดา มีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์ของเด็กมากที่สุด เมื่อกระบวนการแห่งตนเริ่มขึ้นเด็กจะรับรู้บรรยากาศของครอบครัว และเรียนรู้ที่จะสัมผัสกับผู้อื่น ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันจะถูกตีความด้วยความคิดของตนเองเด็กจะรับรู้ว่าเป็นความจริงสำหรับเขา อัตมโนทัศน์จะเป็นไปในทางบวก หรือลบนั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับการยอมรับจากการเป็นสมาชิกในครอบครัวเพียงใด (Gale. 1974 : 33)

ต่อมาเมื่อพัฒนาเข้าสู่วัยเรียนโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญที่รวบรวมประสบการณ์ของเด็ก การเรียนรู้ที่โรงเรียนเด็กจะรับรู้ตีความ ยอมรับหรือปฏิเสธ หรือต่อต้านสิ่งที่เขาพบในโรงเรียน เด็กในวันนี้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนทำให้เด็กได้เรียนรู้หลาย ๆ สิ่งเกี่ยวกับตนเอง เช่น ตนเหนือกว่าผู้อื่นในเรื่องใดบ้าง หรือคนอื่น ๆ เหนือกว่าตนในเรื่องใดบ้าง ความสามารถทางการเรียนของตนมีมากหรือน้อย นับแต่เด็กออกจากสังคมในบ้านสู่สังคมนอกบ้าน หรือโรงเรียน เด็กมีโอกาสมปะกับครูและเพื่อน เด็กจะมีความต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับ โดยการทำงาน หรือทำสิ่งใดก็ตามให้สำเร็จ ซึ่งจะก่อให้เกิดทัศนคติต่อตนเอง

นักจิตวิทยาหลายท่าน เช่น มีด (Mead) ซัลลิแวน (Sullivan) และโรเจอร์ (Roger) กล่าวว่า อัตมรันทศน์เป็นผลมาจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น อัตมรันทศน์ของบุคคลจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมว่ามีปฏิริยาต่อเขาอย่างไร คือ บุคคลอื่นเป็นกระจกเงา (The Looking Glass Self) หรือกล่าวได้ว่า ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองถูกกำหนด โดยทัศนคติของบุคคลอื่นที่มีต่อตน การพัฒนาอัตมรันทศน์ของบุคคลจึงเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเราตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. 2531 : 84)

องค์ประกอบของอัตมรันทศน์

ได้มีผู้แบ่งองค์ประกอบของอัตมรันทศน์ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ปีแอร์ และแฮริส (Pier and Harris. 1964 : 91 - 95) ได้แบ่งอัตมรันทศน์ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรม และการแสดงออก หมายถึง การรับรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง
2. ด้านสติปัญญา และสถานภาพในโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ และความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับความสามารถ และความสำเร็จทางการเรียน รวมทั้งความเป็นอยู่ภายในโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ
3. ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ หมายถึง การรับรู้ และความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับลักษณะรูปร่าง สุขภาพ และการรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร
4. ด้านความวิตกกังวล หมายถึง การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล
5. ด้านความเป็นคนน่านิยม หมายถึง ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น และการได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ
6. ด้านความสุข และความพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง ความพอใจในความคิด และการกระทำของตนเอง

พ็อทเทอร์ และเพอร์รี่ (Potter and Perry. 1987 : 272) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ประกอบด้วย

1. ภาพลักษณ์ (Body Image) เป็นความรู้สึก และทัศนคติเกี่ยวกับรูปร่างของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการมองลักษณะรูปร่างของตนเอง และความสามารถของตนเอง
2. การยอมรับนับถือตนเอง (Self Esteem) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะสัมพันธ์กับการประเมินสิ่งที่บุคคลปฏิบัติ ความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และกิจกรรมในครอบครัว
3. บทบาท (Role) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนร่วมในกลุ่มสังคม อาจจะเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง และพฤติกรรมที่สังคมกำหนด ซึ่งบุคคลแต่ละคนจะมีหลายบทบาท เช่น เด็กมีบทบาทเป็นบุตร เป็นพี่หรือน้อง หรือหลานในครอบครัว
4. ความเป็นเอกลักษณ์ (Identified) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของตนที่แตกต่าง หรือเหมือนกับบุคคลอื่น ๆ

โรเจอร์ (Lindzey and Hall. 1965 : 429 ; citing Roger. n.d.) แบ่งอัตมโนทัศน์ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านคุณค่าตนเองเกี่ยวกับความสัมฤทธิ์ผล (Academic Value) คือ ความรู้สึกต่อตนเองในด้านสติปัญญา นิสัยการเรียน การแข่งขันเกี่ยวกับความสามารถในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) คือ ความรู้สึกต่อตนเองเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ความสามารถในการคบเพื่อน
3. ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ (Emotional Adjustment) คือ ความรู้สึกต่อตนเองด้านอารมณ์ ความวิตกกังวล ความสุข ความไม่ชอบ

ไคเวอร์ (Roy. 1976 : 174 - 176 ; citing Driver. n.d.) แบ่งอัตมโนทัศน์ออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (Physical Self) เป็นการมองตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตน ซึ่งรวมถึงลักษณะ รูปร่าง หน้าตา สมรรถภาพทางเพศ ซึ่งในภาวะปกติและเจ็บป่วยแบ่งได้เป็น

1.1 การรับรู้ถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายให้เหมาะสมกับเวลา และสถานที่

1.2 การรับรู้ถึงลักษณะ รูปร่าง หน้าตา และอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

2. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว (Personal Self) เป็นความเชื่อ ค่านิยม ความคาดหวัง ทัศนคติเกี่ยวกับตนเองที่บุคคลยึดถืออยู่ แบ่งได้เป็น

2.1 อัตมโนทัศน์ด้านความสม่ำเสมอแห่งตน (Self Consistency) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในลักษณะประจำตัวที่คงที่หรือเป็นการรักษาความมั่นคงของอัตมโนทัศน์ของบุคคล ทั้งนี้บุคคลจะพยายามดำรงไว้ซึ่งความสม่ำเสมอแห่งตน และจะพยายามหลีกเลี่ยงภาวะที่ไม่สมดุล

2.2 อัตมโนทัศน์ด้านประณิธาน หรือความคาดหวัง (Self Ideal, Self Expectancy) เป็นความรู้สึกนึกคิด และความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับตนเองที่บุคคลนั้นปรารถนาจะเป็น รวมทั้งการรับรู้ในสิ่งที่ผู้อื่นคาดหวังเกี่ยวกับตนด้วย

2.3 อัตมโนทัศน์ด้านการยอมรับตนเอง (Self Esteem) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าตนเองรู้สึกว่าคุณค่าสมควรได้รับการยกย่องนับถือ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

2.4 อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา (Moral Ethical Self Concept) คือการกำหนดคุณลักษณะทางศีลธรรมจรรยา และสิ่งที่เขาคิดว่ามีคุณค่าตามความสำนึกแห่งตน โดยเฉพาะด้านศาสนา แล้วนำไปเป็นหลักในการยึดถือปฏิบัติ และประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ

พิทท์ (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. 2531 : 83 ; อ้างอิงมาจาก Fitt. 1965) ได้แบ่งองค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. พิจารณาโดยชี้ตนเองเป็นเกณฑ์ (Internal Frame of Reference) ประกอบด้วย

1.1 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นอย่างไร เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์เกี่ยวกับคำถาม "ฉันเป็นอะไร"

1.2 อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวข้องกับคำถามที่ถามว่า "ฉันรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไร."

2. พิจารณาโดยใช้ผู้อื่นเป็นเกณฑ์ (External Frame of Reference)

ประกอบด้วย

2.1 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะของร่างกาย เรื่องเพศ สุขภาพ ความสามารถ และทักษะ

2.2 อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรม หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดี หรือ คนเลว ความพึงพอใจในศาสนาของตน

2.3 อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าตนเอง ความรู้สึกมีน้ำใจในตนเอง ประเมินค่าบุคลิกภาพของตน โดยไม่รวมลักษณะทางด้านร่างกาย และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.4 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่า และความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเอง ว่าใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว

2.5 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับความมั่นใจ และความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

อัตมโนทัศน์กับการดูแลตนเอง

ความสามารถของบุคคลขึ้นกับความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา และอัตมโนทัศน์ (Self Concept) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ อัตมโนทัศน์ก็เป็นพื้นฐานของการรับรู้ ทักษะคติของบุคคลที่มีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ และมีการตัดสินใจในการดูแลตนเอง (Connelly. 1987 : 625) กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกที่ตนมีความสำคัญ มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่ดีของบุคคลต่อร่างกาย ความสามารถ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้เกิดแรงจูงใจ มีกำลังใจกำลังใจที่เข้มแข็งสามารถเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้สำเร็จ รวมทั้งมีความสนใจที่จะหาความรู้ และฝึกทักษะในการปฏิบัติดูแลตนเองที่เหมาะสม แต่ถ้าบุคคลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นตนเองไร้ค่าไร้ความสามารถ ทำให้เกิดความรู้สึกเศร้า มีปมด้อย แยกตัวออกจากสังคม รู้สึกถูกทอดทิ้ง ไม่เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้ใกล้ชิด ก็จะหมดแรงจูงใจ ขาดความสนใจในการดูแลตนเอง ทำให้เกิดความบกพร่อง

ในการดูแลตนเอง (สุปราณี พันธน้อย และกรรณิการ์ สุวรรณโคต. 2527 : 959 - 960) ผลจากการวิจัยของวินเคิลสไตน์ (Winkelstine. 1989 : 229 - 233) ยืนยันถึงความสัมพันธ์นี้โดยพบว่าพฤติกรรมทางด้านการดูแลตนเองของเด็กเกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ ซึ่งเริ่มพัฒนามาตั้งแต่แรกเกิด โดยเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ความสามารถในการเรียนรู้ ตลอดจนจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อาทิ เช่น การตอบสนองจากบิดา มารดา ครู เพื่อน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์กับการดูแลตนเอง

เนลสัน (Nelson. 1986 : 382) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ และการดูแลตนเองในผู้ป่วยเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยด้วยโรคหืด พบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ การดูแลตนเอง

ฟิลิป (Phillip. 1986 : 204) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ และการปฏิบัติ การดูแลตนเองของเด็กอายุ 10 - 12 ปี ที่เจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ต้องพึ่งอินซูลิน พบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองเช่นกัน

มิลเลอร์ (Miller. 1987 : 87) ศึกษาความสัมพันธ์ของอัตมโนทัศน์ และการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน โดยการประเมินอัตมโนทัศน์ใช้แบบสอบถามของบีแอร์ และแฮริส พบว่า ผู้ป่วยเด็กมีอัตมโนทัศน์สัมพันธ์กับการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เบอร์แมน และวิงเคิลบี (Berman and Winkleby. 1992 : 654 - 659) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองกับการดูแลตนเองในเด็กวัยเรียน จำนวน 294 คน ทางตอนเหนือของแคลิฟอร์เนีย พบว่า การดูแลตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเอง และพัฒนาการทางสังคม พร้อมกันนี้เด็กก็ยังได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มมากขึ้น

แมคเคเลบ และเอดกิล (Mc Caleb and Edgil. 1994 : 238) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกการดูแลตนเองในเรื่องความปลอดภัย และโภชนาการกับอัตมโนทัศน์ ในเด็กวัยรุ่น 15 - 16 ปีจำนวน 160 คน โดยใช้ชุดฝึก Denyes Self - Care Practice Instrument (DSCPI) พบว่า คะแนนการฝึกการดูแลตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตมโนทัศน์

รุ่งนภา ทิมะ (2521 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมรันทันต์ และ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 พบว่า อัตมรันทันต์มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($r = .58$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อัตมรันทันต์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สูงกว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และยังพบว่า อัตมรันทันต์ของนักเรียนชาย และหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วิมล สุวรรณณี (2527 : 58 - 60) ศึกษาบทบาทแห่งตนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป จำนวน 474 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มรณภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($r = 0.48$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรัล อุ่นฐิติวัฒน์ (2532 : 124 - 126) ศึกษาการรับรู้สาเหตุของความสำเร็จ และความล้มเหลวในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีมรณภาพเกี่ยวกับตน และแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ต่างกันในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดนครปฐม จำนวน 322 คน พบว่า มรณภาพเกี่ยวกับตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สาเหตุของความสำเร็จ ($r = .38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สุธิสา อารยพิทยา (2533 : 79) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมรันทันต์ และปัจจัยบางประการกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย อายุระหว่าง 8 - 14 ปี จำนวน 103 คน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาสารคาม เชียงใหม่ พบว่า อัตมรันทันต์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดูแลตนเอง ($r = .64$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แนวคิดเกี่ยวกับสติปัญญา

เชาว์ปัญญา (Intelligence) หรือสติปัญญานี้เป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เข้าใจธรรมชาติของคน และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงมีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสนใจศึกษาและให้ความหมายของสติปัญญาไว้ดังนี้

อัลเฟรด บีเนทท์ (สมบุรณ์ พรรณากพ. 2518 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Alfred Bine. n.d.) กล่าวว่า สติปัญญา ประกอบขึ้นด้วยความสามารถที่สำคัญ 3 ส่วนคือ

1. ความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

2. ความสามารถในการเลือกเอาวิธีการที่เห็นว่าเหมาะสมและนำมาปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย

3. ความสามารถในการพิจารณาตนเอง หรือความสามารถในการทำความเข้าใจตนเอง

เวกสเลอร์ (Wechsler. 1958 : 7) กล่าวว่าสติปัญญาหมายถึง ผลรวมของความสามารถของบุคคลที่ได้แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีความหมาย มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

สตอคคาร์ต (Morris. 1966 : 302 ; citing Stoddard. n.d.) ได้อธิบายคำว่าสติปัญญา หมายถึง ความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ได้สำเร็จ คือ

1. กิจกรรมที่มีความยาก (Difficulty)
2. กิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อน (Complexity)
3. กิจกรรมที่เป็นนามธรรม (Abstractness)
4. กิจกรรมที่ต้องการความประหยัด (Economy)
5. กิจกรรมที่จะต้องมีการดัดแปลงแก้ไขเพื่อให้การกระทำบรรลุจุดมุ่งหมาย

(Adaptiveness to a goal)

6. กิจกรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคม (Social Value)
7. กิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ ความอดทน และความตั้งใจ (Concentration to

energy and resistance to emotional forces)

เพียเจท์ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2523 : 38 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.)

ได้อธิบายคำว่า สติปัญญาว่าเป็นความสามารถในการคิด ความสามารถในการวางแผนและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสามารถดังกล่าวเริ่มจากการพัฒนาความคิดและความเข้าใจในระดับง่าย ๆ จนวัยเด็กไปสู่ระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในวัยผู้ใหญ่

จากแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้ว่า สติปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ คิดพิจารณาหาเหตุผลแล้วเลือกแสดงหรือกระทำพฤติกรรมในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ซูซีฟ อ่อนรคสูง (2527 : 58 - 59) ได้กล่าวถึง ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กที่มีสติปัญญาสูงไว้ดังนี้

1. สภาพทางร่างกาย เด็กที่มีสติปัญญาสูงจะมีน้ำหนัก ส่วนสูงและสุขภาพดีกว่าเด็กปกติในวัยเดียวกัน สภาพดังกล่าวจะเป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนถึงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่
2. การศึกษา เด็กที่มีสติปัญญาสูงนั้นจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เนื่องจากเด็กจะอ่านหนังสือได้ตั้งแต่อายุยังน้อย มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ต่อครู ต่อการเรียน จึงชอบมาโรงเรียน และมีความพยายามในการเรียนเป็นอย่างมาก ทำงานตามที่ครูมอบหมายให้จนสำเร็จหรือได้ผลเป็นที่น่าพอใจเสมอ
3. ลักษณะทางสังคมและอารมณ์ จะมีดังนี้
 - 3.1 มีความสุข
 - 3.2 เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน ๆ
 - 3.3 เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าชั้น
 - 3.4 มีอารมณ์มั่นคงไม่หวั่นไหวง่าย
 - 3.5 มีความพึงพอใจในตนเอง
 - 3.6 มีความคิดสร้างสรรค์ และชอบผลิตผลงานต่าง ๆ ออกมา
4. ลักษณะทางศีลธรรมและจริยธรรม จะมีดังนี้
 - 4.1 มีความยุติธรรม
 - 4.2 มีความซื่อตรง
 - 4.3 มีความเมตตากรุณา
 - 4.4 รู้สึกผิดชอบชั่วดี

สติปัญญากับการดูแลตนเอง

การที่บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมการดูแลตนเองนั้น โอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 129 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1980 : 79 - 82) กล่าวว่าบุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ได้แก่ ความจำ ความสามารถในการอ่าน เขียน รวมทั้งความสามารถในการหาเหตุผล และการใช้เหตุผล ว่าสิ่งที่จะกระทำนั้นเหมาะสมในสถานการณ์ มีประสิทธิภาพและให้ผลตามที่ต้องการ ดังนั้นในการดูแลตนเองบุคคลจึงต้องมีสติปัญญาและความรู้ที่จะช่วยในการสังเกต การให้ความหมายของสิ่งที่สังเกตพบ มองเห็นความสัมพันธ์ของความหมายของเหตุการณ์กับสิ่งที่ต้องกระทำแล้วจึงจะสามารถพิจารณาตัดสินใจกระทำได้ แต่ถ้าบุคคลด้อย

สติปัญญา ก็จะมีปัญหาในด้านความสามารถในการรับรู้ มีการรับรู้ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่สามารถจำสิ่งที่พบเห็นหรือได้ยิน คิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ไม่รอบคอบและปราศจากการไตร่ตรองใคร่ครวญ จึงทำให้เกิดความบกพร่องในการดูแลตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านปัจจัยด้านสติปัญญาที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการชักจูงให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมการดูแลตนเอง โดยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรระดับสติปัญญา

งานวิจัยที่เกี่ยวกับสติปัญญากับการดูแลตนเอง

สุธิศา อารยพิทยา (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์และปัจจัยบางประการกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย อายุระหว่าง 8 - 14 ปี จำนวน 103 คน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาสารคามศรีเชียงใหม่ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

วันเพ็ญ เกาสมบัติ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมานะอุตสาหะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร จำนวน 212 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมานะอุตสาหะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้ยังเป็นตัวแปรหนึ่งในการร่วมกันทำนายความมานะอุตสาหะทางการเรียนของนักเรียนได้ดีที่สุด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง

เนื่องจากโอเรมได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐาน (Basic Conditioning Factors) ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง ได้แก่ อายุ เพศ สภาพาสุภาพ สภาพครอบครัว แหล่งบริการทางสังคม ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้านี้ได้เลือกศึกษาปัจจัยด้านตัวเด็ก ได้แก่ เพศ ปัจจัยด้านบิดา และมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

เพศ มีรายงานการวิจัยหลายฉบับแสดงให้เห็นว่า การดูแลตนเองของเด็กหญิง และ เด็กชายมีความแตกต่างกัน เช่น เฉลา เพียร์ชอบ (2528 : 44) ศึกษาการดูแลสุขภาพของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 600 คน พบว่า การดูแลสุขภาพของ นักเรียนหญิงแตกต่างจากนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงดูแล สุขภาพได้ดีกว่าเด็กนักเรียนชาย ส่วนการศึกษาของพันเค้า มีโพนทอง (2533 : 152) ได้ศึกษา คำนิยมพื้นฐาน 5 ประการของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น นักเรียน 395 คน พบว่า นักเรียนเพศหญิงมีค่านิยมพื้นฐาน ด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบด้านการเรียน การประหยัด และออมทรัพย์ สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ โรสณา รอดชู (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถม ศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 256 คน พบว่า การบริโภคอาหารของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียน ชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของปริญดา จิรกุลพัฒนา (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการให้คุณค่าต่อสุขภาพ และพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของวัยรุ่นที่กำลังศึกษา อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน พบว่า เพศชายมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพมี 6 หมวด ได้แก่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ การดื่ม แอลกอฮอล์ และการใช้ยา การมีเพศสัมพันธ์ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และ การเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนี้การศึกษาของอลิซาเบท (Elizabeth. 1987 : 1644 - B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนกับการดูแลตนเองของนักเรียนระดับ เกรด 3 พบว่า นักเรียนหญิงจะเน้นการปฏิบัติตนในด้านความสะอาดร่างกาย และการป้องกัน อันตรายต่าง ๆ มากกว่าเด็กชาย

อายุของบิดา และมารดา เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า มารดามีความใกล้ชิดบุตรมากกว่าบุคคลอื่น รองลงมาคือบิดา บุตรมักจะได้รับการรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ และการปฏิบัติจากบิดา และ มารดาของตน บิดา มารดาจึงต้องมีความพร้อม ยอมรับบทบาทในการเป็นบิดา มารดาในการ ให้ความดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตร ปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งบิดามารดา ต้องออกไป ทำงานนอกบ้าน เด็กวัยรุ่นรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาเป็นแบบอย่างทางเพศที่ไม่เหมาะสม

ทำให้เด็กวัยรุ่นทั้งหญิง และชายใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยที่ยังไม่มีความพร้อมในบทบาทการเป็นบิดา มารดา และเกิดความสับสนในความไม่พร้อมทางวุฒิภาวะ (พรรณพิไล ศรีอาภรณ์. 2537 : 77) ทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ บิดา มารดาวัยรุ่นไม่มีศักยภาพเพียงพอในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การดูแลตนเองของเด็กด้วย บุคคลที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์และเรียนรู้ ในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ มากกว่าบุคคลที่มีอายุน้อย (เจียงคำ อินทวิชัย. 2533 : 66 ; อ้างอิงมาจาก Anderson. n.d.) ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษาของ มรรุส วีระกานแหง (2515 : 123 - 124) ได้ทำการศึกษากการอบรมเลี้ยงดูในการฝึกให้พึ่งตนเองของเด็กไทย เชื้อชาติไทย และเด็กไทยเชื้อชาติจีน ในระดับอนุบาล พบว่า แม่จีนอายุน้อยฝึกให้ลูกพึ่งตนเอง มากกว่าแม่จีนอายุมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระดับการศึกษาของบิดา และมารดา บิดาและมารดาที่มีการศึกษาด้านักษัตริย์ความรู้ ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่บุตรได้ ส่วนบิดา และมารดาที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งสามารถหาข้อมูล ชักถามจากผู้รู้ หรืออ่านหนังสือในส่วนที่ยังไม่มีความ กระจำชัด ฉะนั้นระดับการศึกษาของบิดา และมารดานี้จะมีผลต่อการดูแลตนเองของเด็ก ดังเช่น นฤมล โพธิ์สัตย์ (2530 : 94) ได้ทำการศึกษาวรรณคดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพังงา จำนวน 465 คน พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา มีการบริโภคนิสัยที่ดีที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ ระดับประถมศึกษาตามลำดับ เช่นเดียวกับพนอ ทิพย์พิมลรัตน์ (2534 : 57 - 58) ได้ศึกษา พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดชุมพร จำนวน 379 คน พบว่า

1. นักเรียนที่บิดา หรือมารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้เรื่องสารอาหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่บิดา หรือมารดา มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติในเรื่องสาร อาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นอกจากนี้ วันเพ็ญ เถาสมบัติ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพล ต่อความมานะอดสาหัสของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ระดับการศึกษาของบิดา มีความ สัมพันธ์ทางบวกกับความมานะอดสาหัสทางการเรียน ($r = .3783$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่วนระดับการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมานะอดสาหัสทาง การเรียน ($r = .3188$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลักษณะครอบครัว เป็นลักษณะของกลุ่มคนที่รวมกันในบ้านเดียวกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ครอบครัวเดี่ยว ในปัจจุบันจะเป็นลักษณะครอบครัวประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการครอบครัวสมัยใหม่แยกออกมาจากครอบครัวใหญ่ไปสู่สภาพครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวมีความห่างเหิน เนื่องจากต้องออกไปประกอบอาชีพ เด็กเล็ก ๆ มักตกอยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยงเด็ก แต่ถ้าเด็กโตถึงวัยเรียน บิดา มารดาที่ต้องปลูกฝังให้บุตรของตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อบิดามารดาต้องทำงานนอกบ้าน ทั้งนี้บิดา มารดา ก็ต้องมีแบบแผน หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยวิถีทางเดียวกัน ช่วยกันดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตรของตน แม้ว่าจะมีเวลาอยู่กับบุตรไม่มากนัก แต่ใช้เวลาที่มีอยู่เลี้ยงบุตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุตรก็จะเลียนแบบการปฏิบัติ และการอบรมสั่งสอนของบิดา มารดา เช่น บิดา มารดามีพฤติกรรมในการรับประทานอาหารดีก็จะช่วยให้บุตรมีการรับประทานอาหารที่ดีด้วย ถ้าบิดา มารดามีความสนใจใฝ่รู้ ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ก็จะทำให้บุตรเป็นคนสนใจใฝ่รู้และมีความคิดสร้างสรรค์ ขยันศึกษาหาความรู้ตามไปด้วย ถ้าบิดา มารดาเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในเรื่องการใช้จ่าย ก็จะทำให้บุตรมีนิสัยประหยัด ใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็น ดังเช่น การศึกษาของ นฤมล โพธิ์สัตย์ (2530 : 94) ที่ได้ศึกษาบริบทนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดเล็กมีการบริโภคนิสัยดีที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวขนาดกลาง และขนาดใหญ่

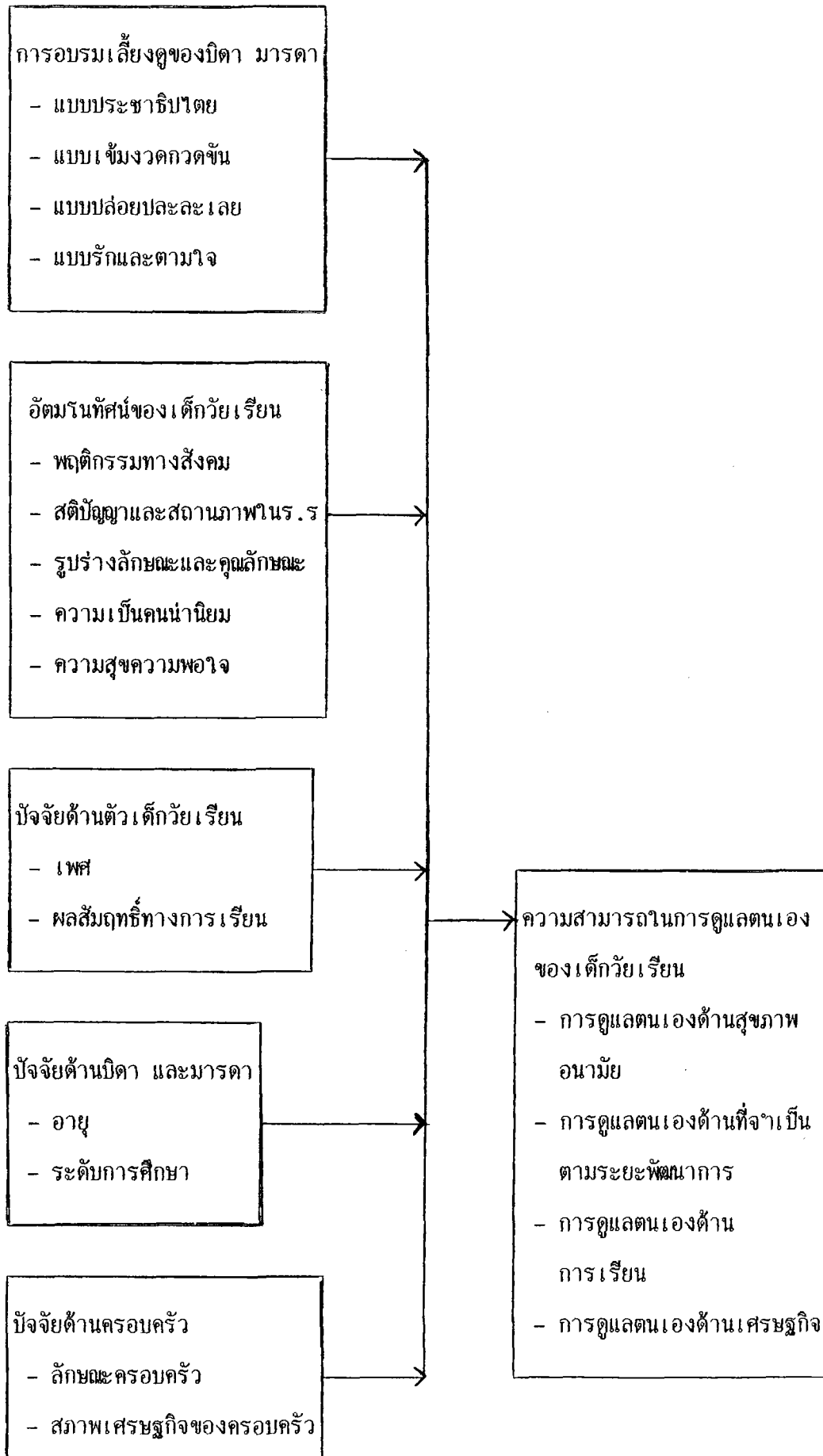
2. ครอบครัวขยาย เป็นลักษณะครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวไม่ได้มีเฉพาะบิดา มารดาเท่านั้น แต่จะรวมญาติผู้ใหญ่ของทั้ง 2 ฝ่าย หรือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า น้า อา การปลูกฝังแนวคิดการปฏิบัติด้านต่าง ๆ อาจมีปัญหาขัดแย้ง เกิดจากแต่ละคนมีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันทำให้เกิดความสับสน ไม่ทราบว่าจะเชื่อฟังใคร สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด นอกจากนี้ในครอบครัวขยายมักจะมีการตามใจเด็กมากเกินไป เด็กอาจเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมเอาแต่ใจตนเอง ชอบพึ่งพาคนอื่นเสมอ ส่วนพัชรีย์ สวนแก้ว (2536 : 123) ได้ให้ความเห็นที่ต่างกันออกไปว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขยาย หรือครอบครัวขนาดใหญ่ จะมีโอกาสได้รับฝึกปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้มากกว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดเล็ก หรือ ครอบครัวเดี่ยว และอาจถูกฝึกให้รับผิดชอบตนเอง ช่วยเหลืองานทางบ้านมากกว่า

สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทุกคนจะต้องช่วยกันประหยัด และหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ฉะนั้นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและค่อนข้างต่ำ บิดา และมารดาต้องฝึกให้บุตรรู้จักช่วยเหลือตนเอง เมื่อบิดา มารดาออกไปทำงานนอกบ้าน เพราะคนใช้หายาก และค่าแรงที่แพงมาก การฝึกนิสัยให้เด็กรู้จักขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้านในหน้าที่ เป็นการเตรียมมาให้เด็กสามารถที่จะเผชิญกับปัญหาในอนาคตได้ (จิตรา วสุวานิช. 2526 : 309) ส่วนในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีคนรับใช้ เด็กจะมีคนคอยปรนนิบัติทุกอย่างให้ และถ้าบิดา มารดาขาดการอบรมสั่งสอน หรือปลูกฝังนิสัยในการดูแลรับผิดชอบตนเอง เด็กจะขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง กลายเป็นคนที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่บกพร่องในการดูแลตนเองนั่นเอง จากการศึกษาของรอตแมน และแพครอฟ (ซูขวัญ ปิ่นสากล. 2533 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Roman and Praffo. n.d.) พบว่า มารดาที่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์สูง ปริมาณในการดูแลตนเองของเด็กจะเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ส่วนการศึกษาของ นฤมล โพธิ์สัตย์ (2530 : 94) ได้ศึกษาบริโภคนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อปีสูงกว่า 40,000 บาท มีบริโภคนิสัยที่ดีที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 20,000 - 40,000 บาท และต่ำกว่า 20,000 บาท ตามลำดับ

กรอบความคิดสำหรับการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะดำรง รักษาไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าและเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของสังคม นั้น ควรที่จะให้บุคคลได้รู้จักการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งเด็กวัยเรียนมีความพร้อมทางด้าน ร่างกายและการเรียนรู้พอที่จะช่วยเหลือตนเองให้รู้จักดูแลตนเองได้ แต่ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของเด็ก ได้แก่ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อัตมโนทัศน์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน และได้แบ่งการดูแลตนเองออกเป็น 4 ด้าน โดย 2 ด้านแรกคือการดูแลตนเองด้าน สุขภาพอนามัย และการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการตามแนวคิดของโอเรม

(สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 ; 17 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1991 : 148 - 155) มาเป็นพื้นฐาน ส่วนด้านที่ 3 การดูแลตนเองด้านการเรียน นำแนวคิดมาจากคณะกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ (2525 : 65 - 82) และงานเขียนของพลอยพัชร (นามแฝง) (2532 : 8 - 11) มาเป็นพื้นฐาน และด้านที่ 4 การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจนำแนวคิดมาจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2 - 72) มาเป็นพื้นฐาน ส่วนตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองนั้นได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ครอบคลุมออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจได้นำมาจากการศึกษาของมาริสา รัฐปัดย์ (2532 : 127 - 131) ตัวแปรถัดมาคือ อัตมรันธ์ของเด็ก ครอบคลุมออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านสติปัญญา และสภาพภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม และด้านความสุขความพอใจ นำแนวคิดมาจากปีแอร์ และแฮริส (Pierse and Harris. 1964) และปัจจัยพื้นฐานด้านตัวเด็ก ได้แก่ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ปัจจัยด้านบิดามารดา ได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการดูแลตนเองตามแนวคิดของโอเรม จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำมาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง
5. อัตรารัตน์ของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
7. เด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกันจะมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
8. เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชาย
9. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีอายุต่างก็มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
10. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีอายุต่างก็มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
11. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดาอายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงก็มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
12. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

13. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

14. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกับเด็กวัยเรียน ซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

15. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

16. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

17. อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยเรียนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

18. การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดา มารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

ลักษณะประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรคือ เด็กนักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 38 โรงเรียนและมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 7,055 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 370 คน เป็นนักเรียนชาย 204 คน นักเรียนหญิง 166 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมายแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้ตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970 : 607 - 610) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้ประมาณ 370 คน

ขั้นที่ 2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้วิธีเลือกสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) ดังนี้

1. นารายชื่อโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 38 โรงเรียน มาแบ่งตามที่ตั้งเขตการปกครองของโรงเรียน ซึ่งมีทั้งหมด 36 เขตการปกครอง แบ่งเป็นเขตชั้นใน 19 เขต มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกรุงเทพมหานคร 23 โรง เขตชั้นกลาง 11 เขต มี 13 โรง และเขตชั้นนอก 6 เขต มี 2 โรง

2. สุ่มโรงเรียน ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายในอัตราส่วน 3:1 ดังนั้นจึงสุ่มโรงเรียนจาก
เขตชั้นใน 7 โรงเรียนจากจำนวน 23 โรงเรียน เขตชั้นกลาง 4 โรงเรียน จากจำนวน 13 โรงเรียน และเขต
ชั้นนอก 1 โรงเรียน จากจำนวน 2 โรงเรียน รวมเป็นจำนวนโรงเรียนทั้งหมดที่ได้จากการสุ่ม 12
โรงเรียน

3. สุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนแต่ละแห่ง ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โรงเรียนละ 1 ห้อง
เรียน ฉะนั้นจะได้ห้องเรียนทั้งหมด 12 ห้องเรียน โดยแต่ละห้องเรียนสุ่มนักเรียนจำนวน
30 - 31 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 370 คน เป็นนักเรียนชาย 204 คนและนักเรียนหญิง
166 คน

รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากการแบ่งตามที่ตั้งเขตการปกครองของโรงเรียน
จำนวน 36 เขตการปกครอง แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงรายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากการแบ่งตามที่ตั้งเขตการปกครองของ
โรงเรียน จำนวน 36 เขตการปกครอง

เขตการปกครอง	ชื่อเขตการปกครองทั้งหมด	ชื่อเขตการปกครองที่สุ่มได้	ชื่อโรงเรียน
เขตชั้นใน	คลองสาน บางกอกใหญ่ ดุสิต ป้อมปราบศัตรูพ่าย ปทุมวัน พญาไท สาทร ราชเทวี จตุจักร บางคอแหลม	ธนบุรี บางกอกน้อย พระนคร สัมพันธวงศ์ บางรัก ห้วยขวาง บางซื่อ คลองเตย ยานนาวา	วัดโสมนัส พิบูลอุปถัมภ์ วัดพลับพลาไชย มหาวิราญวัตร วัดเจ้ามูล วัดदान โฆสิตสโมสร
เขตชั้นกลาง	ลาดพร้าว บางเขน ภาษีเจริญ ดอนเมือง บางพลัด ปิ่นเกล้า	พระโขนง บางกะปิ ราษฎร์บูรณะ จอมทอง ประเวศ	สาธิตทิพย์ วัดหนึ่ง วัดอุทัยธาราม วัดนาครปรก
เขตชั้นนอก	หนองจอก ลาดกระบัง ตลิ่งชัน	มีนบุรี บางขุนเทียน หนองแขม	วัดช้างเหล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 4 ฉบับคือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวโดยให้เด็กวัยเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บันทึกข้อมูล

2. แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง ประกอบด้วยความสามารถในการดูแลตนเอง 4 ด้าน โดย 2 ด้านแรก คือการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการได้มาจากการศึกษาตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีทฤษฎีของโอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล, 2533 : 17 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Orem, 1991 : 148 - 155) เป็นพื้นฐาน ด้านที่ 3 การดูแลตนเองด้านการเรียน นำแนวคิดมาจากคณะกรรมการจัดทำคู่มือเรื่องการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ และงานเขียนของพลอยพัชร (นามแฝง) (2532 : 8 - 11) มาเป็นพื้นฐาน ส่วนด้านที่ 4 การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ นำแนวคิดมาจากหนังสือศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2 - 72) มาเป็นพื้นฐานในการสร้างคำถามให้เหมาะสมกับเด็กวัยเรียนตอนปลาย รายละเอียดของคำถามในแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง 4 ด้านมีดังนี้

1. การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย เป็นลักษณะคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือกระทำการดูแลตนเองเรื่องการรับประทานอาหาร สุขวิทยาส่วนบุคคล กิจกรรม และการพักผ่อนการป้องกันอันตรายต่อชีวิต หน้าที่และสวัสดิภาพ
2. การดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ เป็นลักษณะคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาและคงไว้ซึ่งภาวะความเป็นอยู่ช่วยเหลือสนับสนุนกระบวนการของชีวิตและพัฒนาการที่ช่วยให้บุคคลเจริญเข้าสู่ภาวะตามวัย และการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเกิดผลเสียต่อพัฒนาการโดยจัดการเพื่อบรรเทาเบาบางอารมณ์เครียดหรือเอาชนะต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น
3. การดูแลตนเองด้านการเรียน เป็นลักษณะคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือกระทำการดูแลตนเองเรื่องการทำกิจกรรมทางการเรียน การใช้ความรู้ความสามารถ การรู้จักรับผิดชอบ และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4. การดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ เป็นลักษณะคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือการ
 กระทำการดูแลตนเองเรื่องการหารายได้พิเศษเมื่อว่างจากการเรียน การอบรมทรัพย์ และการรู้จัก
 ใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น

ตัวอย่างแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง

ข้อความ	ทำเสมอๆ	ทำบ่อยครั้ง	ทำบางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
ก. ข้าพเจ้ารับประทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน ได้แก่เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไข่ ผัก และผลไม้				
ข. ข้าพเจ้าช่วยผู้ปกครองทำงานต่าง ๆ ภายในบ้าน ได้แก่การทำอาหาร ทำความ สะอาดบ้าน และเสื้อผ้า				
ค. เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าจะดูหนังสือ				
ง. ข้าพเจ้าวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง				

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความทางบวก			ข้อความทางลบ		
ทำเสมอ ๆ	ให้	3	คะแนน	ให้	0	คะแนน
ทำบ่อยครั้ง	ให้	2	คะแนน	ให้	1	คะแนน
ทำบางครั้ง	ให้	1	คะแนน	ให้	2	คะแนน
แทบไม่เคยทำเลย	ให้	0	คะแนน	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินความสามารถในการดูแลตนเอง มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00-0.49 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับไม่ดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.50-1.49 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับค่อนข้างไม่ดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับค่อนข้างดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับดี

การหาคุณภาพของแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง

1. การหาค่าความเที่ยงตรง ใช้การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้คณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทและ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจน์ สิทธิวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พิจารณาตรวจสอบว่าแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเองนี้ตรงตามคำนิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่ แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตรงตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 60 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจหาคะแนนตามเกณฑ์และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยถือว่าคะแนนรวมเป็นคะแนนแทนโครงสร้างรวมๆ ของความสามารถในการดูแลตนเองที่ต้องการวัด ดังนั้นข้อคำถามข้อใดก็ตามที่มีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่าข้อความนั้นไม่วัดด้านสิ่งที่เป็นโครงสร้างของความสามารถในการดูแลตนเอง จึงต้องตัดข้อคำถามนั้นออกไป โดยคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 33 ข้อ (ด้านสุขภาพอนามัย และด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ ด้านละ 9 ข้อ ด้านการเรียนรู้ 8 ข้อ และด้านเศรษฐกิจ 7 ข้อ) ที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ .05 คือ อยู่ระหว่าง .2806 ถึง .7492 ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในลักษณะนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อคำถามเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อไปในคราวเดียวกัน

3. การหาค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วจากข้อ 2 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของความสามารถในการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยเท่ากับ .8014 ค่าความเชื่อมั่นด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการเท่ากับ .7812 ค่าความเชื่อมั่นด้านการเรียนเท่ากับ .7825 ค่าความเชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจเท่ากับ .7988 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .8123

4. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู เป็นแบบสอบถามที่มาริสา รัษฎิตย์ (2532 : 127 - 131) เป็นผู้สร้างขึ้น แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็น 4 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจ มีรายละเอียดดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การรายงานของเด็กร้องเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ยอมรับฟังความคิดเห็นและการแสดงออกของบุตร โดยให้ความเสมอภาค ความยุติธรรม มีการใช้เหตุผลในการที่จะส่งเสริม หรือห้ามกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ความรักและความอบอุ่นกับบุตร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การรายงานของเด็กร้องเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ไม่ให้อิสระแก่บุตร ควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ให้กระทำการใดตามที่บุตรต้องการ มักลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อทำผิดกฎหรือระเบียบวินัยที่ตั้งไว้

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การรายงานของเด็กร้องเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ทอดทิ้งบุตร ไม่ดูแลเอาใจใส่ มักปล่อยให้บุตรทำตามใจชอบ ไม่ให้ความรักความอบอุ่น ไม่ค่อยช่วยเหลือหรือแนะนำ มักตำหนิหรือลงโทษอย่างรุนแรง เมื่อบุตรกระทำผิด

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ หมายถึง การรายงานของเด็กร้องเรียนว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดา มารดา ในลักษณะที่ยอมให้บุตรกระทำตามใจปรารถนา แม้กระทำผิดก็ไม่ลงโทษ ไม่มีการแนะนำที่เหมาะสมในการประพฤติปฏิบัติและการแก้ปัญหา มักคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองตลอดเวลา

ตัวอย่างแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ก. ผู้ปกครองมักจะให้รางวัลหรือคำชมเชย เมื่อนักเรียนทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จ					
ข. นักเรียนต้องกลับบ้านตามเวลาที่ผู้ปกครอง กำหนด					
ค. ผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจนักเรียนไม่ว่า เรื่องใด ๆ					
ง. เมื่อนักเรียนต้องการสิ่งต่าง ๆ แม้ว่าสิ่ง ของนั้นจะมีราคาแพง ผู้ปกครองก็จะหามาให้					

เกณฑ์การให้คะแนนเนื่องจากข้อความแบบสอบถามเป็นข้อความทางบวกทั้งหมดจึง
ให้คะแนนดังนี้

ให้ 5 คะแนน	เมื่อเลือกตอบในช่อง	มากที่สุด
ให้ 4 คะแนน	เมื่อเลือกตอบในช่อง	มาก
ให้ 3 คะแนน	เมื่อเลือกตอบในช่อง	ปานกลาง
ให้ 2 คะแนน	เมื่อเลือกตอบในช่อง	น้อย
ให้ 1 คะแนน	เมื่อเลือกตอบในช่อง	น้อยที่สุด

การหาคุณภาพของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

1. การหาค่าความเที่ยงตรง ใช้การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้คณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทและผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจน์ สิทธิวงศ์ พิจารณาตรวจสอบว่าแบบสอบถามแต่ละข้อตรงตามคานิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่ แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตรงตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม จำนวน 60 คน แล้วนำผลที่ได้ มาตรวจหาคะแนน และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ซึ่งได้คัดเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คืออยู่ระหว่าง .2818 ถึง .7481 จำนวน 32 ข้อ (การอบรมเลี้ยงดูแบบละ 8 ข้อ) ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในลักษณะนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อคำถามเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อไปในคราวเดียวกัน

3. การหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วจากข้อ 2 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นแบบประชาธิปไตยเท่ากับ .7114 ค่าความเชื่อมั่นแบบเข้มงวดกวดขันเท่ากับ .7348 ค่าความเชื่อมั่นแบบปล่อยปละละเลยเท่ากับ .7284 ค่าความเชื่อมั่นแบบรักและตามใจเท่ากับ .7413 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .7524

4. แบบสอบถามอัตมโนทัศน์ เป็นแบบสอบถามที่สมศรี นัตรวัฒนา (2534 : 88 - 90) เป็นผู้สร้าง แบ่งอัตมโนทัศน์แห่งตนออกเป็น 6 คุณลักษณะ ตามทีบีแอร์และแฮริส (Pier and Harris, 1964) เสนอไว้ คือ ด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม และด้านความสุข ความพอใจมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมทางสังคม หมายถึง สิ่งที่คุณแสดงออกมาหรือเป็นพฤติกรรม แสดงออกของบุคคล

2. ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการรับรู้
อย่างแม่นยำของบุคคลในเรื่องการเรียนและความเป็นอยู่ภายในโรงเรียน
3. ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นของรูปร่างหน้าตา
และการแสดงออกของบุคคลที่เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพโดยรวม
4. ด้านความวิตกกังวล หมายถึง สภาวะความรู้สึกที่รบกวนความรู้สึกนึกคิด
ตลอดเวลาทำให้เกิดความกังวลทุกข์ร้อน หรือมีปัญหา
5. ด้านความเป็นคนน่ายิน หมายถึง ความเป็นผู้ที่ได้รับความชื่นชอบหรือรู้จัก
ของบุคคลทั่วไป
6. ด้านความสุขและความพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจด้านความคิด ความ
เป็นอยู่ ความสมหวัง หรือ การได้กระทำในสิ่งต่าง ๆ แล้วมีความสุข

ตัวอย่างแบบสอบถามอัตมรณทัศน์

ข้อความ	จริง	ไม่จริง
ก. ฉันเป็นคนร่าเริงแจ่มใส		
ข. โดยปกติฉันมักเข้าใจบทเรียนได้ไว		
ค. ฉันเป็นคนหน้าตาดี		
ง. ฉันมักระมัดระวังต่อความรู้สึกของคนอื่น		
จ. ฉันเป็นคนมีความสามารถ		
ฉ. ฉันชอบเล่นกีฬา		

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความทางบวก		ข้อความทางลบ
จริง	ให้ 1 คะแนน	จริง	ให้ 0 คะแนน
ไม่จริง	ให้ 0 คะแนน	ไม่จริง	ให้ 1 คะแนน

การหาคุณภาพของแบบสอบถามอัตโนมัติ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง ใช้การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้คณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท และผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจน์ สิทธิวงศ์ พิจารณาตรวจสอบว่าแบบสอบถามแต่ละข้อสอดคล้องกับคานิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่ แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตรงตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 60 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจหาคะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ซึ่งได้คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คืออยู่ระหว่าง .2484 ถึง .7843 จำนวน 48 ข้อ (แต่ละ 8 ข้อ) ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในลักษณะนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อคำถามเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อไปในคราวเดียวกัน

3. การหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วจากข้อ 2 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นด้านพฤติกรรมทางสังคมเท่ากับ .8021 ค่าความเชื่อมั่นด้านสติปัญญาและสภาพภายในโรงเรียนเท่ากับ .7845 ค่าความเชื่อมั่นด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะเท่ากับ .7905 ค่าความเชื่อมั่นด้านความวิตกกังวลเท่ากับ .7792 ค่าความเชื่อมั่นด้านความเป็นคนน่านิยมเท่ากับ .7898 ค่าความเชื่อมั่นด้านความสุขและความพอใจเท่ากับ .7917 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .8177

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุญาตเก็บข้อมูลตามขั้นตอนใน ฐานะนักศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงเลขาธิการ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยติดต่อผู้บริหารโรงเรียน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวัน เวลา ที่โรงเรียนอนุญาต
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกันยายน 2540 ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 8.30 - 15.30 น. โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและลงมือทำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ความสามารถในการดูแลตนเอง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา และอัตมโนทัศน์ ตามลำดับจนครบถ้วน
3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง การอบรมเลี้ยงดูของ บิดา มารดา อัตมโนทัศน์มาคิดคะแนนแต่ละชุด พร้อมทั้งแยกข้อมูลส่วนบุคคลออกตามปัจจัยที่ศึกษา เพื่อนำไปวิเคราะห์หาวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาลงรหัสในแบบรายการ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ดังนี้

1. วิเคราะห์จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเอง
2. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานซึ่งได้แก่ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความสามารถในการดูแลตนเอง

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความสามารถในการดูแลตนเองโดยจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ การอบรมเลี้ยงดู อัตมโนทัศน์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1,2,3,4,5 และ 6
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองโดยจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง อายุของบิดามารดาที่แตกต่างกันกับใกล้เคียงกัน ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่ต่างกันกับเท่ากัน และลักษณะครอบครัว ด้วย t - test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 8,11,14 และ 15
5. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง โดยจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดู อายุของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7,9,10,12,13 และ 16 เมื่อ F มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)
6. วิเคราะห์อำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ เป็นตัวทำนาย ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Stepwise เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 17 และวิเคราะห์อำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองโดยใช้การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์ เพศ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวทำนายด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Stepwise เช่นกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 18

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้
เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมาย และเพื่อความสะดวกต่อการนำเสนอผล ผู้วิจัย
ได้กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
X_1	แทน	การอบรมเลี้ยงดู
X_{11}	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_{12}	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
X_{13}	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
X_{14}	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ
X_2	แทน	อัตมรณทัศน์
X_{21}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคม
X_{22}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน
X_{23}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ
X_{24}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านความวิตกกังวล
X_{25}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านความเป็นคนน่านิยม
X_{26}	แทน	อัตมรณทัศน์ด้านความสุขและความพอใจ

X ₃	แทน	เพศของเด็กวัยเรียน
X ₄	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
X ₅	แทน	อายุของบิดา
X ₆	แทน	อายุของมารดา
X ₇	แทน	ระดับการศึกษาของบิดา
X ₈	แทน	ระดับการศึกษาของมารดา
X ₉	แทน	ลักษณะครอบครัว
X ₁₀	แทน	สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
Y	แทน	ความสามารถในการดูแลตนเอง
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	แทน	สัมประสิทธิ์ของการทำนาย
R ² change	แทน	สัมประสิทธิ์ของการทำนายที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเพิ่มตัวทำนายทีละตัว
F change	แทน	ค่าสถิติเอฟ (F) ที่ใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญของการเพิ่มตัวทำนายเข้าไปครั้งละ 1 ตัว
Y'	แทน	ความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่ได้จากการทำนายด้วยตัวทำนายต่าง ๆ ในรูปคะแนนดิบ
b	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
B	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน	ค่าคงที่ของสมการทำนาย
*	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 การเสนอคำร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านตัวเด็กวัยเรียน ด้านบิดามารดา ด้านครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน รวมถึงการเสนอค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

ตอนที่ 2 การเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา อัครมนตรี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน

ตอนที่ 3 การเสนอผลการเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองตามตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู เพศของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ตอนที่ 4 การศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้ อัครมนตรีด้านต่าง ๆ เป็นตัวทำนาย และการศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัครมนตรี เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวทำนาย

ตอนที่ 1 การเสนอค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยด้านตัวเด็กวัยเรียน ด้านบิดามารดา ด้านครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน รวมถึงการเสนอค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

1.1 การเสนอค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านตัวเด็กวัยเรียน ด้านบิดามารดา ด้านครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
ปรากฏผลตามตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของเด็กวัยเรียนจำแนกตามปัจจัยด้านตัวเด็กวัยเรียน ด้านบิดามารดา ด้านครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	204	55.1
หญิง	166	44.9
2. อายุของบิดา		
อายุต่ำกว่า 35 ปี	109	29.5
อายุ 35 – 44 ปี	157	42.4
อายุมากกว่า 44 ปี	104	28.1
3. อายุของมารดา		
อายุต่ำกว่า 35 ปี	158	42.7
อายุ 35 – 44 ปี	156	42.2
อายุมากกว่า 44 ปี	56	15.1

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. อายุของบิดากับมารดา		
อายุใกล้เคียงกัน (ความห่างของอายุไม่ถึง 4 ปี)	194	52.43
อายุแตกต่างกัน (ความห่างของอายุตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป)	176	47.57
5. ระดับการศึกษาของบิดา		
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	10	2.7
ประถมศึกษา	158	42.7
มัธยมศึกษา	89	24.1
อุดมศึกษา	53	14.3
ไม่ตอบ	60	16.2
6. ระดับการศึกษาของมารดา		
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	27	7.3
ประถมศึกษา	175	47.3
มัธยมศึกษา	80	21.6
อุดมศึกษา	43	11.6
ไม่ตอบ	45	12.2
7. ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	205	55.4
ครอบครัวขยาย	165	44.6
8. สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว		
ระดับต่ำ	81	21.9
ระดับปานกลาง	219	59.2
ระดับสูง	70	18.9

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. ความสามารถในการดูแลตนเอง		
ระดับดี	4	1.1
ระดับค่อนข้างดี	246	66.5
ระดับค่อนข้างไม่ดี	120	32.4
ระดับไม่ดี	-	-

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 370 คน พบว่า เพศชายมีจำนวนร้อยละ 55.1 ส่วนเพศหญิงมีจำนวนร้อยละ 44.9 จำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มอายุของบิดาอยู่ในช่วง 35 - 44 ปี มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 42.4 ส่วนกลุ่มอายุของมารดาอยู่ในช่วงต่ำกว่า 35 ปี มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 42.7 และมีจำนวนพอ ๆ กันคือร้อยละ 42.2 ในกลุ่มอายุ 35 - 44 ปี อายุของบิดากับมารดาที่ใกล้เคียงกัน (ความห่างของอายุไม่ถึง 3 ปี) มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 52.43 ในด้านระดับการศึกษาของบิดานั้นส่วนใหญ่มิ่ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาร้อยละ 42.7 เช่นเดียวกับมารดาที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.3 ส่วนลักษณะครอบครัวนั้น พบว่า เป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 55.4 มากที่สุด แล้วสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า มีระดับปานกลางมากที่สุดคือ ร้อยละ 59.2 และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวระดับสูงนั้นพบเพียงร้อยละ 18.9 เท่านั้น ส่วนความสามารถในการดูแลตนเองของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับค่อนข้างดีเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 66.5 และความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ในระดับไม่ดีนั้นไม่พบเลย

1.2 การเสนอค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ปรากฏผลตามตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

ความสามารถในการดูแลตนเอง	N	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	370	1.67	.47
ด้านสุขภาพอนามัย	370	1.76	.38
ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	370	1.74	.53
ด้านการเรียน	370	1.62	.47
เศรษฐกิจ	370	1.52	.47

จากตาราง 3 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมเท่ากับ 1.67 ความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนจึงอยู่ในระดับค่อนข้างดี และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดีเช่นกัน

ตอนที่ 2 การเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเอง
กับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา อัตรารับทุน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน

2.1 การเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเอง
กับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 - 4 คือ

สมมติฐาน ข้อ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวก
กับความสามารถในการดูแลตนเอง

สมมติฐาน ข้อ 2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบ
กับความสามารถในการดูแลตนเอง

สมมติฐาน ข้อ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางบวก
กับความสามารถในการดูแลตนเอง

สมมติฐาน ข้อ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบ
กับความสามารถในการดูแลตนเอง

ปรากฏผลตามตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กับความสามารถในการดูแลตนเอง

ความสามารถในการดูแลตนเอง การอบรมเลี้ยงดู	ด้านสุขภาพ อนามัย	ด้านที่จำเป็น ตามระยะ พัฒนาการ	ด้านการ เรียน	ด้าน เศรษฐกิจ	ความสามารถ ในการดูแล ตนเองโดยรวม
แบบประชาธิปไตย	.3782***	.4219***	.3605***	.4024***	.5742***
แบบเข้มงวดกวดขัน	.0736	.1041	.0879	.0447	.1013
แบบปล่อยปละละเลย	-.1348*	-.0914	-.2847**	-.1811**	-.2108**
แบบรักและตามใจ	-.0781	-.0881	-.2114**	-.1249	-.1556*

จากตาราง 4 แสดงว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาทางด้านของความสามารถในการดูแลตนเองก็พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม และรายด้าน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม และการดูแลตนเองด้านการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4

2.2 การเสนอค่าความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับ
 อัตมโนทัศน์ของเด็กวัยเรียน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่าอัตมโนทัศน์ของเด็กวัยเรียน
 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง ปรากฏผลตามตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความสามารถในการดูแลตนเอง

ความสามารถ ในการดูแลตนเอง การอบรมเลี้ยงดู	ด้านสุขภาพ อนามัย	ด้านที่จำเป็น ตามระยะ พัฒนาการ	ด้านการ เรียน	ด้าน เศรษฐกิจ	ความสามารถ ในการดูแลตนเอง โดยรวม
อัตมโนทัศน์	.3393***	.4558***	.4669***	.4024***	.5270***
– ด้านพฤติกรรมทาง สังคม	.3270***	.4005***	.4283***	.3997***	.4893***
– ด้านสติปัญญาและ สภาพภายในโรงเรียน	.3472***	.3858***	.3883***	.2625***	.4393***
– ด้านรูปร่างลักษณะ และคุณลักษณะ	.2816***	.2001***	.2905***	.2045***	.2210***
– ด้านความวิตกกังวล	.2011***	.2010***	.1889***	.1816***	.1827***
– ด้านความเป็นคน น่านิยม	.2773***	.3530***	.3617***	.2872***	.4057***
– ด้านความสุขและ ความพอใจ	.2493***	.3433***	.3608***	.3337***	.4063***

จากตาราง 5 แสดงว่า อัตราต้นทุนโดยรวมของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 5 และเมื่อพิจารณาอัตราต้นทุนรายด้านก็พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งหมดเช่นกัน

2.3 การเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง ปรากฏผลตามตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง

ความสามารถในการดูแลตนเอง การอบรมเลี้ยงดู	ด้านสุขภา อนามัย	ด้านที่จำเป็น ตามระยะ พัฒนาการ	ด้านการ เรียน	ด้าน เศรษฐกิจ	ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ย)	.3226***	.3702***	.3201***	.2234***	.3927***

จากตาราง 6 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 6 และเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านก็พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งหมดเช่นกัน

ตอนที่ 3 การเสนอผลการเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองตามตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู เพศของเด็กวัยเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกันจะมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 7 - 9

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเองเมื่อจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน

การอบรมเลี้ยงดู	N	ความสามารถในการดูแลตนเอง	
		$\bar{X}$	S.D.
แบบประชาธิปไตย	263	57.29	10.54
แบบเข้มงวดกวดขัน	50	46.94	11.46
แบบปล่อยปละละเลย	18	43.89	12.51
แบบรักและตามใจ	19	46.16	12.15

จากตาราง 7 พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน หายไปจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กวัยเรียนเหล่านี้มีคะแนนแบบของการอบรมเลี้ยงดูสูงสุดซ้ำกับแบบอื่น จึงต้องตัดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้ออกไปจากการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อนี้

ตาราง 8 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง เมื่อจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	5370.96	1790.32	13.52*
ภายในกลุ่ม	346	46082.16	132.42	
ผลรวม	349	51453.12		

$$F_{.05} (3, 346) = 3.02$$

จากตาราง 8 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้ทำการทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อหาว่าความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกันทั้ง 4 แบบนี้ มีคู่ใดบ้างมีความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกัน โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffé) ปรากฏผลตามตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเป็นรายคู่
ในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน

การอบรมเลี้ยงดู	$\bar{X}$	แบบปล่อยปละ ละเลย	แบบรักและ ตามใจ	แบบเข้มงวด กวดขัน	แบบประชาธิปไตย
		43.89	46.16	46.94	57.29
แบบปล่อยปละละเลย	43.89	-	2.27	3.05	13.40*
แบบรักและตามใจ	46.16		-	0.78	11.13*
แบบเข้มงวดกวดขัน	46.94			-	10.35*
แบบประชาธิปไตย	57.29				-

จากตาราง 9 แสดงว่า เด็กวัยเรียนซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
มีความสามารถในการดูแลตนเองสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละ-
ละเลย แบบรักและตามใจ และแบบเข้มงวดกวดขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ส่วนเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกัน คู่อื่น ๆ พบว่า มีความสามารถในการดูแล
ตนเองไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 7 บางส่วน

3.2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่มีเพศต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 8 ที่ว่าเด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชาย ปรากฏผลตามตาราง 10

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่มีเพศต่างกัน

ความสามารถในการดูแลตนเอง	เพศ				t
	ชาย N = 204		หญิง N = 166		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	52.49	12.14	58.05	11.64	4.49***
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.08	3.21	16.73	3.56	4.65***
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	14.95	4.87	16.48	4.49	3.14**
- ด้านการเรียนรู้	11.55	3.89	12.92	3.48	3.55**
- ด้านเศรษฐกิจ	10.90	3.80	11.92	3.24	2.97***

จากตาราง 10 แสดงว่า เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 8 และเมื่อพิจารณารายด้านก็พบว่า เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และการดูแลตนเองด้านการเรียนดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ และการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจของเด็กวัยเรียนเพศหญิงดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามอายุของบิดาเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 9 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัว
ซึ่งบิดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 11 - 12

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามอายุของบิดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	อายุของบิดา					
	ต่ำกว่า 35 ปี N = 109		35 - 44 ปี N = 157		มากกว่า 44 ปี N = 104	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	54.81	12.54	55.72	12.67	54.08	11.20
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.83	3.52	16.10	3.47	15.39	3.39
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	15.56	4.70	15.78	5.10	15.51	4.31
- ด้านการเรียนรู้	11.98	3.95	12.34	3.87	12.11	3.47
- ด้านเศรษฐกิจ	11.44	3.29	11.49	3.33	11.07	3.32

ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามอายุของบิดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	174.95	87.48	.58
	ภายในกลุ่ม	367	54917.97	149.64	
	รวม	369	55092.93		
- ด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	2	4.41	2.21	.07
	ภายในกลุ่ม	367	10815.99	29.47	
	รวม	369	10820.40		
- ด้านที่จำเป็น ตามระยะพัฒนาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	8.55	4.27	.20
	ภายในกลุ่ม	367	7993.49	21.78	
	รวม	369	8002.04		
- ด้านการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	24.11	12.05	.46
	ภายในกลุ่ม	367	9589.47	26.12	
	รวม	369	9613.59		
- ด้านเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	2	20.93	10.47	.42
	ภายในกลุ่ม	367	9203.52	25.08	
	รวม	369	9224.45		

จากตาราง 12 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 9 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.4 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามอายุของมารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 10 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัว
ซึ่งมารดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 13 - 14

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามอายุของมารดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	อายุของมารดา					
	ต่ำกว่า 35 ปี		35 - 44 ปี		มากกว่า 44 ปี	
	N = 158		N = 156		N = 56	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	55.56	11.63	54.93	12.89	53.54	11.97
- ด้านสุขภาพอนามัย	16.09	3.35	15.69	3.60	15.45	3.39
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	15.76	4.73	15.69	4.95	15.16	4.35
- ด้านการเรียนรู้	12.36	3.64	11.93	3.82	12.30	4.02
- ด้านเศรษฐกิจ	11.35	3.28	11.62	3.34	10.63	3.25

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามอายุของมารดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	170.09	85.04	.57
	ภายในกลุ่ม	367	54922.83	149.65	
	รวม	369	55092.93		
- ด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	2	131.67	65.84	2.26
	ภายในกลุ่ม	367	10688.73	29.12	
	รวม	369	10820.40		
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	39.52	19.76	.91
	ภายในกลุ่ม	367	7962.53	21.69	
	รวม	369	8002.04		
- ด้านการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	83.68	41.84	1.61
	ภายในกลุ่ม	367	9529.91	25.97	
	รวม	369	9613.59		
- ด้านเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	2	21.95	10.97	.44
	ภายในกลุ่ม	367	9202.49	25.07	
	รวม	369	9224.45		

จากตาราง 14 แสดงว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 10 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.5 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน เมื่อจำแนกตามอายุของบิดากับมารดาที่มีอายุแตกต่างกัน กับอายุใกล้เคียงกัน เพื่อทดสอบ สมมติฐานข้อ 11 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัว ซึ่งบิดากับมารดาอายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียน ซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

3.5.1 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง ระหว่างเด็กวัยเรียนที่บิดามารดามีอายุแตกต่างกันกับที่บิดามารดามีอายุใกล้เคียงกัน ปรากฏผลตามตาราง 15

ตาราง 15 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง ระหว่างเด็กวัยเรียนที่บิดามารดามีอายุแตกต่างกันกับที่บิดามารดามีอายุใกล้เคียงกัน

ความสามารถในการดูแลตนเอง	อายุของบิดากับมารดา				t
	แตกต่างกัน N = 176		ใกล้เคียงกัน N = 194		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	54.19	12.12	56.24	12.05	1.54
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.25	3.54	15.79	3.34	1.51
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	15.13	3.91	15.52	3.42	1.50
- ด้านการเรียนรู้	12.28	3.24	12.74	3.18	1.37
- ด้านเศรษฐกิจ	11.53	4.52	12.19	4.32	1.55

จากตาราง 15 แสดงว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งบิดากับมารดาอายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 11 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งบิดากับมารดาอายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.5.2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง

ระหว่างเด็กวัยเรียนที่บิดามารดามีอายุแตกต่างกันกับที่บิดามารดามีอายุใกล้เคียงกัน โดยแยกช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมา กับอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ปรากฏผลตามตาราง 16

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามอายุของบิดากับมารดาที่แตกต่างกันกับอายุใกล้เคียงกัน โดยแยกช่วงอายุตั้งแต่
40 ปีลงมา กับอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป

ความสามารถ ในการดูแล ตนเอง	อายุของบิดากับมารดา ตั้งแต่ 40 ปีลงมา				t	อายุของบิดากับมารดา มากกว่า 40 ปีขึ้นไป				t
	แตกต่างกัน N = 98		ใกล้เคียงกัน N = 138			แตกต่างกัน N = 37		ใกล้เคียงกัน N = 54		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสามารถในการ ดูแลตนเองโดยรวม	54.67	11.62	57.12	12.80	1.31	53.59	12.51	55.09	10.66	.60
- ด้านสุขภาพ										
อนามัย	16.04	3.69	16.35	3.36	.57	14.95	3.43	15.79	3.35	1.17
- ด้านที่จำเป็นตาม										
ระยะพัฒนาการ	15.72	4.75	16.01	5.06	.38	15.51	4.49	15.75	4.19	.24
- ด้านการเรียนรู้	12.04	3.54	12.77	4.03	1.25	12.24	3.66	12.29	3.92	.07
- ด้านเศรษฐกิจ	10.86	3.25	11.28	3.39	.82	10.89	3.40	11.26	3.18	.52

จากตาราง 16 แสดงว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งบิดากับมารดาอายุแตกต่างกันกับ
เด็กวัยเรียน ซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงกัน (โดยแยกช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมา กับอายุมากกว่า
40 ปีขึ้นไป) มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับ
สมมติฐานข้อ 11 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งบิดากับมารดา
อายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียน ซึ่งบิดากับมารดาอายุใกล้เคียงกัน มีความสามารถในการดูแลตนเอง
รายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.6 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดา เพื่อทดสอบสมมติฐาน 12 ที่ว่า เด็กวัยเรียนที่มาจาก
ครอบครัว ซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผล
ตามตาราง 17 - 18

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดา

ความสามารถ ในการดูแล ตนเอง	ระดับการศึกษาของบิดา							
	ต่ำกว่าประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อุดมศึกษา	
	N = 10		N = 158		N = 89		N = 53	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการ ดูแลตนเองโดยรวม	50.00	13.17	54.97	12.33	55.67	12.59	56.96	11.33
- ด้านสุขภาพ								
อนามัย	14.02	2.78	15.73	3.48	16.24	3.47	16.15	3.68
- ด้านที่จำเป็นตาม								
ระยะพัฒนาการ	15.18	5.30	15.52	3.38	15.71	4.77	16.72	4.09
- ด้านการเรียนรู้	10.70	4.97	12.76	3.74	12.28	3.97	12.83	3.68
- ด้านเศรษฐกิจ	10.10	2.45	11.50	3.44	11.44	3.29	11.26	3.11

ตาราง 18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	453.75	151.25	1.00
	ภายในกลุ่ม	306	46059.32	150.51	
	รวม	309	46510.07		
- ด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	3	202.15	67.38	2.34
	ภายในกลุ่ม	306	8824.85	25.84	
	รวม	309	9027.00		
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	ระหว่างกลุ่ม	3	214.95	71.65	2.55
	ภายในกลุ่ม	306	8613.65	28.15	
	รวม	309	8828.60		
- ด้านการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	196.98	65.55	2.51
	ภายในกลุ่ม	306	7981.94	26.08	
	รวม	309	8178.92		
- ด้านเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	3	113.24	37.79	1.50
	ภายในกลุ่ม	306	7676.09	25.08	
	รวม	309	7789.34		

จากตาราง 18 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 12 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.7 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 13 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มา
จากครอบครัวซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
ปรากฏผลตามตาราง 19 - 23

ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา

ความสามารถ ในการดูแล ตนเอง	ระดับการศึกษาของมารดา							
	ต่ำกว่าประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อุดมศึกษา	
	N = 27		N = 175		N = 80		N = 43	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการ ดูแลตนเองโดยรวม	52.62	11.64	53.35	12.13	58.20	13.00	56.88	11.32
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.04	3.19	15.60	3.36	16.57	3.75	16.02	3.45
- ด้านที่จำเป็นตาม ระยะพัฒนาการ	14.48	4.75	15.17	4.72	16.74	5.12	16.43	4.08
- ด้านการเรียนรู้	11.93	3.69	11.60	3.95	12.85	3.49	12.76	3.37
- ด้านเศรษฐกิจ	11.18	2.59	10.98	3.48	12.04	3.16	11.67	3.56

ตาราง 20 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา

ความสามารถในการดูแลตนเอง	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	1593.05	531.02	3.56*
	ภายในกลุ่ม	321	47889.95	149.19	
	รวม	324	49483.00		
- ด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	3	223.71	77.56	2.77*
	ภายในกลุ่ม	321	8995.85	28.02	
	รวม	324	9219.56		
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	ระหว่างกลุ่ม	3	248.16	82.72	3.09*
	ภายในกลุ่ม	321	8604.00	26.80	
	รวม	324	8852.17		
- ด้านการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	3	207.69	69.23	2.59
	ภายในกลุ่ม	321	8580.00	26.73	
	รวม	324	8787.69		
- ด้านเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	3	39.21	13.07	.54
	ภายในกลุ่ม	321	7769.29	24.20	
	รวม	324	7808.51		

$$F .05 (3,321) = 2.63$$

จากตาราง 20 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม และการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย กับ การดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 13 บางส่วน ส่วนการดูแลตนเองด้านการเรียนรู้

และการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจนั้นไม่พบความแตกต่างตามตัวแปรระดับการศึกษาของมารดา และได้ทำการทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อหาว่าความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกันทั้ง 4 กลุ่มนี้ มีคู่ใดบ้างมีความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกันโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé) ปรากฏผลตามตาราง 21 - 23

ตาราง 21 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองเป็นรายคู่ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน

ระดับการศึกษา ของมารดา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าประถม ศึกษา	ประถมศึกษา	อุดมศึกษา	มัธยมศึกษา
		52.62	53.35	56.88	58.20
ต่ำกว่าประถมศึกษา	52.62	-	0.73	4.26*	5.58*
ประถมศึกษา	53.35		-	3.53	4.85*
อุดมศึกษา	56.88			-	1.32
มัธยมศึกษา	58.20				-

จากตาราง 21 แสดงว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 13 ในบางส่วน

ตาราง 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย
เป็นรายคู่ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน

ระดับการศึกษา ของมารดา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าประถม ศึกษา	ประถมศึกษา	อุดมศึกษา	มัธยมศึกษา
		15.04	15.60	16.02	16.57
ต่ำกว่าประถมศึกษา	15.04	–	0.56	0.98*	1.53*
ประถมศึกษา	15.60		–	0.42	0.97*
อุดมศึกษา	16.02			–	0.55
มัธยมศึกษา	16.57				–

จากตาราง 22 แสดงว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่า ประถมศึกษา และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กวัยเรียนซึ่งมารดา มีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยสูงกว่าเด็กวัยเรียนซึ่งมารดา มีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 13 บางส่วน

ตาราง 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตาม
ระยะพัฒนาการเป็นรายคู่ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน

ระดับการศึกษา ของมารดา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าประถม ศึกษา	ประถมศึกษา	อุดมศึกษา	มัธยมศึกษา
		14.48	15.17	16.43	16.74
ต่ำกว่าประถมศึกษา	14.48	–	0.69	1.95*	2.26*
ประถมศึกษา	15.17		–	1.26	1.57*
อุดมศึกษา	16.43			–	0.31
มัธยมศึกษา	16.74				–

จากตาราง 23 แสดงว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา และประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีการดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการสูงกว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งมารดามีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 13 บางส่วน

3.8 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดากับมารดาที่แตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 14 ที่ว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัว ซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกันกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 24 – 25

ตาราง 24 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดากับมารดาที่แตกต่างกัน กับระดับการศึกษาเท่ากัน
โดยมิได้แยกการศึกษาที่เท่ากันในแต่ละระดับชั้น

ความสามารถในการดูแลตนเอง	ระดับการศึกษาของบิดามารดา				t
	แตกต่างกัน		เท่ากัน		
	N = 121		N = 170		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	55.98	11.85	54.74	12.57	.87
- ด้านสุขภาพอนามัย	16.20	3.52	15.69	3.46	1.23
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	16.12	4.57	15.47	4.98	1.13
- ด้านการเรียนรู้	12.29	3.58	12.19	3.99	.24
- ด้านเศรษฐกิจ	11.36	3.05	11.37	3.54	.02

จากตาราง 24 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน และบิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากัน โดยมิได้แยกการศึกษาที่เท่ากันในแต่ละระดับชั้น มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 14 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกับกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากันมีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกันและที่บิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกันหรือไม่ โดยแยกระดับการศึกษาของบิดากับมารดาออกเป็นระดับชั้นต่าง ๆ แต่ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ให้อายุเกี่ยวกับตัวแปรนี้ถึง 79 คน จึงทำให้งานวิจัยข้อมูลไม่เพียงพอที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้

3.9 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามลักษณะครอบครัว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 15 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัว
ซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 25

ตาราง 25 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
เมื่อจำแนกตามลักษณะครอบครัว

ความสามารถในการดูแลตนเอง	ลักษณะครอบครัว				t
	ครอบครัวเดี่ยว		ครอบครัวขยาย		
	N = 205		N = 165		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	54.70	12.58	55.43	11.74	.58
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.79	3.51	15.89	3.41	.28
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	15.44	4.90	15.93	4.54	1.00
- ด้านการเรียนรู้	12.07	3.91	12.28	3.63	.54
- ด้านเศรษฐกิจ	11.40	3.47	11.33	3.09	.22

จากตาราง 25 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัวซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

3.10 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน เมื่อจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 16 ที่ว่าเด็กวัยเรียนที่มาจากรอบครัว ซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน ปรากฏผลตามตาราง 26 - 27

ตาราง 26 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการดูแลตนเอง เมื่อจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ความสามารถในการดูแลตนเอง	สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว					
	ต่ำ N = 81		ปานกลาง N = 219		สูง N = 70	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	58.80	11.77	53.75	12.31	56.74	12.15
- ด้านสุขภาพอนามัย	15.75	3.15	15.35	3.34	17.37	3.79
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	16.28	4.68	15.27	4.78	16.03	4.74
- ด้านการเรียน	12.41	3.66	12.00	3.86	12.43	3.67
- ด้านเศรษฐกิจ	12.34	3.57	11.13	3.09	10.91	3.46

ตาราง 27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง
เมื่อจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ความสามารถในการดูแลตนเอง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	816.03	408.01	2.75
	ภายในกลุ่ม	367	54276.89	147.89	
	รวม	369	55092.93		
- ด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	2	62.39	31.19	1.06
	ภายในกลุ่ม	367	10758.02	29.31	
	รวม	369	10820.40		
- ด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	6.78	3.39	.16
	ภายในกลุ่ม	367	7995.26	21.78	
	รวม	369	8002.04		
- ด้านการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	9.81	4.90	.19
	ภายในกลุ่ม	367	9603.78	26.17	
	รวม	369	9613.59		
- ด้านเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	2	30.38	15.19	.61
	ภายในกลุ่ม	367	9194.07	25.05	
	รวม	369	9224.46		

จากตาราง 27 แสดงว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 16 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน

ตอนที่ 4 การศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้
 อัตมรณทัศน์ด้านต่าง ๆ เป็นตัวทำนาย และศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแล
 ตนเอง โดยใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ อัตมรณทัศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
 เด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจ
 ของครอบครัวเป็นตัวทำนาย

4.1 ศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้
 อัตมรณทัศน์ด้านต่าง ๆ เป็นตัวทำนาย เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 17 ที่ว่าอัตมรณทัศน์ด้านต่าง ๆ
 ได้แก่ ด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านสติปัญญาและสภาพภายในโรงเรียน ด้านรูปร่างลักษณะและ
 คุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขและความพอใจ สามารถ
 ร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนได้

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตัวทำนาย 6 ตัว ซึ่งแต่ละตัวเป็นอัตมรณทัศน์ด้าน
 ต่าง ๆ คือ ด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างลักษณะ
 และคุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขและความพอใจ
 โดยมีความสามารถในการดูแลตนเองเป็นตัวเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

4.1.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวทำนาย และระหว่างตัวแปรเกณฑ์
 กับตัวแปรทำนาย ปรากฏผลตามตาราง 28

ตาราง 28 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (อัตรารับที่คืน 6 ด้าน) และระหว่างตัวแปรเกณฑ์ (ความสามารถในการดูแลตนเอง) กับตัวแปรทำนาย

	X21	X22	X23	X24	X25	X26	Y
X21	1.000	.429***	.334***	.323***	.434***	.279***	.489***
X22		1.000	.259***	.261***	.410***	.279***	.440***
X23			1.000	.395***	.314***	.333***	.221***
X24				1.000	.386***	.388***	.183***
X25					1.000	.414***	.406***
X26						1.000	.406***
Y							1.000

X21	แทน	อัตรารับที่คืนด้านพฤติกรรมการทางสังคม	X25	แทน	อัตรารับที่คืนด้านความเป็นคนน่านิยม
X22	แทน	อัตรารับที่คืนด้านสติปัญญา และสภาพภายในโรงเรียน	X26	แทน	อัตรารับที่คืนด้านความสุขและความพอใจ
X23	แทน	อัตรารับที่คืนด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ	Y	แทน	ความสามารถในการดูแลตนเอง
X24	แทน	อัตรารับที่คืนด้านความวิตกกังวล			

จากตาราง 28 พบว่า ตัวแปรทำนายทั้ง 6 ตัว คือ อัตมรันทศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคมด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน ด้านรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวลด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขและความพอใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งหมด

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยกันก็พบว่า ตัวแปรทำนายทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกคู่

4.1.2 แสดงการหากลุ่มตัวแปรทำนาย (อัตมรันทศน์ด้านต่าง ๆ) ที่มีนัยสำคัญหรือประสิทธิภาพสูงในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ ปรากฏผลตามตาราง 29

ตาราง 29 แสดงการหากลุ่มตัวแปรทำนาย (อัตมรันทศน์ด้านต่าง ๆ) ที่มีนัยสำคัญในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

ลำดับที่	ตัวทำนาย	b	B	R	R ²	R ² change	F change
1	X ₂₁	.0680	.3193	.4893	.2394	.2394	115.85***
2	X ₂₆	.0689	.2524	.5643	.3184	.0790	42.54***
3	X ₂₂	.0508	.2324	.6008	.3610	.0425	24.40***

ค่าคงที่ (a) = 11.6155

ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย = .2971

X₂₁ แทน อัตมรันทศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคม

X₂₆ แทน อัตมรันทศน์ด้านความสุขและความพอใจ

X₂₂ แทน อัตมรันทศน์ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน

จากตาราง 29 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณมีตัวแปรทำนาย 3 ตัว ที่มีนัยสำคัญหรือมีประสิทธิภาพสูงในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ได้แก่ อัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านความสุขและความพอใจ ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียนโดยอัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคมเป็นตัวแปรทำนายแรกที่มีอิทธิพลสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอำนาจการทำนายร้อยละ 23.94 อัตราร้อยละด้านความสุขและความพอใจ เป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 2 สามารถร่วมกับอัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคมทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนได้ร้อยละ 31.84 โดยอำนาจในการทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวแปรทำนายแรกตัวเดียว ร้อยละ 7.90 อย่างมีนัยสำคัญ .001 อัตราร้อยละด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียนเป็นตัวแปรทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 3 สามารถร่วมกับอัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคมกับด้านความสุขและความพอใจทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนได้ร้อยละ 36.10 โดยสามารถทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวแปรทำนาย 2 ตัว ร้อยละ 4.25 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนกับกลุ่มตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัว เท่ากับ .6008 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัว ได้แก่ อัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านความสุขและความพอใจ ด้านสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน มีอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ร้อยละ 36.10 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการทำนายเท่ากับ .2971 และสมการการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y' = 11.6155 + .0680X_{21} + .0689X_{26} + .0508X_{22}$$

4.2 ศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ อัตราร้อยละ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวแปรทำนายเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 18 ที่ว่าการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตราร้อยละ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนได้

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตัวแปรทำนาย 13 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ
 อัจฉริยะพิเศษ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของ
 บิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว โดยมีความสามารถในการดูแล
 ตนเองเป็นตัวแปรเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

4.2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย และระหว่าง

ตัวแปรเกณฑ์กับตัวแปรทำนายปรากฏผลตามตาราง 30

ตาราง 30 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ, อัตมโนทัศน์, เพศ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, อายุของบิดา อายุของมารดา ระดับ
 ดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว) และระหว่างแปรตัวเกณฑ์ (ความสามารถในการดูแลตนเอง) กับตัวแปรทำนาย

	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	Y
X ₁₁	1.000													
X ₁₂	.134*	1.000												
X ₁₃	-.202***	-.203***	1.000											
X ₁₄	.080	-.241***	.364***	1.000										
X ₂	.360***	-.093	-.297***	-.094	1.000									
X ₃	.011	-.153**	-.228***	-.253***	.022	1.000								
X ₄	.241***	-.147*	-.223***	-.301***	.060	.260***	1.000							
X ₅	.007	.012	.000	.063	-.034	-.063	-.066	1.000						
X ₆	.022	-.060	-.070	.016	.060	-.026	.709***	1.000						
X ₇	.242***	-.070	-.244***	-.106***	.090	.011	.201***	.060	1.000					
X ₈	.153**	-.057	-.110*	-.046	.058	-.010	.207***	-.023	.651***	1.000				
X ₉	.076	.080	.042	-.021	.070	-.070	.004	-.026	.076	-.001	1.000			
X ₁₀	.069	-.002	-.033	-.058	-.036	.100	.118*	-.052	.158**	.115*	-.029	1.000		
Y	.574***	.101	-.211**	-.156*	.527***	.298***	.393***	-.035	-.083	.058	.111*	.047	.029	1.00

จากตาราง 30 พบว่า ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 4 ตัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัจฉริยะ ศีลธรรมของเด็กวัยเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 ตัว ได้แก่ ระดับการศึกษาของมารดา ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 ตัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และ ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 ตัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ ส่วนแปรตัวทำนายอื่น ๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อายุของบิดา อายุของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อายุของบิดา อายุของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวแปรที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยกันพบผลดังนี้

ตัวแปรทำนายที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	กับ	อัจฉริยะ
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	กับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	กับ	ระดับการศึกษาของบิดา
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย	กับ	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ
อัจฉริยะ	กับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เพศของเด็กวัยเรียน	กับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	กับ	ระดับการศึกษาของบิดา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	กับ	ระดับการศึกษาของมารดา
อายุของบิดา	กับ	อายุของมารดา
ระดับการศึกษาของบิดา	กับ	ระดับการศึกษาของมารดา

ตัวแปรทำนายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่
 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับ ระดับการศึกษาของมารดา
 ระดับการศึกษาของบิดา กับ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ตัวแปรทำนายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่
 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
 ระดับการศึกษาของมารดา กับ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ตัวแปรทำนายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่
 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ
 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ อัตมโนทัศน์
 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ เพศของเด็กร้องเรียน
 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ ระดับการศึกษาของบิดา
 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ กับ เพศของเด็กร้องเรียน
 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปรทำนายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่
 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับ เพศของเด็กร้องเรียน

ตัวแปรทำนายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่
 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับ ระดับการศึกษาของมารดา
 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ กับ ระดับการศึกษาของบิดา

4.2.2 แสดงการหากลุ่มตัวแปรทำนาย (จากตัวแปรทำนาย 13 ตัว) ที่มีนัย

สำคัญหรือประสิทธิภาพสูงในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยการวิเคราะห์

สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ ปรากฏผลตามตาราง 31

ตาราง 31 แสดงการหากลุ่มตัวแปรทำนาย (จากตัวแปรทำนาย 13 ตัว) ที่มีนัยสำคัญ ในการทำนาย
ความสามารถในการดูแลตนเอง

ลำดับที่	ตัวแปรทำนาย	b	B	R	R ²	R ² change	F change
1	X ₁₁	.0299	.4304	.5742	.3297	.3297	115.64***
2	X ₂	.0209	.3943	.6840	.4678	.1380	60.72***
3	X ₃	.1381	.1844	.7084	.5018	.0340	15.91***

ค่าคงที่ (a) = 25.5710

ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย .2651

X₁₁ แทน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

X₂ แทน อัตมรณทัศน์

X₃ แทน เพศของเด็กวัยเรียน

จากตาราง 31 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณมีตัวแปรทำนาย 3 ตัว ที่มีนัยสำคัญ หรือมีประสิทธิภาพสูงในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมโนทัศน์ และเพศของเด็กวัยเรียน โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรทำนายแรกที่มีอิทธิพลสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอำนาจการทำนายร้อยละ 32.97 อัตมโนทัศน์เป็นตัวแปรทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 2 สามารถร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนได้ร้อยละ 46.78 โดยอำนาจในการทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวแปรทำนายตัวแรก ตัวเดียวร้อยละ 13.81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เพศของเด็กวัยเรียนเป็นตัวแปรทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 3 สามารถร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมโนทัศน์ ทำนายความสามารถในการดูแลตนเองได้ร้อยละ 50.18 โดยมีอำนาจในการทำนายเพิ่มขึ้น จากการใช้ตัวแปรทำนาย 2 ตัว ร้อยละ 3.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน กับกลุ่มตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัว เท่ากับ .7084 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมโนทัศน์ และเพศของเด็กวัยเรียน มีอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ร้อยละ 50.18 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการทำนายเท่ากับ .2651 และสมการการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y = 25.5710 + .0299X_{11} + .0209X_2 + .1381X_3$$

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจำแนกตามปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู อัตมโนทัศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งพอสรุปขั้นตอนและผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูบุตรกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความสามารถในการดูแลตนเอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กัน
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีเพศต่างกัน
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านบิดาและมารดา ซึ่งได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา
7. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองระหว่างเด็กวัยเรียนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งได้แก่ ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
8. เพื่อศึกษาอำนาจตัวทำนายอัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ ในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

9. เพื่อศึกษาอำนาจตัวทำนาย ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

สมมติฐานของการวิจัย

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง
5. อัตมโนทัศน์ของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง
7. เด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
8. เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชาย
9. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
10. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
11. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีอายุแตกต่างกันกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดามีอายุใกล้เคียงกันมีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน

12. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างก็มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
13. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างก็มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
14. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกับเด็กวัยเรียนซึ่งบิดามารดามีระดับการศึกษาเท่ากัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
15. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
16. เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกัน
17. อัตมรันทศน์ด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยเรียนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง
18. การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมรันทศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 370 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 4 ฉบับ
 - ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง มีทั้งหมด 4 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ และนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อ กับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าระหว่าง .2806 - .7492 จำนวน 33 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยเท่ากับ .8014 ค่าความเชื่อมั่นด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการเท่ากับ .7812 ค่าความเชื่อมั่นด้านการเรียน เท่ากับ .7825 ค่าความเชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจเท่ากับ .7988 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .8123

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู มีทั้งหมด 4 แบบ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ มาริสา รัฐปัดย์ (2532 : 127 - 131) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับและนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าระหว่าง .2818 - .7481 จำนวน 32 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเท่ากับ .7114 ค่าความเชื่อมั่นแบบเข้มงวดกวดขันเท่ากับ .7348 ค่าความเชื่อมั่นแบบปล่อยปละละเลยเท่ากับ .7284 ค่าความเชื่อมั่นแบบรักและตามใจเท่ากับ .7413 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .7524

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามอัตมรันทศน์ มีทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามอัตมรันทศน์ของ สมศรี จิตวัฒนา (2534 : 88 - 90) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ และนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าระหว่าง .2484 - .7843 จำนวน 48 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นอัตมรันทศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคมเท่ากับ .8021 ค่าความเชื่อมั่นด้านสติปัญญาและสภาพภายในโรงเรียนเท่ากับ .7845 ค่าความเชื่อมั่นด้านรูปร่างลักษณะ และคุณลักษณะเท่ากับ .7905 ค่าความเชื่อมั่นด้านความวิตกกังวลเท่ากับ .7792 ค่าความเชื่อมั่นด้านความเป็นคนน่านิยมเท่ากับ .7898 ค่าความเชื่อมั่นด้านความสุขและความพอใจเท่ากับ .7917 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .8177

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำนางหนังสือที่ออกโดยบัณฑิตวิทยาลัยไปติดต่อขอความร่วมมือจากเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปให้นักเรียนทำในเวลา ที่โรงเรียนอนุญาต ประมาณ 30 นาที รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาลงรหัสในแบบรายการ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ดังนี้

1. วิเคราะห์จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเอง

2. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความสามารถในการดูแลตนเอง

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความสามารถในการดูแลตนเอง โดยจำแนกตาม ตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ การอบรมเลี้ยงดู อัตมโนทัศน์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ เด็กวัยเรียน โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1,2,3,4,5 และ 6

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการดูแลตนเอง โดยจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง อายุของบิดามารดาที่แตกต่างกันกับใกล้เคียงกัน ระดับ การศึกษาของบิดามารดาที่ต่างกันกับเท่ากัน และลักษณะครอบครัว ใช้สถิติ t - test เพื่อ ทดสอบสมมติฐานข้อ 8,11,14 และ 15

5. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความ สามารถในการดูแลตนเอง โดยจำแนกตามการอบรมเลี้ยงดู อายุของบิดามารดา ระดับการ ศึกษาของบิดามารดา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7,9,10,12, 13 และ 16 เมื่อ F มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย เป็นรายคู่ โดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffé)

6. วิเคราะห์อำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้อัตมโนทัศน์
ด้านต่าง ๆ เป็นตัวทำนาย ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Stepwise
เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 17 และวิเคราะห์อำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง
โดยใช้การรอบรับเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมโนทัศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน
อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัว
ทำนาย ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Stepwise เช่นกัน เพื่อทดสอบ
สมมติฐานข้อ 18

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรเพศ อายุของบิดา
มารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และ
ตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเอง รวมถึงระดับความสามารถในการดูแลตนเอง

1.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุของบิดา
มารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และ
ตามตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเอง

1. เพศ	เพศชาย	204 คน	คิดเป็นร้อยละ 55.1
	เพศหญิง	166 คน	คิดเป็นร้อยละ 44.9
2. อายุของบิดา	อายุต่ำกว่า 35 ปี	109 คน	คิดเป็นร้อยละ 29.5
	อายุ 35 - 44 ปี	157 คน	คิดเป็นร้อยละ 42.4
	อายุมากกว่า 44 ปี	104 คน	คิดเป็นร้อยละ 28.1
3. อายุของมารดา	อายุต่ำกว่า 35 ปี	158 คน	คิดเป็นร้อยละ 42.7
	อายุ 35 - 44 ปี	156 คน	คิดเป็นร้อยละ 42.2
	อายุมากกว่า 44 ปี	56 คน	คิดเป็นร้อยละ 15.1

4. อายุของบิดามารดา

อายุใกล้เคียงกัน (ความห่างของอายุไม่ถึง 4 ปี)

194 คน คิดเป็นร้อยละ 52.43

อายุแตกต่างกัน (ความห่างของอายุตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป)

176 คน คิดเป็นร้อยละ 47.57

5. ระดับการศึกษาของบิดา

ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

ประถมศึกษา 158 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7

มัธยมศึกษา 89 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1

อุดมศึกษา 53 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3

ไม่ตอบ 60 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2

6. ระดับการศึกษาของมารดา

ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ประถมศึกษา 175 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3

มัธยมศึกษา 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6

อุดมศึกษา 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6

ไม่ตอบ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2

7. ลักษณะครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว 205 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4

ครอบครัวขยาย 165 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6

8. สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

ระดับต่ำ 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9

ระดับปานกลาง 219 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2

ระดับสูง 70 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9

9. ความสามารถในการดูแลตนเอง

ระดับดี	4 คน คิดเป็นร้อยละ	1.1
ระดับค่อนข้างดี	246 คน คิดเป็นร้อยละ	66.5
ระดับค่อนข้างไม่ดี	120 คน คิดเป็นร้อยละ	32.4
ระดับไม่ดี	- คน คิดเป็นร้อยละ	-

1.2 ระดับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความสามารถในการดูแลตนเองในแต่ละด้านอยู่ในระดับค่อนข้างดีเช่นกัน

ตอนที่ 2 ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา อัตรานักสน์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน พบว่า

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความสามารถในการดูแลตนเองรายด้าน ก็พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเอง ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4

2.2 อัตรานักสน์ของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาอัตรานักสน์กับความสามารถในการดูแลตนเองรายด้าน ก็พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 5

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเองรายด้าน ก็พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 6

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู เพศของเด็กวัยเรียน อายุ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า

3.1 เด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 7 บางส่วน

3.2 เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กวัยเรียนเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 8

3.3 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านก็พบว่าเด็กวัยเรียน ซึ่งบิดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 9

3.4 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความสามารถในการดูแลตนเองรายด้าน ก็พบว่าเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีอายุต่างกันมีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 10

3.5 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดาอายุแตกต่างกัน กับอายุใกล้เคียงกัน โดยมีได้แยกช่วงอายุของบิดามารดา มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน เมื่อแบ่งช่วงอายุของบิดามารดาออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมา กับช่วงอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ก็พบว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกันเช่นกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 11

3.6 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านก็พบว่า เด็กวัยเรียนซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกันเช่นกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 12

3.7 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการดีกว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นต่ำกว่า ประถมศึกษาและประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการดีกว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ส่วนเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างจากเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นอุดมศึกษาและเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างจากเด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีการศึกษาชั้นต่ำกว่าประถมศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 13 บางส่วน

3.8 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน และระดับการศึกษาเท่ากัน (โดยมิได้แยกการศึกษาแต่ละระดับชั้นที่เท่ากัน) มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 14

3.9 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน (ครอบครัวเดี่ยวกับครอบครัวขยาย) มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านก็พบว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 15

3.10 เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านก็พบว่า เด็กวัยเรียนซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองรายด้านไม่แตกต่างกันเช่นกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 16

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง

4.1 ผลการศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้

อัตราร้อยละต่าง ๆ เป็นตัวแปรทำนาย พบว่า ตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญหรือมีประสิทธิภาพในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง มี 3 ตัว คือ อัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคม เป็นตัวแปรทำนายแรกที่มีอิทธิพลสูงสุด สามารถทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอำนาจการทำนายร้อยละ 23.94 อัตราร้อยละด้านความสุขและความพอใจเป็นตัวแปรทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 2 สามารถร่วมทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้ร้อยละ 31.84 โดยสามารถทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวแปรทำนายตัวแรกตัวเดียวร้อยละ 7.90 และอัตราร้อยละด้านสติปัญญา และสภาพภายในโรงเรียนเป็นตัวแปรทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 3 สามารถร่วมกับอัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุข และความพอใจ ทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้ร้อยละ 36.10 โดยสามารถทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวแปรทำนาย 2 ตัวร้อยละ 4.25

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับกลุ่มตัวแปรทำนาย ทั้ง 3 ตัว เท่ากับ .6008 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรทำนายทั้ง 3 ได้แก่อัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านความสุขและความพอใจ ด้านสติปัญญาและสภาพภายในโรงเรียน สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวน หรือทำนายความสามารถในการดูแลตนเองได้ร้อยละ 36.10 ด้วยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ .2971 สมการการทำนายในรูปแบบดังนี้

$$Y' = 11.6155 + .0680 X_{21} + .0689 X_{26} + .0508 X_{22}$$

เมื่อ Y' แทน ความสามารถในการดูแลตนเอง

X_{21} แทน อัตราร้อยละด้านพฤติกรรมทางสังคม

X_{26} แทน อัตราร้อยละด้านความสุขและความพอใจ

X_{22} แทน อัตราร้อยละด้านสติปัญญาและสภาพภายในโรงเรียน

4.2 ผลการศึกษาอำนาจการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมรันทศน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กร้อยเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวทำนายพบที่ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญหรือมีประสิทธิภาพในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง มี 3 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นตัวทำนายแรกที่มีอิทธิพลสูงสุด สามารถทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอำนาจการทำนายร้อยละ 32.97 อัตมรันทศน์เป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 2 สามารถร่วมทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้ร้อยละ 46.78 โดยสามารถทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวทำนายตัวแรกตัวเดียวร้อยละ 13.81 และเพศของเด็กร้อยเรียนเป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอันดับ 3 สามารถร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมรันทศน์ทำนายความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้ร้อยละ 50.18 โดยสามารถทำนายเพิ่มขึ้นจากการใช้ตัวทำนาย 2 ตัว ร้อยละ 3.40

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับกลุ่มตัวทำนายทั้ง 3 ตัว เท่ากับ .7084 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวทำนายทั้ง 3 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมรันทศน์ เพศของเด็กร้อยเรียน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวน หรือทำนายความสามารถในการดูแลตนเองได้ร้อยละ 50.18 ด้วยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ .2651 และสมการการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y' = 25.5710 + .0299 X_{11} + .0209 X_2 + .1381 X_3$$

เมื่อ Y' แทน ความสามารถในการดูแลตนเอง

X_{11} แทน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

X_2 แทน อัตมรันทศน์

X_3 แทน เพศของเด็กร้อยเรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเรื่องความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. ความสามารถในการดูแลตนเอง

จากผลการวิจัยพบว่าเด็กวัยเรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{X} = 1.67$, S.D. = 0.47) และความสามารถในการดูแลตนเองรายด้าน ได้แก่ การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย การดูแลตนเองด้านที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ การดูแลตนเองด้านการเรียน และการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับค่อนข้างดีเช่นกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ เฉลลา เพียรชอบ (2528 : 47) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ดูแลสุขภาพตนเองโดยรวมอยู่ในระดับดี และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ สุนันท์ ใหญ่ลายอง (2532 : 87) ที่ศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่านักเรียนมีการดูแลสุขภาพตนเองโดยรวมอยู่ในระดับดีเช่นกัน การที่เด็กวัยเรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างดีนั้น อาจเนื่องมาจากเด็กเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ กันมาตั้งแต่เล็กเมื่ออยู่ที่บ้าน และได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาให้อายุเหมาะสมยิ่งขึ้นจากสังคมภายนอกครอบครัว ได้แก่ โรงเรียน ครู เพื่อน และสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับตัวเด็ก แล้วเด็กวัยเรียนเองก็มีความพร้อมทางด้านร่างกาย ความรู้สึกรู้จักคิดที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ กล่าวว่า เด็กวัยเรียนเป็นวัยที่ใช้ความคิด มีเหตุผลและรู้จักแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operational) มีความคิดกว้าง สามารถเข้าใจสิ่งที่ตนเองได้ยืมนมองเห็น ได้สัมผัส ได้อ่าน มาช่วยแยกแยะสิ่งที่เป็นเหตุและผลได้ (Koster. 1983 : 30) ทำให้เด็กเกิดการตัดสินใจและกระทำการดูแลตนเอง

จากการศึกษาความสามารถในการดูแลตนเองเป็นรายด้าน พบว่าการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุด ทั้งนี้มาจากการอบรม สั่งสอนของครู เรื่องสุขภาพอนามัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของเด็ก เพราะเด็กชั้นประถมศึกษาเป็นวัยที่ยังใกล้ชิดกับครู

และเชื่อฟังครูมากที่สุด ดังนั้นจึงยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของครูมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ (สุนันท์ ไพบูลย์ยอง. 2532 : 88) นอกจากนี้ยังมีการจัดโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการและถูกสุขลักษณะ โดยเด็กนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับตั้งแต่ปานกลางจนถึงระดับดี จะทำให้เด็กเสียค่าอาหารกลางวันเป็นรายเดือนในราคาต้นทุนของอาหาร ส่วนเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ โรงเรียนก็จะจัดอาหารกลางวันให้รับประทานฟรี อย่างไรก็ตามโรงเรียนจะต้องควบคุมคุณภาพและการจัดเตรียมอาหารอย่างสม่ำเสมอ ฉะนั้นการดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียนจึงมีคะแนนสูงที่สุดด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเด็กวัยเรียนนี้มีความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดีถึง 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 แสดงว่าเด็กส่วนหนึ่งยังดูแลตนเองไม่เต็มที่ เด็กยังต้องพัฒนาการดูแลตนเองให้สูงขึ้นโดยเฉพาะด้านการเรียน ($\bar{X} = 1.62$, S.D. = 0.47) และด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 1.52$, S.D. = 0.47) จากการศึกษาของ คลาส (พันคำ มีโรทนทอง. 2533 : 98 ; อ้างอิงมาจาก Klass. 1984 : 405) ก็ยืนยันว่าการปฏิบัติและบทบาทของครูมีอิทธิพลต่อเด็กนักเรียนในเรื่องการเรียน เพราะการที่ครูเอาใจใส่ เข้มงวดต่อการเรียน การทำงานในสิ่งที่ครูกำหนด ชี้แนะแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงมีเวลาในการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำเกี่ยวกับบทเรียน แม้ว่าจะเป็นงานที่หนักสำหรับครูก็ตาม แต่สิ่งที่เด็กนักเรียนจะได้รับคือการพัฒนาความสนใจในการเรียน ซึ่งก็หมายถึงเด็กนักเรียนมีการดูแลตนเองในเรื่องการเรียนที่ดีขึ้นนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามเรื่องการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะปล่อยเป็นหน้าที่รับผิดชอบของโรงเรียนและครูเท่านั้นไม่ได้ ผู้ปกครองเองก็ต้องรู้จักแบ่งเวลาให้กับเด็กในความปกครองของตน โดยการติดตามถึงการเรียนรู้ บทเรียนต่าง ๆ และข้อสงสัย เพราะสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กได้สนใจในเรื่องการดูแลตนเองด้านการเรียนมากยิ่งขึ้น

ส่วนการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจนั้น มีค่าเฉลี่ยเข้าใกล้ในระดับค่อนข้างไม่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประหยัดและออมนั้น เด็กได้รับแบบอย่างที่ดีถ่ายทอดมาจากผู้ปกครอง (พงษ์เทพ มนัสตรง. 2527 : 98) ในระดับตัวนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พันคำ มีโรทนทอง (2533 : 109) พบว่า การประหยัดและออมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง นั่นก็คือถ้าผู้ปกครองเป็นคนขยันหมั่นเพียร

ประหยัดและออม เด็กก็จะมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงหรือเช่นเดียวกันด้วย ส่วนโรงเรียนและครูนั้น ก็จะต้องเป็นแบบอย่างในการประหยัดและออมให้กับเด็กด้วยเช่นกัน เช่น การนำวัสดุเหลือใช้ มาประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้ที่เด็กได้รับมาจากบ้าน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาการดูแลตนเองด้านเศรษฐกิจให้เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการดูแลตนเองจากการ ศึกษาพบว่า

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถ ในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัย มุสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1969 : 627) ฮอฟแมน (เพียวัว เกาทัณฑ์ทอง. 2534 : 31 ; อ้างอิงมาจาก Hoffman. 1970 : n.d.) 1970) ดันย งามมานะ (2517 : 44 - 45) ถวิล รักชลธิ์ (2526 : 47 - 51) และมารีสา รัฐปัตย์ (2532 : 144 - 145) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการอบรมลักษณะนี้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ต่อบุตรพอสมควร ปกครองบุตรด้วยการใช้เหตุผล ทำให้บุตรเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีการฝึกหัดทำให้บุตรรู้จัก ช่วยเหลือตนเองโดยไม่ใช้อำนาจขู่บังคับ หรือใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง และมีการลงโทษพอควรแก่ การทำผิดของเด็ก บิดามารดาสนองความต้องการพื้นฐานของบุตร และส่งเสริมให้บุตรมีโอกา สปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงทำให้บุตรมีการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง ให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถ ในการดูแลตนเอง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้สามารถอธิบายได้จากการศึกษา อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันที่ผ่านมานี้ได้นั้นพบความขัดแย้งกัน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือการศึกษาของ มุสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1969 : 627) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูลักษณะนี้ บิดามารดามักใช้อำนาจสิทธิขาดในการปกครองบุตรโดยการห้ามปราม ไม่เปิดโอกาสให้บุตรรู้จักรับผิดชอบจึงทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ซึ่งตรงกับการศึกษาของ มารีสา รัฐปัตย์ (2532 : 144 - 145) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ทำให้ บุตรขาดความทะเยอทะยานไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่รู้จักการวางแผนงานต่างๆ ไม่มีความ รับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนอีกลักษณะหนึ่งจากการศึกษาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2520 : 26) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนั้น บิดามารดา

จะบอกกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและลงโทษตามความผิด สอนให้เด็กได้รู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่เล็กจนโต จึงทำให้เด็กทำตามจนเป็นนิสัยและช่วยเหลือตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตามการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควรต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่บิดามารดากำหนดไว้ ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ ฟ็องเฟรรม เกดพิทท์ (2530 : 180 - 181) ที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนั้นทำให้บุตรเกิดความตึงเครียด เป็นคนเจ้าระเบียบ มีความสามารถในการทำงานและรู้จักวางแผนงานได้บ้าง แต่ต้องทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง หรือต้องมีการตรวจสอบงานด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจคนอื่น และบุตรอาจช่วยเหลือตนเอง หรือดูแลตนเองได้พอสมควร

จะเห็นได้ว่าเด็กบางคนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันไม่ สามารถดูแลตนเองได้ แต่เด็กบางคนเมื่อได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันแล้วสามารถที่จะดูแลตนเองได้ ดังนั้นเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้อาจมีทั้ง 2 ลักษณะอยู่รวมกัน จึงทำให้ผลการวิจัยไม่พบความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันกับความสามารถในการดูแลตนเอง

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่าการศึกษการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยที่มาผ่านมานอติดนั้น ก็พบความขัดแย้งใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ การที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับบุตรของตน ทำให้บุตรสามารถพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองได้ เนื่องจากบิดามารดาไม่สนใจหรือเอาใจใส่เท่าที่ควร มักปล่อยให้บุตรทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง บุตรจึงต้องช่วยเหลือตัวเองตั้งแต่อายุน้อย แต่มีแนวโน้มว่าเด็กจะมีนิสัยเป็นคนก้าวร้าว ขาดระเบียบวินัย และมักมีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยแล้วทำให้เด็กมีลักษณะดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิล รักชลธี (2526 : 51) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคล และสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี ส่วนการศึกษาลักษณะที่ 2 นั้น การที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับบุตรของตน บุตรจะไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลือแนะนำ หรือเอาใจใส่จากบิดามารดา ทำให้บุตรไม่มีแนวทางชีวิตสำหรับยึดถือ ไม่รู้จักคิด และไม่เห็นคุณค่าของการกระทำสิ่งต่าง ๆ อยากทำอะไรก็ทำ เห็นแก่ตัว ไม่มีความกระตือรือร้น เกียจคร้าน

ขาดหลักการและการวางแผนที่ดี ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และเมื่อพบอุปสรรคบ่อยๆ ก็จะทำให้เด็กหมดความพยายามในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ขาดการเอาใจใส่ต่อตนเอง ไม่มีความมานะในการเรียน อาจหนีโรงเรียนเพื่อไปเที่ยวเตร่ ไม่มีการวางแผนเรื่องการใช้จ่ายเงินของตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยแล้วทำให้บุตรมีลักษณะดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริสา รัฐปัตย์ (2532 : 87) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้แก่ การวางแผนงาน ความกระตือรือร้นต่อการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วันเพ็ญ เกาสมบัติ (2536 : 60) ที่พบว่าความมานะอดสาหะมีความสัมพันธ์ทางลบกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

จะเห็นได้ว่าเด็กบางคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยสามารถดูแลตนเองได้ แต่เด็กบางคนเมื่อได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยแล้วไม่สามารถดูแลตนเองได้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สามารถดูแลตนเองได้ และข้อสนับสนุนอีกประการหนึ่ง คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนี้มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวมและการดูแลตนเองด้านการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนัย งามมานะ (2517 : 46) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองเกินไปจะทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีความอยากรู้ อยากเห็น และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำไปด้วย ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ เป็นการรักบุตรแบบตาบอด ไม่เคยห้ามปราม ว่ากล่าวตักเตือนบุตร ยอมให้บุตรประพฤติตนอย่างตามใจตนเอง ไม่ยอมรับความผิดพลาดของบุตร เข้าข้างบุตรและป้ายความผิดให้ผู้อื่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้เกิดผลร้ายกับตัวบุตร คือ ทำให้บุตรไม่สามารถหาแนวทางที่เหมาะสมในการช่วยเหลือตนเองหรือดูแลตนเองได้ดี (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว . 2539 : 60) บิดาและมารดามักจะทำทุกอย่างหรือเกือบทุกอย่างให้กับบุตรจนทำให้บุตรติดนิสัยไม่ช่วยตัวเอง เกียจคร้าน แม้ในเรื่องการเรียนก็ต้องให้บิดา มารดา คอยดูแลช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นการทำลายพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตร

(ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 182 - 183) ทั้งนี้เพราะบิดามารดามักจะสงสาร และมีความเป็นห่วงบุตรมากเกินไป

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่แตกต่างกัน 4 แบบ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เด็กมีความสามารถในการดูแลตนเองสูงกว่าแบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจ แบบเข้มงวดกวดขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นวิธีการเลี้ยงดูที่ใช้เหตุผลมากที่สุดระหว่างบิดามารดาและบุตร จึงทำให้บุตรได้เรียนรู้และฝึกให้ดูแลตนเองได้ดีที่สุด รองลงมา ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเพราะใช้เหตุผลของบิดามารดาแต่เพียงฝ่ายเดียวไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของบุตรและการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ กับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนั้น บิดามารดาปล่อยให้บุตรกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามใจชอบ ไม่มีการใช้เหตุผลในการอบรมเลี้ยงดู

3. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับความสามารถในการดูแลตนเอง จากการศึกษาพบว่า

3.1 อัตมโนทัศน์ของเด็กวัยเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เนลสัน (Nelson. 1986 : 382) ฟิลลิปส์ (Phillips. 1986 : 204) มิลเลอร์ (Miller. 1987 : 87) เบอร์แมน (Berman. 1992 : 654 - 659) แมคเคนเลบ (Mc Caleb and A. Edgil. 1994 : 238) รุ่งนภา ทิวงะ (2531 : บทคัดย่อ) วิมล สุวรรณณี (2527 : 58 - 60) จรัส อุ่นฐิติวัฒน์ (2532 : 124 - 126) สุริสา อารยพิทยา (2533 : 79) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าอัตมโนทัศน์เป็นการประมวลความรู้สึนึกคิดและการรับรู้ที่มีต่อตนเอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ และตัดสินใจในการดูแลตนเองตามแนวคิดของ โอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 17 - 23 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1991 : 148 - 155) โจเซฟ (วินา จีระแพทย์. 2533 : 219 ; อ้างอิงมาจาก Joseph. 1980 : 136) บุคคลจะมีการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม คือ มีความสามารถในการเริ่มการดูแลตนเอง และมีความพยายามที่จะปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่องนั้น จะต้องมีแรงจูงใจที่จะกระทำ มีกำลังใจ และความตั้งใจสูงตั้งแต่เริ่มปฏิบัติจนสิ้นสุด ดังนั้นอัตมโนทัศน์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความพร้อม และเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ แล้วปฏิบัติตน

เกี่ยวกับการดูแลตนเอง นั่นคือบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์สูงจะมีความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญ มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่ดีของบุคคลต่อร่างกาย ความสามารถ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทำให้เกิดแรงจูงใจ มีกำลังใจ กำลังกายที่เข้มแข็งสามารถเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้สำเร็จ รวมทั้งมีความสนใจที่จะหาความรู้ และฝึกทักษะในการปฏิบัติกรดูแลตนเองที่เหมาะสม แต่ถ้าบุคคลขาดความชื่นชมในตนเอง เห็นตนเองไร้ค่าไร้ความสามารถทำให้เกิดความรู้สึกเศร้า มีปมด้อย แยกตัวออกจากสังคมรู้สึกถูกทอดทิ้ง ไม่เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้ใกล้ชิด ก็จะหมดแรงจูงใจ ขาดความสนใจการดูแลตนเอง ทำให้เกิดความบกพร่องในการดูแลตนเอง (สุปราณี พันธน้อย และกรรณิการ์ สุวรรณโรต. 2527 : 959 - 960)

4. ปัจจัยด้านตัวเด็กวัยเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง

4.1 เพศของเด็กวัยเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง จากการศึกษาพบว่า เด็กวัยเรียนเพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อลิซาเบท (Elizabeth. 1987 : 1644 - B) พาเพอร์นีย์ และคนอื่น ๆ (Paperny and others. 1990 : 456 - 461) เจลา เพียร์ชอบ (2528 : 44) พันเคา มีโรนทอง (2533 : 152) โรสภนา รอดู (2536 : บทคัดย่อ) ปริญา จิรกุลพัฒนา (2536 : 60) จากข้อค้นพบนี้เนื่องมาจากเพศหญิงเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชายประมาณ 2 ปี จึงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย และการพัฒนาทางด้านสมอง แล้วเพศชายอายุตั้งแต่ 5 - 14 ปี มักจะมีความก้าวร้าว ชอบเล่นโลดโผน ไม่ไคร่ระมัดระวัง ชุกชน อยากรู้อยากเห็น มีความกล้าเสี่ยงอันตรายมากกว่าเพศหญิง (สุรางค์ จันทรเฒ. 2525 : 42) นอกจากนี้เพศหญิงได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีคุณงามความดี ขยันหมั่นเพียร มีความเป็นห่วงผู้อื่น มีความเมตตา และพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตั้งแต่วัยเยาว์ จึงเป็นการยากที่จะทำลายนิสัยเหล่านี้ในวันข้างหน้า ส่วนเด็กชายจะได้รับการส่งเสริมและสอนให้เป็นผู้มีความแข็งแรง กล้าหาญ จึงทำให้เพศชายเป็นผู้ที่ชอบความเสี่ยง โลดโผน ไม่มีความละเอียดรอบคอบ ไม่ใส่ใจในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง (สุนทร รัตบรรเทา. 2532 : 72 - 73) จึงเป็นการสนับสนุนข้อค้นพบ ที่ว่าเพศหญิงดูแลตนเองได้ดีกว่าเพศชาย

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวัยเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

นันท์ (Nunn. 1978 : 2802-B) วันเพ็ญ เกาสมบัติ (2536 : 58) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความมานะอุตสาหะ และยังสอดคล้องกับ สุริสา อารยพิทยา (2533 : 86) ที่ศึกษาพบว่า ผลการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย ทั้งนี้อธิบายได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมาจากความพยายาม การพัฒนาความคิด และสติปัญญาทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคมรอบ ๆ ตัว รวมทั้งทักษะในการช่วยเหลือตนเองในด้านต่าง ๆ ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโอเรม (สมจิต หนูเจริญกุล. 2533 : 129 ; อ้างอิงมาจาก Orem. 1980 : 79 - 82) ที่กล่าวว่า ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้จะช่วยให้นักคนได้เข้าใจเหตุการณ์และสภาวะการณ์ทั้งภายในและภายนอกมองเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสิ่งที่ต้องกระทำ พิจารณาดัดสินใจด้วยตนเอง และสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้การดูแลตนเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ปัจจัยด้านบิดามารดาความสามารถในการดูแลตนเอง

5.1 อายุบิดา มารดา ของเด็กวัยเรียนกับความสามารถในการดูแลตนเอง

จากการศึกษาพบว่า เด็กที่บิดามีอายุต่างกับกับเด็กที่มารดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสพ ยุทธเมธากูร (2530 : 49) พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้แก่เด็กเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่าผู้ปกครองทุกกลุ่มอายุได้ตระหนักถึงการดูแลตนเองทั้งของตนเองและของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ซึ่งจากการศึกษาของ วิลาวรรณ์ ศรีสุวรรณ (2531 : 72 - 75) ก็พบว่า บิดาในกลุ่มอายุต่าง ๆ มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของตนไม่แตกต่างกัน อีกทั้งปัจจุบันมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ที่สามารถหาความรู้ และแบบอย่างของการกระทำที่มีประโยชน์มาสู่ครอบครัวได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้ปกครองก็ต้องรู้จักชี้แนะบุตรของตนในการรับสื่อต่าง ๆ ด้วยความคิดและวิจารณญาณ เพื่อป้องกันอิทธิพลทางที่ผิดของสื่อในการให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับบุตร (สุนทร รัตนบรรเทา. 2532 : 68 - 69)

จากผลการวิจัยยังพบว่า คู่บิดากับมารดาที่มีอายุแตกต่างกัน (ตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป) กับอายุใกล้เคียงกัน (ต่ำกว่า 4 ปีลงมา) มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจอธิบายข้อค้นพบนี้ได้ว่าบิดาและมารดาที่มีอายุคราวเดียวกัน ก็จะมีเพื่อนฝูงรุ่นเดียวกัน มีความสนใจและแนวคิดใกล้เคียงกัน ทำให้วิถีทางดำเนินชีวิต และการสั่งสอนบุตร

ของตนไปในแนวทางเดียวกันด้วย แม้ว่าจะมีความคิดแตกต่างกันบ้างแต่ก็สามารถรวมขอมกันได้ แต่ถ้าอายุของบิดาและมารดาต่างกันเกิน 15 ปี โอกาสที่จะมีความสุขในครอบครัวก็น่าจะน้อยลง เพราะเหตุว่ามีความสนใจและแนวคิดต่างกัน แล้วบุตรเองก็เกิดความสับสนในการอบรมสั่งสอน ของบิดาและมารดา (สมาคมทศเศรษฐศาสตร์. 2524 : 140) อันจะนำไปสู่การตัดสินใจในการ กระทำการดูแลตนเองที่ไม่ถูกต้องของบุตรนั่นเอง และยังมิงงานวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างทาง อายุของสามีกับภรรยาในความเห็นพ้องต้องกันระหว่างสามีและภรรยาเกี่ยวกับการมีบุตรของ ทิฐินันท์ สุขนันตพงศ์ (2529 : 83) โดยศึกษาแยก 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งสามีกับภรรยาอายุห่างกัน 6 ปี เป็นต้นไป ถือเป็นกลุ่มที่มีอายุแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มสามีกับภรรยาอายุห่างกันต่ำกว่า 6 ปีลงมาถือเป็นกลุ่มที่มีอายุใกล้เคียงกัน พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับการมีบุตร ไม่แตกต่างกัน

5.2 ระดับการศึกษาของบิดามารดาของเด็กวัยเรียนกับความสามารถในการ ดูแลตนเอง จากการศึกษพบว่า เด็กวัยเรียนที่ระดับการศึกษาของบิดาที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะ ความคาดหวังของสังคม และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทำให้บิดาที่มีการศึกษาทุกระดับชั้นต้อง ออกไปประกอบอาชีพทั้งวันจึงไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอน ดูแลความประพฤติของบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มานั้น ส่วนใหญ่มีบิดาจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 42.70) จึงคาดว่าครอบครัวมีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมไม่สูงนัก จึงจำเป็นต้องออกไปประกอบอาชีพ เพื่อต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจของสังคมเมืองหลวง ซึ่งสอดคล้องกับ นิติยา ไทยาภิรมย์ (2532 : 58) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะสุขภาพกับพฤติกรรม อนามัยของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังพบว่า ระดับการศึกษาของบิดาต่างกัน แต่ พฤติกรรมอนามัยของเด็กวัยเรียนไม่แตกต่างกัน

ในส่วนของระดับการศึกษาของมารดากับความสามารถในการดูแลตนเอง ของเด็กวัยเรียน พบว่า เด็กวัยเรียนที่มารดามีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มีความสามารถในการดูแลตนเองโดยรวม การดูแลตนเองด้านสุขภาพอนามัย และด้านที่จำเป็น ตามระยะพัฒนาการสูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อธิบายได้ว่าจากสภาพทางเศรษฐกิจของเมืองหลวง ทำให้มารดาต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านตามสาขาวิชาชีพที่ได้เรียนมา

แต่เนื่องจากในสังคมไทยมารดาจะได้รับมอบภาระในการอบรมเลี้ยงดูบุตร (คณะกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาและอบรม. 2526) มารดาจึงดูแลบุตรทุกเรื่องทั้งเรื่องสุขภาพอนามัย การคบเพื่อน ความประพฤติของบุตร การศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการใช้จ่ายเงิน ดังนั้นมารดาที่มีการศึกษาระดับสูงสามารถหาความรู้ ประสบการณ์ การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลมาอบรมสั่งสอนบุตร ส่งเสริมบุตรดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนงนุช โพธิ์สัตย์ (2530 : 61) ที่พบว่า เด็กนักเรียนที่มีมารดามีระดับการศึกษาสูง มีบริบทนิสัยดีกว่าเด็กนักเรียนที่มีมารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าเช่นเดียวกับการศึกษาของ

พนอ ทิพย์พิมลรัตน์ (2534 : 110) ที่พบว่า นักเรียนที่มีมารดามีระดับการศึกษาสูงมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารสูงกว่านักเรียนที่มีมารดามีระดับการศึกษาต่ำ

จากการวิจัยยังพบอีกว่าระดับการศึกษาของบิดากับมารดามีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนโดย พบว่าคู่บิดากับมารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกันกับระดับการศึกษาเท่ากันมีลูกวัยเรียนที่มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าคู่บิดากับมารดาส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.42 มีระดับการศึกษาเท่ากัน และร้อยละ 41.58 มีระดับการศึกษาต่างกัน แล้วเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของคู่บิดามารดาที่แตกต่างกันมาก ๆ พบน้อยมาก อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรนี้มีถึง 79 คน ข้อมูลที่ได้จึงมีน้ำหนักไม่เพียงพอในการอธิบาย แต่ทั้งนี้ก็อาจอธิบายได้ว่า จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกาเมื่อค้นพบว่า คู่สามีภรรยาที่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้เป็นอย่างดี มีความสอดคล้อง และเห็นพ้องต้องกันในการดำเนินชีวิต โดยทั่วไปมักนิยมเลือกคู่ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน หรือแตกต่างกันไม่มากนัก (สมามคนเศรษฐศาสตร์. 2524 : 140 - 141)

6. ปัจจัยด้านครอบครัวกับความสามารถในการดูแลตนเอง

6.1 ลักษณะครอบครัวกับความสามารถในการดูแลตนเอง จากการศึกษาพบว่า เด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวเดียวกับเด็กวัยเรียนที่มาจากครอบครัวขยาย มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ก็อาจอธิบายได้ว่าลักษณะครอบครัวไทยจะแตกต่างจากครอบครัวของสังคมตะวันตก คือ ส่วนใหญ่มักจะปลูกบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน หรืออยู่บ้านเดียวกับญาติผู้ใหญ่ (สุพิตรา สุภาพ. 2525 : 85 - 86) บิดามารดาและบุตร รวมทั้งญาติพี่น้อง จะมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีการติดต่อเยี่ยมเยียนกันอยู่เสมอ

ตลอดจนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะบิดามารดาจะมีความรักความห่วงใยบุตรอย่างลึกซึ้งและมักติดตามไปเยี่ยมบุตร ทั้งที่เป็นโรคหรือแต่งงานแล้วอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ความแตกต่างระหว่างครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายของสังคมไทยจึงมีน้อย ดังนั้นการปลูกฝังแนวความคิดและการปฏิบัติการดูแลตนเองแก่เด็กในครอบครัวเดี่ยวก็อาจจะได้รับจากญาติผู้ใหญ่ที่ลูกบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน หรือญาติผู้ใหญ่ที่มาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ ดังนั้นลักษณะของครอบครัวจึงไม่มีผลต่อการดูแลตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิสา อารยพิทยา (2533 : 80) ที่พบว่า ผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมียที่มาจากรครอบครัวเดี่ยวกับครอบครัวขยายมีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

6.2 สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวกับความสามารถในการดูแลตนเอง จากการศึกษพบว่าเด็กวัยเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ ปานกลาง และสูง มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ไทยาภิรมย์ (2532 : 59) และชูขวัญ ปิ่นสกุล (2533 : 98) อธิบายได้ว่าสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันยุคค่าเงินบาทลอยตัว ทำให้ค่าใช้จ่ายในการซื้อหาของอุปโภค บริโภค มีราคาแพงมากขึ้น รวมทั้งเงินเดือนในการจ้างคนงานเพื่อทำงานบ้านก็สูงตามไปด้วย ทำให้ครอบครัวที่มีรายได้ระดับปานกลางและสูงนั้นก็จะต้องประหยัดค่าใช้จ่าย โดยไม่จ้างคนงานแต่ให้สมาชิกในครอบครัวดูแลรับผิดชอบตนเอง ฉะนั้นบุตรจึงมีโอกาสนในการเรียนรู้ที่จะดูแลตนเองส่วนเด็กในครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจต่ำหรือยากจน เด็กจะต้องช่วยเหลือตัวเองเนื่องจากบิดามารดาต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ

7. การศึกษาอำนาจการทํานายความสามารถในการดูแลตนเอง

7.1 การศึกษาตัวทํานายที่สามารถทํานายความสามารถในการดูแลตนเอง

โดยใช้อัตมโนทัศน์ด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคม ด้านความสุข และความพอใจ ด้านสติปัญญา และสถานภาพในโรงเรียน สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง ซึ่งมีอำนาจการทํานายร้อยละ 36.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 17 บางส่วน ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเด็กวัยเรียนตอนปลายนี้เป็นวัยคาบเกี่ยวกับระยะก่อนวัยรุ่นหรือวัยเริ่มแตกเนื้อหนุ่มสาว โดยเฉพาะเพศหญิงจะเจริญเติบโตเร็วกว่าเพศชายประมาณ 2 ปี การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเริ่มมีมากขึ้น ทำให้การประสานงานของร่างกายช่วงแรก ๆ นั้นดูจะไม่ค่อยดี วัยนี้ชอบกิจกรรมที่รวดเร็ว ไม่ค่อยระมัดระวัง จึงทำให้

เกิดความผิดพลาดได้เสมอ ๆ (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร. 2526 : 105 - 108) แต่ถ้าเด็กได้รู้จักใช้ความระมัดระวัง สามารถปรับตัวและควบคุมตนเองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน แสดงความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในด้านพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางสังคมเกิดความสุขและความพอใจในการกระทำที่ผ่านมา แล้วทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนฉลาดมีความสามารถ อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจ กำลังใจและมีความสนใจที่จะหาความรู้ รวมทั้งฝึกทักษะในการดูแลตนเอง จากการศึกษาครั้งนี้ตัวทนาย 3 ตัวที่เด็กกล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถร่วมกันทนายได้ร้อยละ 36.10 ที่เหลือร้อยละ 63.90 นั้น มาจากตัวทนายอื่น ๆ ซึ่งจะเด็กกล่าวต่อไป

7.2 การศึกษาตัวทนายที่สามารถทนายความสามารถในการดูแลตนเอง

โดยใช้การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ อัตมรันทน์ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน อายุและระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นตัวทนาย ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมรันทน์ เพศของเด็กวัยเรียน สามารถร่วมกันทนายความสามารถในการดูแลตนเอง ซึ่งมีอำนาจการทนายร้อยละ 50.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 18 บางส่วน สามารถอธิบายได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น บิดามารดาให้ความรักให้คำแนะนำ และให้อิสระกับบุตรพอสมควร จึงทำให้บุตรมีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักคิดและตัดสินใจว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และเกิดความเชื่อมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดของตน มีความกระตือรือร้นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับที่ วิวาทวัน มูลสถาน (2523 : 69) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสามารถทนายความมีวินัยในตนเองของเด็ก ซึ่งทนายได้ร้อยละ 14.95 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนอัตมรันทน์เป็นตัวทนายตัวที่ 2 กล่าวคือ อัตมรันทน์เป็นพื้นฐานของการรับรู้ ทักษะที่ทนายให้บุคคลเกิดแรงจูงใจและตัดสินใจในการดูแลตนเอง (Connelly. 1987 : 625) ซึ่งตรงกับการศึกษาของ ซอซีเออร์ (Saucier. 1984 : 135 - 138) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมรันทน์และการมีส่วนร่วมทนายกิจกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน อายุ 10 - 12 ปี พบว่า อัตมรันทน์มีส่วนร่วมทนายกิจกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กได้ และตรงกันกับ สุริศา อารยพิทยา (2533 : 90) ที่พบว่าอัตมรันทน์เป็นตัวทนายตัวแรกของการดูแลตนเอง

ของผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย ซึ่งทำนายได้ร้อยละ 41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเพศของเด็กวัยเรียนเป็นตัวทำนายตัวที่ 3 ที่เข้าไปร่วมทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง เนื่องจากเพศหญิงมีความละเอียดรอบคอบ รู้จักระมัดระวัง ห่วงใยผู้อื่น และเป็นผู้มีคุณงามความดี ส่วนเพศชายนั้นกล้าเสี่ยง ไม่มีความละเอียดละออ ไม่ค่อยรู้จักวางแผนไว้ล่วงหน้า

จากการศึกษาในครั้งนี้ ตัวทำนายที่สามารถร่วมทำนายความสามารถในการดูแลตนเอง ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมโนทัศน์ และเพศของเด็กวัยเรียน ทำนายได้ร้อยละ 50.18 ที่เหลือร้อยละ 48.82 นั้น อาจเป็นผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา เช่น ลำดับการเกิดของบุตร สภาพาสภาพ สุขภาพ ความสุขในครอบครัว เป็นต้น เพราะปัจจัยเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถในการดูแลตนเองได้

สรุปจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อัตมโนทัศน์ ปัจจัยด้านตัวเด็ก คือ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียน ปัจจัยด้านมารดา คือ ระดับการศึกษาของมารดา ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานบางส่วนและสอดคล้องกับแนวคิดของ โรธมบางส่วนด้วยเช่นกัน

ข้อจำกัดทางการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลยังทำได้ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากเด็กนักเรียนบางคนจำประวัติส่วนตัวของบิดามารดาไม่ได้ แม้ว่าผู้วิจัยได้ไปพบกับเด็กนักเรียนด้วยตนเองมาแล้ว 1 ครั้ง ก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูล ดังนั้นปัจจัยบางประการในการศึกษาครั้งนี้ จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปผลได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง ดังนั้นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดกับเด็กจึงควรใช้แนวทางการอบรมเลี้ยงดูลักษณะนี้ ในการส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง

ของเต็กให้ดำเนินไปด้วยดียิ่งขึ้น ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ดูแล ให้ความร่วมมือ ให้อำนาจ และยอมรับในความสามารถของเด็ก ทั้งยังฝึกเต็กให้รู้จักคิด ตัดสินใจ และฝึกปฏิบัติ เพื่อทำให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิด ควรร่วมมือสนับสนุนให้เด็กมีอัตมโนทัศน์ สูงขึ้น โดยการยอมรับเด็กว่าเป็นส่วนหนึ่ง และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ของครอบครัว เพื่อนฝูง และห้องเรียน ทำให้เต็กได้รู้ถึงความถนัด ความสามารถ และยังได้ เข้าใจตนเองได้ดีขึ้น มีความคิดเกี่ยวกับตนเองในแง่ดีและเหมาะสม มีการยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ที่ทำความดี มีความเสียสละ มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนเป็นผู้ สร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ เช่น การประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุที่เหลือใช้ เป็นต้น

3. ครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก รองมาจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากแก่เด็กในการอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ความสามารถ และแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมที่เหมาะสม ฉะนั้นครูควรมีคุณลักษณะที่เด็กสามารถปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ได้ด้วย เช่น ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ มีความรักใคร่ ห่วงใยเด็ก มีเวลาให้กับเด็กพอสมควร เพื่อให้เด็ก เกิดความไว้วางใจ และครูควรอบรมสั่งสอนเด็กในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เพื่อเด็กจะไม่เกิด ความรู้สึกว่าถูกบังคับ หรือต้องปฏิบัติ

4. สื่อมวลชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้นในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีรายการยกย่องผู้ที่ทำความดี ช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคม ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพจากความขยันหมั่นเพียร และความวิริยะอุตสาหะ ของตนเอง เป็นต้น เพราะปัจจุบันนี้สื่อมวลชนมีบทบาทในการชักจูงใจแก่ประชาชนอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ในครอบครัวให้มีความประพฤติ ปฏิบัติ ตามที่สื่อต่าง ๆ นำมาเสนอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้การวัดตัวแปรความสามารถในการดูแลตนเองมีความสมบูรณ์และครอบคลุม ยิ่งขึ้น ควรเก็บข้อมูลวิธีอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับการใช้ แบบสอบถาม

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของลำดับการเกิดของบุตร สภาพาสุภาพ สุขภาพในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่อาจมีผลต่อความสามารถในการดูแลตนเอง เพราะเด็กวัยเรียนนี้จะเริ่มมีสังคมภายนอกบ้านกว้างมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ตัวเด็กเองหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้นเช่นกัน
3. ควรมีการศึกษาวิธีการส่งเสริม พัฒนา การดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนให้มากยิ่งขึ้น

บรรณาการ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- กรุงไกร เจนพานิช. "วิธีการรักษาสุขภาพขั้นพื้นฐาน," วารสารสุขภาพ. 7 (74) : 113 - 115 ; กุมภาพันธ์ 2522.
- กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. "การเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์," ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์ ครั้งที่ 1 เรื่องมโนทัศน์ในการพยาบาลแบบองค์รวม. หน้า 78 - 85. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.
- คณะกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาเลี้ยงดูและอบรม. ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526.
- คณะกรรมการจัดทำคู่มือ, นักวิชาการ. คู่มือการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์. สิ่งพิมพ์รัฐบาล, 2525.
- คณะกรรมการด้านครอบครัว. การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2539.
- คหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม. ตำราครอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, 2524.
- จรรยา สุวรรณทัต. แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้น้อยที่อยู่นในตัวเมือง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. (รายงานการวิจัยฉบับที่ 24)
- จรัส อุณัติวัฒน์. การรับรู้สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีรสนิยมเกี่ยวกับตนเองและแรงจูงใจสัมพันธ์ต่างกัน. ปริญญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- จิตรา วสุวานิช. "เด็กกับครอบครัว," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 1 - 7. หน้า 225 - 278. กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.

- เจียงคำ อินทวิชัย. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมเพศและความเครียดของมารดาเด็กป่วยด้วยโรคเรื้อรัง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533. อัดสำเนา.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคนอื่น ๆ. อิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาของเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2522.
- เจลา เพียรชอบ. การศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.
- ชูขวัญ ปิ่นสาท. การศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของมารดาและเด็ก และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับเคมีบำบัด. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533. อัดสำเนา.
- ชูชีพ อ่อนระกสูง. จิตวิทยาเด็กอุปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.
- दनัย งามมานะ. ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. (รายงานการวิจัยฉบับที่ 21)
- ต้นคำ ไชยสมหมาย. เลี้ยงลูกอย่างเข้าใจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดลฟี, 2528.
- ถวิล รักชลธี. การศึกษาพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน เขตบางกะปิ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ทิวินันท์ สุขันตพงศ์. ความเห็นพ้องต้องกันระหว่างสามีและภรรยาเกี่ยวกับการมีบุตร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529. อัดสำเนา.

- นางพาง ล้อมสุวรรณ. "จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก," รายงานสัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติ 1 - 7 พฤศจิกายน 2535. หน้า 83 - 85. กรุงเทพฯ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.
- นฤมล โพธิ์สัตย์. บริบทนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพังงา. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- นิตยา ไทยาภิรมย์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมอนามัย ของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532. อัดสำเนา.
- ประสพ ยุทธเมธากุล. บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้แก่เด็ก ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ประไพพรรณ ภูมิวิศิษฐ์. "พัฒนาการวัยเด็ก," ใน เอกสารการสอนพฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 1 - 7. หน้า 103 - 120. กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุราษฎร์ธานีราช, 2526.
- ปริญดา จิรกุลพัฒนา. การให้คุณค่าต่อสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของวัยรุ่นที่กำลัง ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536. อัดสำเนา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์, 2530.
- พงษ์เทพ มั่นตรง. บทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ตนเองในการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้แก่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- พนอ ทิพย์นิลรัตน์. พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร วิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

พรรณพิไล ศรีอารณ์. การพยาบาลครอบครัววิกฤต : การตั้งครรภ์. เชียงใหม่ :

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

พลอยพัชร (นามแฝง). "พัฒนาตนเอง : สอบให้ได้ดี," วารสารแนะแนว. 23 (124) :

8 - 11, สิงหาคม - กันยายน 2532.

เพียว เจาทัตทอง. การศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

พัชรีย์ สวนแก้ว. จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

ดวงกมล, 2536.

พันคำ มีโพทอง. การศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้น

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

พิรพงษ์ สิริวัฒนากูร. เปรียบเทียบพฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคลของนักเรียนที่ได้รับการ

อบรมเลี้ยงดูแบบฝึกหัดที่ตนเอง กับแบบยับยั้งการพึ่งตนเองชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน

โรงเรียนรัฐบาล จังหวัดชลบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

มธุรส วีระกานแพง. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจสัมฤทธิ์ การคิดแบบไม่ยึดตนเองเป็น

ศูนย์รวม การอบรมเลี้ยงดูในการฝึกหัดที่ตนเองและในการยับยั้งการพึ่งตนเองของ

เด็กไทยเชื้อชาติไทยและเด็กไทยเชื้อชาติจีน ในระดับอนุบาล. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.

มารีสา รัฐปัตย์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจสัมฤทธิ์. ปรินญาณิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

รุ่งนภา ทิฆะ. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ ความเชื่ออันอาจภายใน - ภายนอกตนและ

สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2531. อัดสำเนา.

- ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. บทบาทครอบครัวชาวไทยในการป้องกันการติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
(รายงานการวิจัยฉบับที่ 37)
- วรรณ ช่อตระกูล. "แนะแนวผู้ปกครองเพื่อร่วมปรับรูปการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา," วารสารแนะแนว. 30 (157) : 40 - 47; มกราคม - กุมภาพันธ์ 2539.
- วันเพ็ญ เกาสมบัติ. การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมานะอุตสาหะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. อัดสำเนา.
- วาร์ณ อมรทัต. จิตวิทยาเด็กสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2530.
- วิจารณ์ พานิช. "การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง," วารสารสงขลานครินทร์. 5(10) : 389 - 390 ; ตุลาคม 2526.
- วิทยากร เขียวกรู. ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลึก, 2533.
- วิมล สุวรรณณี. การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่มและนักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- วิลาวัลย์ ศรีสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตรกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531. อัดสำเนา.
- วิวาห์วัน มูลสถาน. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- วิภา จีระแพทย์. "ทฤษฎีการพยาบาลของโรธเรม : แนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลเด็ก," วารสารพยาบาล. 39 (3) : 218 - 227 ; กรกฎาคม - กันยายน 2533.
- สมจิต หนูเจริญกุล. ทฤษฎีการพยาบาลของโรธเรม. กรุงเทพฯ : โครงการบัณฑิตศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533.
- สมบูรณ์ พรธนาภพ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2518.

- สมศรี จิตรวัฒนา. การสร้างแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
 ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2534. อัดสำเนา.
- สามัญศึกษา, กรม. คู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเอง.
 กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2529.
- สุธิดา อารยพิทยา. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์และปัจจัยบางประการกับการดูแล
ตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533. อัดสำเนา.
- สุนทร โคตรบรรเทา. อย่าเพียงแค่หวังว่าลูกจะเป็นคนดี. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่น
 จำกัด, 2532.
- สุนันท์ ใหญ่ลาของ. มโนทัศน์ทางสุขภาพและการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เขตการศึกษาที่ 12. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2532. อัดสำเนา.
- สุปราณี พันธุ์น้อย และกรรณิการ์ สุวรรณโคต. "การพยาบาลในภาวะสุขอนามัยผิดปกติ,"
 ในเอกสารการสอนชุดวิชาอนามัยและกระบวนการพยาบาลหน่วยที่ 8 - 15. หน้า
 959 - 961. กรุงเทพฯ : สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 2527.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 4.
 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุรางค์ จันทรเอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2525.
- สุวดี ศรีเลณวัติ. จิตวิทยากับการพยาบาลผู้ป่วยเด็ก. กรุงเทพฯ : พิสิกส์เซ็นเตอร์, 2530.
- สุสันดา ยิ้มแย้มและกอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. "การศึกษาเกณฑ์ปกติเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของ
 คนไทย," วารสารพยาบาล. 40 (1) : 27 - 28 ; มกราคม - มีนาคม 2534.
- โรสภณา รอดชู. ค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด
สำนักงานการศึกษา จังหวัดนครปฐม. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

- อัจฉรา สุชารมณ์ และคนอื่น ๆ. การอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการทางสติปัญญาด้านเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. (รายงานการวิจัยฉบับที่ 31)
- อัมพล สุธอพันธ์. "ลูกคุณพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีหรือยัง," รายงานสัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติ 1 - 7 พฤศจิกายน 2535. หน้า 72 - 74. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.
- อานนท์ อาภาภิรม. ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมของไทย. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2517.
- ✓ Barbara and Hobbes. "Social isolation and telephone contact of self care children," Dissertation Abstracts International. 54 : 3678 - B ; April, 1993.
- ✓ Bernman, B.D. and Winkleby, M. "After school child and self esteem in school age children," Pediatrics. 82 (4) : 654 - 659 ; April, 1992.
- Connelly, C.E. "Self care and the chronically ill patient," Nursing Clinics of North America. 22 (9) : 621 - 625 ; September, 1987.
- Cook, G.I. "Self concept of the myocardial infarction patient," Canadian Nurse. 72 (10) : 35 - 42 ; October, 1975.
- Elizabeth, Eleine. "The relationship between self perception of competence and self care behavior in third - grade children," Dissertation Abstracts International. 48 : 1644 - B ; December, 1987.
- Facteau, L.M. "Self care concept and the care of the hospitalized child," Nursing Clinics of North American. 15 (1) : 145 - 155 ; 1980.
- Gale, R.F. Development Behavior. London : Macmillan company, 1974.
- Hurlock, E.B. Personality Development. New York : Mc Graw - Hill Book Co., 1974.

- Jane, R. Mothers and Their Children. Britain : Pedwood, 1994.
- Joseph, L.S. "Self care and the nursing process," Nursing Clinics of North America. 15 (1) : 131 - 143 ; 1980.
- Koster, M.K. "Self care : Health behavior for the school age child," Topic in Clinical Nursing. 5 (1) : 29 - 40 ; 1983.
- Krejcie, Robert. V. and Morgan, Daryle. W. "Determining sample size for research activities," Educational and Psychological Measurement. 30 (3) : 607 - 610 ; Autumn, 1970.
- Lindzey, G. and Hall, C.S. Theories of Personality. New York : John Wiley & Sons Inc., 1965.
- Lipsitt, L.P. "Learning in infancy : Coognitive development in babies," The Journal of Pediatrics. 109 (1) : 172 - 182 ; 1986.
- Mc Caleb, A and A. Edgil, "Self concept and self care practice of health adolescents," Journal of Pediatric Nursing. 9 (4) 233 - 238 ; August, 1994.
- Miller, K.L. "Self concept and participation in self care among school age children with diabetes mellitus," Master Abstracts International. 25 : 87 ; Summer, 1987.
- Morris, E.E. Psychological Foundation of Education. New York : Holt Richart and Winstion Inc., 1966.
- Munley, M.J. and Sayer, P.A. Self Care Deficit Theory : A Primer for Application of The Concept. U.S.A. : Personal and Family Health Associates, 1984.
- Mussen, P. and others. Child Development and Personality. New York : John Wiley & Son, 1969.

- Nelson, B.K. "Relation between self concept and self care practices in school age children with asthma," Master Abstracts International. 24 : 382 ; winter, 1986.
- Nora, N. Child Development Change over Time. 8 th ed, Temple University : Harper Collins College, 1996.
- Norris, C.M. "Self care," American Journal of Nursing. 79 (3) : 487 - 489; March, 1979.
- Nunn, W.B. "Personal and behavior in latency - age boy ; An eriksonian analysis," Dissertation Abstracts International. 39 : 2802 - B; April, 1978.
- Orem, D.E. Concept of Practice. 2 nd ed, New York : McGraw - Hill Book Co., 1980.
- Paperny, D.E. and others. "Computer - assisted and intervention in adolescent high risk health behavior," The Journal of Pediatric. 16 (3) : 456 - 461; March, 1990.
- Pender, N.J. Health Promotion in Nursing Practice. 2 nd ed. New York : Appletion - Century - Crofts, 1982.
- Phillip, D.L. "The relationship between self concept and self care practice of children with insulin dependent diabetes mellitus," Master Abstracts International. 25 : 204; Summer; 1986.
- Pier, E.V. and Harris, D.B. "Age and other correlated of self concept in children," Journal of Educational Psychology. 55 (4) : 91 - 95; April, 1964.
- Potter, P.A. and Perry, A.G. Basic Nursing Theory and Practice. St Louise : The C.V. Mosby Company, 1987.
- Roger, C.R. Clint Centric Theory. Boston : Houghton Mifflin, 1951.
- Roger, D. Issues in Adolescent Psychology. New York : Meredith, 1972.

- Roy, S.C. Introduction to Nursing : An Adaptation Model. New Jersey : Prentice Hall Inc., 1976.
- Saucier, C.P. "Self concept and self care management in school age children with diabetes," Pediatric Nursing. 10 (2) : 135 - 138; March - April, 1984.
- Stuart, G.W. and Sundeen, S.T. Principle and Practice of Psychiatric Nursing. St. Louis : The C.V. Mosby Company, 1983.
- Watson, Robert I and Henry C. Lindgren. Psychology of The Child. 3rd ed. New York : John Wiley & Son, 1973.
- Wechsler, David. The Measurement and Appraisal of Adult Intelligence Scale. 4th ed. Baltimore : The Williams and Wilkins Co., 1958.
- Winkelstein, M.L. "Fostering positive self - concept in the school age child," Pediatric Nursing. 15 (3) : 229 - 233; May - June, 1989.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจักษ์ คำจิณม์ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจน์ สิทธิวงศ์ ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง "ความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตกรุงเทพมหานคร"

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 4 ฉบับ
 - ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน
 - ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง
 - ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู
 - ฉบับที่ 4 แบบสอบถามอัตมรณัติ
2. การตอบแบบสอบถามในแต่ละฉบับ ให้ใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
3. โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ เพราะว่าถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้แบบสำรวจนี้ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ผลได้
4. การตอบแบบสอบถามนี้เป็นผลดีต่อนักเรียน และขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ฉบับที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน () แต่ละข้อเพียงคำตอบเดียว และกรอกข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านในปัจจุบัน

1. เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง
2. ระดับคะแนนเฉลี่ยในเทอมที่ผ่านมา.....
3. ผู้ปกครองของนักเรียนคือ
☐ บิดาและมารดา
☐ บิดา
☐ มารดา
☐ บุคคลอื่น
4. อายุของบิดา.....ปี
5. อายุของมารดา.....ปี
6. ระดับการศึกษาของบิดา
☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา
☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา
☐ อุดมศึกษา
7. ระดับการศึกษาของมารดา
☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา
☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา
☐ อุดมศึกษา

8. ลักษณะครอบครัว

- () ครอบครัวของท่านประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร เท่านั้นในบ้าน
- () ครอบครัวของท่านประกอบด้วยบิดา มารดา บุตร และญาติผู้ใหญ่ของบิดา หรือ มารดา รวมอยู่ด้วยในบ้าน

9. สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

- () สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวค่อนข้างลำบาก หรือ ลำบาก
- () สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวแบบพอมีพอกิน
- () สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวค่อนข้างสบาย หรือ สบาย

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน มีจำนวน 33 ข้อความ

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	ทำ เสมอ ๆ	ทำบ่อย ครั้ง	ทำเป็น บางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
1	1	ข้าพเจ้ารับประทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน ได้แก่เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไข่ ผัก และผลไม้				
	2	ข้าพเจ้าจะทำอาหารอย่างง่าย ๆ รับประทานด้วยตนเอง				
	3	ข้าพเจ้าตรวจสอบสภาพฟันช่องปาก ว่ามีฟันผุ หรือไม่				
	4	ข้าพเจ้าดูแลเล็บมือ เล็บเท้า ให้สั้นและ สะอาดด้วยตนเอง				
	5	ข้าพเจ้าล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทาน อาหาร				
	6	ข้าพเจ้าจะไม่เล่นในสิ่งที่อาจก่อให้เกิด อันตรายกับตนเองและคนอื่น				
	7	ข้าพเจ้าเข้านอนไม่เกิน 3 ทุ่ม และตื่นนอน ในตอนเช้าจะได้ไม่ง่วงนอน				

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	ทำ เสมอ ๆ	ทำบ่อย ครั้ง	ทำเป็น บางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
	8	ข้าพเจ้าสนใจ และอยากลองใช้ยาเสพติด				
	9	ข้าพเจ้าจะเช็ดตัว เมื่อมีอาการตัวร้อน เป็นไข้ เพื่อให้ความร้อนในร่างกายลดลง				
2	10	ข้าพเจ้าช่วยผู้ปกครองทำงานต่าง ๆ ภายในบ้านได้แก่การทำอาหาร ทำความสะอาด บ้าน และเสื้อผ้า				
	11	ข้าพเจ้าสามารถอยู่ตามลำพังที่บ้านได้ เมื่อ ผู้ปกครองไม่อยู่บ้าน				
	12	เวลาที่ครูมอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่ม ข้าพเจ้าจะร่วมมือทำงานกับเพื่อน เพื่อให้ งานเสร็จโดยเร็ว				
	13	แม้ว่าข้าพเจ้าจะเล่นสนุกสนานกับเพื่อน แต่ ข้าพเจ้าก็กลับบ้านตรงเวลา				
	14	เมื่อมีปัญหามั่ว่าจะเป็นเรื่องทางบ้าน หรือ เรื่องใดก็ตาม ข้าพเจ้าจะปรึกษาครูหรือ ผู้ปกครอง				

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	ทำ เสมอ ๆ	ทำบ่อย ครั้ง	ทำเป็น บางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
	15	ข้าพเจ้ากล้าคัดค้าน และแสดงความคิดเห็น ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง				
	16	ถ้าข้าพเจ้ามีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน และ เห็นว่าเพื่อนเป็นฝ่ายถูก ข้าพเจ้าจะไป ขอโทษเพื่อน				
	17	ก่อนที่จะทำอะไรก็ตาม ข้าพเจ้าจะคิดก่อน ถ้าเห็นว่าดีก็จะทำ				
	18	เมื่อบุคคลในครอบครัวไม่สบาย ข้าพเจ้าจะ ติดตามข่าวคราวและให้การดูแล				
3	19	เมื่อทำการบ้านหรือรายงานต่าง ๆ ไม่ได้ ข้าพเจ้าจะขอคำแนะนำจากครู หรือ ผู้ปกครอง				
	20	เมื่อครูสอนแล้วไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ ถามใคร				
	21	ข้าพเจ้ามักพูดคุยเรื่องการเรียนกับ ผู้ปกครอง				

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	ทำ เสมอ ๆ	ทำบ่อย ครั้ง	ทำเป็น บางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
	22	เมื่อมีเวลารว่างข้าพเจ้าจะดูหนังสือ				
	23	ถ้าทำการบ้านไม่ทันหรือลืมทำ ข้าพเจ้าจะ ลอกเพื่อนไปส่งครู				
	24	ข้าพเจ้ากำหนดว่าจะดูโทรทัศน์เล่น และดู หนังสือถึงเวลาเท่าใด				
	25	เมื่อมีเวลารว่างข้าพเจ้าชอบคุยและเล่นกับ เพื่อน ๆ มากกว่าจะเข้าห้องสมุด				
	26	เมื่อข้าพเจ้าได้พบเห็นสิ่งที่น่าพอใจ จะจด บันทึกไว้				
4	27	ในวันหยุดเรียน ข้าพเจ้าจะไปรับจ้าง ทำงานหารายได้เพิ่มเติม				
	28	ข้าพเจ้าวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง				
	29	ข้าพเจ้านำเงินที่เหลือจากการใช้จ่าย เก็บใส่กระปุก หรือนำไปฝากไว้ที่ธนาคาร				

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	ทำ เสมอ ๆ	ทำบ่อย ครั้ง	ทำเป็น บางครั้ง	แทบไม่ เคยทำเลย
	30	ข้าพเจ้าจะเก็บสะสมเงินไว้เพื่อเล่นตู้เกมส์ไฟฟ้า วิดีโอเกมส์ หรือซื้อหนังสือการ์ตูน				
	31	ถ้าข้าพเจ้าชอบพอสิ่งใด เช่นของเล่น หนังสือการ์ตูน จะซื้อทันทีโดยไม่สนใจว่าจะราคาเท่าใด				
	32	ของบางอย่างที่ชำรุดแต่ยังใช้ได้ ข้าพเจ้าจะซ่อมแซมไว้ใช้อีก				
	33	ข้าพเจ้าจะประดิษฐ์ของเล่น หรือของใช้ที่จำเป็นบางอย่างไว้ใช้เอง				

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง แบบสอบถามนักเรียนว่าผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร และมากน้อยเพียงไร ในการอบรมเลี้ยงดูมีจำนวน 32 ข้อความ

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ปกครองมักจะให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อนักเรียนทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จ					
2. ถ้านักเรียนกลับบ้านช้า ผู้ปกครองมักจะให้นักเรียนอธิบายเหตุผล					
3. ผู้ปกครองให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนและช่วยเหลือนักเรียน เมื่อมีปัญหา					
4. เวล่านักเรียนทะเลาะกับพี่ ๆ น้อง ๆ ผู้ปกครองจะถามเหตุผลทั้งสองฝ่าย					
5. ผู้ปกครองให้อิสระนักเรียนในการเลือกเสื้อผ้า					
6. ถ้าผู้ปกครองจะให้รางวัลแก่นักเรียน ท่านจะถามนักเรียนก่อนว่านักเรียนต้องการอะไร					
7. ผู้ปกครองจะลงโทษตามความเหมาะสม ถ้านักเรียนดื้อจริง					

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนร่วมกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่นักเรียนสนใจ					
9. นักเรียนต้องการกลับบ้านตามเวลาที่ผู้ปกครองกำหนด					
10. เวลารับประทานอาหารนักเรียนจะพูดจาหยอกล้อหรือหัวเราะไม่ได้					
11. ถ้านักเรียนทำผิดมักจะถูกลงโทษโดยไม่มีการถามเหตุผลก่อน					
12. วันที่นักเรียนกลับจากโรงเรียน แล้วเสื้อผ้าที่นักเรียนใส่สกปรก ผู้ปกครองจะตุนักเรียนอย่างรุนแรง					
13. ผู้ปกครองมักจะเคี่ยวเข็ญให้นักเรียนทำการบ้าน					
14. ผู้ปกครองจะบอกให้นักเรียนควรเลือกเรียนอะไร					
15. นักเรียนไม่ค่อยมีเวลาไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ นอกจากไปกับผู้ปกครอง					

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. ผู้ปกครองจะห้ามไม่ให้ไปเล่นกับเพื่อนที่ผู้ปกครองของนักเรียนไม่ชอบ					
17. ผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจนักเรียนไม่ว่าเรื่องใด ๆ					
18. นักเรียนไปเที่ยวนอกบ้านได้โดยไม่ต้องขออนุญาต					
19. นักเรียนคบเพื่อนฝูงได้อย่างอิสระ					
20. นักเรียนรู้สึกว่าจะไม่ค่อยมีใครที่บ้านคอยว่ากล่าวตักเตือน ความประพฤติ มารยาท การพูดจาของนักเรียน					
21. เมื่อนักเรียนทำงานบ้านเสร็จ ไม่เคยได้รับคำชมเชยจากผู้ปกครอง					
22. เวล่านักเรียนไม่ค่อยสบายหรือบาดเจ็บ ผู้ปกครองจะให้ไปหยิบยามากินเอง					
23. เมื่อนักเรียนทำผิดมักถูกลงโทษหรือดูตัวอย่างรุนแรง					

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24. ผู้ปกครองชอบให้นักเรียนให้ไปเล่นไกล ๆ จะได้ไม่ทำความรำคาญให้ผู้ปกครอง					
25. เมื่อนักเรียนต้องการสิ่งต่าง ๆ แม้ว่าสิ่งของนั้นจะมีราคาแพง ผู้ปกครองก็จะหามาให้					
26. ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนดูทีวีได้ตามที่นักเรียนต้องการ					
27. ผู้ปกครองไม่ยอมให้นักเรียนไปเล่นกับเพื่อน ๆ เพราะกลัวถูกรังแกหรือได้รับอันตราย					
28. เมื่อเวลากลับจากโรงเรียน นักเรียนไม่ต้องทำอะไร					
29. นักเรียนรู้สึกที่ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่นักเรียนมากเกินไป					
30. นักเรียนรู้สึกว่าไม่จำเป็นต้องทำตามกฎหรือระเบียบภายในบ้าน					
31. ผู้ปกครองมักจะไม่วางโทษ แม้ว่านักเรียนทำผิด					

วิธีที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
32. ผู้ปกครองมักจะไมห้ามปรามในเรื่องการพูดจา หรือการกระทำของนักเรียน					

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามอัตนัยทัศน

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ด้าน มีจำนวน 48 ข้อความ

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
1	1	ฉันเป็นคนร่าเริงแจ่มใส		
	2	ฉันเป็นคนตรงต่อเวลา		
	3	ฉันเป็นคนขยัน		
	4	ฉันชอบช่วยเหลือผู้อื่น		
	5	โดยปกติฉันค่อนข้างดีใจ		
	6	ฉันเป็นคนที่ไม่ค่อยจะสุขภาพนัก		
	7	โดยปกติฉันเป็นคนร่าเริงง่าย		
	8	ฉันไม่ชอบทำงานที่มีอุปสรรค		
2	9	โดยปกติฉันมักเข้าใจบทเรียนได้ไว		
	10	โดยปกติฉันทำการบ้านเสร็จทุกครั้ง		
	11	ฉันมักตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่		
	12	ฉันไม่เคยหลับในชั้นเรียนเลย		
	13	ถ้าไม่จำเป็นฉันจะไม่ขาดเรียน		
	14	ฉันเขียนหนังสือไม่ค่อยสวย		
	15	ฉันอ่านหนังสือไม่ค่อยออก		
	16	ฉันโดนคุณครูดูเป็นประจำ		
3	17	ฉันเป็นคนหน้าตาดี		
	18	ฉันมีสุขภาพแข็งแรง		
	19	ไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ฉันมักควบคุมอารมณ์ได้		
	20	ฉันรู้สึกยินดีกับความสำเร็จของเพื่อน		
	21	ฉันต้องเป็นผู้ชนะ แม้ว่าฉันจะเป็นฝ่ายแพ้		

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
4	22	ฉันมักทะเลาะวิวาทกับเพื่อนบ่อย ๆ		
	23	ฉันเป็นคนที่ตกใจง่าย		
	24	ฉันมักอิจฉาเพื่อนอยู่บ่อย ๆ		
	25	ฉันมักระมัดระวังต่อความรู้สึกของคนอื่น		
	26	ในขณะที่ทำงานฉันไม่ค่อยสนใจเรื่องอื่น		
	27	ฉันมีอารมณ์ไม่แน่นอนอยู่บ่อย ๆ		
	28	ฉันมักหวาดกลัวบ่อย ๆ		
	29	ฉันมักเป็นกังวลกับเรื่องทุกเรื่อง		
	30	ฉันรู้สึกว่ามีใครเข้าใจฉัน		
	31	ฉันเป็นคนโชคร้าย		
5	32	ฉันมักนอนฝันร้ายบ่อย ๆ		
	33	ฉันเป็นคนมีความสามารถ		
	34	ฉันเป็นคนที่คุณครูไว้วางใจ		
	35	ฉันมักทำให้เพื่อน ๆ สนุกสนาน		
	36	ฉันเป็นที่พึ่งของเพื่อน ๆ ได้		
	37	ฉันเป็นผู้งานในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี		
	38	ฉันไม่เคยทำอะไรสำเร็จ		
	39	ฉันมีเพื่อนน้อย		
	40	เพื่อน ๆ ไม่เคยสนใจความคิดของฉัน		
	41	ฉันชอบเล่นกีฬา		
6	42	ฉันชอบยืมทักทายคนอื่น		
	43	ฉันชอบเล่นกับเพื่อน ๆ		
	44	ฉันพอใจในสภาพตัวเอง		
	45	ฉันรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อมีเพื่อน		

ด้านที่	ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
	46	การอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่น่าเบื่อสำหรับฉัน		
	47	ฉันรู้สึกราคาของที่ต้องทำอะไรซ้ำ ๆ		
	48	ฉันมีความภูมิใจในตัวเองน้อยมาก		

ภาคผนวก ค

ตาราง 32 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม
ความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับ
คะแนนทั้งฉบับ

ข้อที่	ค่า r	ข้อที่	ค่า r
1	.4355	18	.4070
2	.3091	19	.5861
3	.3675	20	.4752
4	.4725	21	.5126
5	.4909	22	.3963
6	.3531	23	.4266
7	.4228	24	.3665
8	.3555	25	.3442
9	.5338	26	.4398
10	.2865	27	.6673
11	.4846	28	.6673
12	.4245	29	.3558
13	.5646	30	.4717
14	.3207	31	.5202
15	.4696	32	.5228
16	.3710	33	.4167
17	.5956		

ตาราง 33 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม
การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับ
คะแนนทั้งฉบับ

ข้อที่	ค่า r	ข้อที่	ค่า r
1	.5400	21	.2856
2	.3417	22	.2820
3	.5382	23	.3144
4	.4346	24	.3108
5	.3153	25	.2285
6	.5899	26	.3247
7	.3528	27	.2493
8	.4100	28	.3475
9	.2841	29	.3114
10	.2842	30	.2981
11	.4172	31	.2840
12	.2185	32	.2858
13	.3487		
14	.3216		
15	.2903		
16	.3022		
17	.2865		
18	.3618		
19	.2918		
20	.2841		

ตาราง 34 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม
 อัตมรันทศน์ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ

ข้อที่	ค่า r	ข้อที่	ค่า r
1	.4524	25	.4280
2	.4269	26	.3995
3	.4670	27	.4292
4	.2514	28	.3256
5	.4084	29	.3748
6	.3613	30	.4177
7	.4025	31	.3459
8	.4255	32	.4259
9	.5793	33	.3616
10	.5317	34	.4165
11	.3467	35	.2542
12	.3244	36	.5471
13	.3433	37	.5232
14	.5816	38	.3044
15	.4065	39	.3756
16	.4231	40	.4495
17	.3216	41	.4220
18	.2451	42	.3430
19	.4778	43	.3815
20	.3461	44	.3775
21	.5931	45	.5904

ตาราง 34 (ต่อ)

ข้อที่	ค่า r	ข้อที่	ค่า r
22	.5561	46	.3896
23	.3278	47	.4406
24	.3235	48	.3950

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาว อารีย์รัตน์ ชื่อสกุล กล้าอาษา

สถานที่เกิด ฉะเชิงเทรา

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 211/11 ซอยเจริญกรุง 58 แขวงยานนาวา
เขตสาทร จังหวัดกรุงเทพฯ 10120

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน พยาบาลระดับ 6

สถานที่ทำงานปัจจุบัน ตึกจักษุ 1 โรงพยาบาลศิริราช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527 เติร์ยมอุดมศึกษา (แผนกวิทยาศาสตร์)

โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2531 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2540 กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

ความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

อารีรัตน์ กล้าอาษา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

มีนาคม 2541

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนกับตัวแปร การอบรมเลี้ยงดู อัจฉริยภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) เปรียบเทียบความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนตามตัวแปร การอบรมเลี้ยงดู เพศของเด็กวัยเรียน อายุของเด็กวัยเรียน และระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและ (3) ค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญในการทำนายความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 370 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเอง แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบสอบถามอัจฉริยภาพ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบรัก และตามใจมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ
2. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบรักและตามใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. อัจฉริยภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001
5. เพศหญิงมีความสามารถในการดูแลตนเองดีกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001
6. เด็กวัยเรียนซึ่งบิดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน
7. เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีอายุต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

8. เด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดามีอายุแตกต่างกันและเด็กวัยเรียนที่บิดากับมารดามีอายุใกล้เคียงกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

9. เด็กวัยเรียนซึ่งบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

10. เด็กวัยเรียนซึ่งมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

11. เด็กวัยเรียนซึ่งบิดากับมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน และเด็กวัยเรียนที่บิดากับมารดามีระดับการศึกษาเท่ากัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

12. เด็กวัยเรียนซึ่งมีลักษณะครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

13. เด็กวัยเรียนซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน

14. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับกลุ่มตัวแปร ทักษะอัตมโนทัศน์ทั้ง 3 ด้าน คือ อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมทางสังคม (X_{21}) ความสุขและความพอใจ (X_{26}) สติปัญญาและสถานภาพนักเรียน (X_{22}) เท่ากับ .6008 โดยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และตัวแปรทำนายทั้ง 3 สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องร้อยละ 36.10 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการทำนายเท่ากับ .2971 และได้สมการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y' = 11.6155 + .0680 X_{21} + .0689 X_{26} + .0508 X_{22}$$

15. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองกับกลุ่มตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_{11}) อัตมโนทัศน์ (X_2) เพศของเด็กวัยเรียน (X_3) เท่ากับ .7084 โดยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และตัวแปรทำนายทั้ง 3 สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องร้อยละ 50.18 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการทำนายเท่ากับ .2651 และได้สมการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y' = 25.5710 + .0299 X_{11} + .0209 X_2 + .1381 X_3$$

SELF CARE AGENCY OF PRATHOM SUKSA VI PUPILS
UNDER THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY
EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

AREERUT KARARSA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

March 1998

The purposes of this research were (1) to study the relationship between child rearing, self concept, learning achievement and self care agency of children ; (2) to compare the self care agency of children in terms of the differences in child rearing, sex, age of fathers and mothers, education level of fathers and mothers, family characteristic, economic status ; and (3) to find the prominent predictor variables for predicting the self care agency of children.

The samples consisted of 370 children, selected by multistage random sampling, from Prathom sukka VI pupils under the Office of the National Primary Education Commission in Bangkok. The instruments used in the study were questionnaires for measuring personal background, self care agency, child rearing, and self concept. The data were analyzed by using the SPSS/Pc⁺.

The results were as follows :

1. The democratic child rearing was positively correlated with the self care agency of children at .001 level of significance. The laissez - faire child rearing and permissive child rearing were negatively correlated with the self care agency of children at .01 and .05 level of significance.

2. The children of democratic child rearing had higher level of self care agency than the children of autocratic, laissez - faire, and permissive child rearing at .05 level of significance.

3. Self concept was positively correlated with the self care agency of children at .001 level of significance.

4. Learning achievement was positively correlated with the self care agency of children at .001 level of significance.

5. The girls had higher level of self care agency than the boys at .001 level of significance.

6. The fathers with varying ages were not different in self care agency of their children.

7. The mothers with varying ages were not different in self care agency of their children.

8. The fathers and mothers with age gap difference were not different in self care agency of their children.

9. The fathers with varying levels of education were not different in self care agency of their children.

10. The mothers with varying levels of education were different in self care agency of their children at .05 level of significance.

11. The fathers and mothers who had different levels of education and who had the same level of education were not different in self care agency of their children.

12. The families with varying family characteristics were not different in self care agency of their children.

13. The families with varying economic statuses were not different in self care agency of their children.

14. The Multiple correlation between self care agency and the group of predictors - social behavior (X_{21}), happiness and satisfaction (X_{26}) intellectual and school status (X_{22}) - were .6008 at .001 level of significance and these predictors were able to predict self care agency accurately at 36.10% with the standard error of .2971

The prediction equation was

$$Y' = 11.6155 + .0680X_{21} + .0689X_{26} + .0508X_{22}$$

15. The Multiple correlation between self care agency and the group of predictors - democratic child rearing (X_{11}), self concept (X_2), sex (X_3) - were .7084 at .001 level of significance and these predictors were able to predict self care agency accurately at 50.18% with the standard error of .2651.

The prediction equation was

$$Y' = 25.5710 + .0299X_{11} + .0209X_2 + .1381X_3$$